

บทที่ 3

ลักษณะและสภาพตลาดของอุตสาหกรรมปลาป่นของโลกและประเทศไทย

การค้าปลาป่นในตลาดโลก

ประเทศผู้ส่งออก

ประเทศผู้ส่งออกปลาป่นที่สำคัญมีเพียง 6 ประเทศ คือ ประเทศเปรู ชิลี นอร์เวย์ เดนมาร์ก ไชล์แลนด์ และประเทศไทย ซึ่งมีปริมาณการส่งออกคิดเป็นร้อยละ 80 ของการส่งออกทั่วโลก โดยแต่ละประเทศมีส่วนการครองตลาด โดยคิดค่าเฉลี่ยระหว่างปี พ.ศ. 2521 - 2525 ดังนี้คือ เปรูร้อยละ 28.45 ชิลีร้อยละ 25.53 นอร์เวย์ร้อยละ 15.72 เดนมาร์กร้อยละ 15.46 ไชล์แลนด์ร้อยละ 9.00 และไทยร้อยละ 5.83 (ตารางที่ 16)

เปรู เป็นประเทศในกลุ่มอเมริกาใต้ที่มีการผลิตและการส่งออกปลาป่นมากที่สุด โดยคิดจากค่าเฉลี่ยระหว่างปี พ.ศ. 2521 - 2525 ส่วนใหญ่จะส่งออกไปจำหน่ายยังประเทศในยุโรป และญี่ปุ่น คือประมาณร้อยละ 66.5 และ 7.2 ตามลำดับ¹ และส่งออกไปจำหน่ายยังประเทศแถบเอเชียบ้าง ซึ่งเป็นตลาดปลาป่นของไทยประมาณร้อยละ 7² ในปี พ.ศ. 2524 เปรูมีการส่งออกปลาป่นลดลงคือส่งออกประมาณ 34.0 หมื่นตัน เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2522 ซึ่งมีการส่งออกถึง 65.7 หมื่นตัน ลดลงประมาณร้อยละ 48 ทั้งนี้เนื่องจากมีปริมาณการผลิตที่ลดลงประมาณร้อยละ 32 จากปี พ.ศ. 2522 สำหรับในปี พ.ศ. 2525 การส่งออกเพิ่มขึ้นคือส่งออกประมาณ 59.0 หมื่นตัน เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2524 ซึ่งมีการส่งออกตลอดทั้งปีประมาณ 34.0 หมื่นตัน ก็เนื่องจากมีปริมาณการผลิตที่เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 28.8 จากปี พ.ศ. 2524 นั้นเอง

¹⁻² คำนวณจากค่าเฉลี่ยการส่งออกระหว่างปี พ.ศ. 2521 - 2523 จากตารางที่ 20

ตารางที่ 16 แสดงปริมาณปลาป่นของประเทศผู้ส่งออกที่สำคัญระหว่างปี พ.ศ. 2521-2525
(หน่วย : หมื่นตัน)

ประเทศ	ลำดับที่	2521	2522	2523	2524	2525*	ส่วนแบ่งตลาด(%) 2521-2525
เปรู	1	48.5	65.7	41.6	34.0	59.0	28.45
ชิลี	2	27.7	38.7	48.7	43.9	64.2	25.53
นอร์เวย์	3	28.4	32.7	27.5	26.7	22.1	15.72
เคนมารัก	4	25.2	26.7	30.1	26.7	26.5	15.46
ไอซ์แลนด์	5	19.6	20.4	16.7	12.9	9.1	9.00
ไทย	6	10.2	10.8	8.7	13.0	8.3	5.83

ที่มา : Foreign Agriculture Circular, July 1981 and February 1982

*FAO industry sources

ตารางที่ 17 แสดงปริมาณการส่งออกปลาป่นของเปรูไปยังประเทศในเอเชีย (ที่เป็นตลาดปลาป่นที่สำคัญของไทย) ระหว่างปี 2523-2525

(หน่วย : ตัน)

ประเทศ \ ปี	2523	2524	2525*
อินโดนีเซีย	-	-	7,700
สิงคโปร์	-	-	12,900
ฮ่องกง	-	-	11,700
ไต้หวัน	12,700	8,400	29,100
ฟิลิปปินส์	3,100	3,700	-
รวม	15,800	12,100	61,400

ที่มา : OIL World December 1982

* มกราคม - กันยายน

- ไม่มีข้อมูล

จากตารางที่ 17 แสดงให้เห็นถึงปริมาณการส่งออกปลาป่นของเปรูไปยังประเทศในแถบเอเชียซึ่งเป็นตลาดปลาป่นของไทย ในปี พ.ศ. 2523 - 2524 ประเทศผู้นำเข้าที่สำคัญของไทย คือ อินโดนีเซีย สิงคโปร์ และฮ่องกง ไม่มีการนำเข้าปลาป่นจากเปรูเลย แต่ในปี พ.ศ. 2525 (มกราคม - กันยายน) มีการนำเข้าปริมาณ 7,700, 12,900 และ 11,700 เมตริกตัน ตามลำดับ และไต้หวันซึ่งปกติมีการนำเข้าจากเปรูอยู่แล้ว ก็เพิ่มปริมาณการนำเข้า คือเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 246 ก็เนื่องด้วยเปรูสามารถผลิตปลาป่นได้มาก และความต้องการปลาป่นในยุโรปตะวันตกลดลง จึงทุ่มออกสู่ตลาดเอเชียในราคาที่ถูกกว่าปลาป่นของไทย ในระดับโปรตีนที่สูงกว่าด้วย

ชิลี เป็นประเทศผู้ผลิตและส่งออกที่สำคัญอีกประเทศหนึ่ง เนื่องจากมีลักษณะภูมิประเทศที่เอื้ออำนวยในการทำประมง การประมงจึงเจริญเติบโตรุดหน้าอย่างรวดเร็ว พร้อมทั้งอุตสาหกรรมปลาป่นด้วย การส่งออกปลาป่นส่วนใหญ่จะมีการส่งไปจำหน่ายยังประเทศเยอรมัน ประเทศยุโรปอื่น ๆ ญี่ปุ่น และสหราชอาณาจักร คือประมาณร้อยละ 32.5, 40.8, 7.5 และ 3.2 ตามลำดับ¹ และส่งไปจำหน่ายในประเทศแถบเอเชียบ้าง ระหว่างปี พ.ศ. 2523 - 2525 ชิลีมีการส่งออกปลาป่นมากกว่าเปรูซึ่งเคยเป็นผู้นำในการส่งออก ทั้งนี้เนื่องจากการผลิตปลาป่นได้มากกว่านั่นเอง ในปี พ.ศ. 2525 ชิลีผลิตปลาป่นได้ประมาณ 63.9 หมื่นตัน ซึ่งมากกว่าปริมาณการผลิตในปี พ.ศ. 2524 ประมาณร้อยละ 12.9 และมีการส่งออกในปี พ.ศ. 2525 ประมาณ 64.2 หมื่นตัน มากกว่าในปี พ.ศ. 2524 ประมาณร้อยละ 46.2 ในช่วงเวลาเดียวกัน

สำหรับการส่งออกปลาป่นมาจำหน่ายยังประเทศในเอเชีย (ตารางที่ 18) ยกเว้นญี่ปุ่นซึ่งปกติมีการนำเข้าจากชิลี และเปรู มาโดยตลอดประมาณร้อยละ 56 ของการนำเข้าทั้งหมดแล้ว ประเทศต่าง ๆ ในเอเชียมีการนำเข้าจากชิลี ปริมาณไม่มากนัก ไต้หวันซึ่งมีการนำเข้าประมาณ 28,500 และ 20,700 ตัน ในปี พ.ศ. 2523 และ 2524 ตามลำดับ และลดปริมาณการนำเข้าในปี พ.ศ. 2525 ช่วง 9 เดือน มีการนำเข้าประมาณ 4,500 ตัน

¹คำนวณจากค่าเฉลี่ยการส่งออกระหว่างปี พ.ศ. 2521 - 2523 จากตารางที่ 20

ทั้งนี้ เนื่องจากปริมาณการผลิตปลาป่นของโลกเพิ่มขึ้น แต่ความต้องการปลาป่นในยุโรปลดลง จึงทุ่มออกสู่ตลาดในเอเชียในราคาที่ทำ ประเทศต่าง ๆ ในเอเชียจึงสนใจสั่งซื้อมากขึ้น

เป็นที่น่าสังเกตว่า การนำเข้าปลาป่นจากทั้งเปรูและชิลีของประเทศในเอเชีย ในปี พ.ศ. 2525 เพิ่มขึ้นเกือบทุกประเทศ โดยเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2524 ประมาณร้อยละ 89.7 เนื่องจากปัญหาต่าง ๆ ที่ไถ่กล่าวนมาแล้ว

นอร์เวย์ จัดเป็นประเทศที่มีการส่งออกที่สำคัญเป็นอันดับ 3 โดยคิดค่าเฉลี่ยจากการส่งออกระหว่างปี พ.ศ. 2521 - 2525 คิดเป็นร้อยละ 15.72 ของการส่งออกปลาป่นทั่วโลก ส่วนใหญ่จะมีการส่งไปจำหน่ายยังประเทศในยุโรป คือประมาณร้อยละ 88 ของการส่งออกทั้งหมด¹ การส่งออกในปี พ.ศ. 2524 ลดลงจากปี พ.ศ. 2523 เล็กน้อยประมาณร้อยละ 2.9 และการส่งออกในปี พ.ศ. 2525 มีประมาณ 22.1 หมื่นตัน ลดลงจากปี พ.ศ. 2524 ประมาณร้อยละ 17.2

เดนมาร์ก มีโรงงานปลาป่นใหญ่ ๆ อยู่ 9 โรงงาน แต่ละโรงงานมีการจัดการตลาดและดำเนินงานทางด้านการตลาดด้วยตนเอง ในปี พ.ศ. 2521 - 2523 เดนมาร์กมีการส่งออกปลาป่นโดยเฉลี่ยประมาณ 27.3 หมื่นตัน คิดเป็นร้อยละ 14 ของการส่งออกทั่วโลก และมากกว่าร้อยละ 80 ของการส่งออกทั้งหมดของประเทศจะส่งไปจำหน่ายยังประเทศในยุโรป และหนึ่งในสามของที่ส่งไปยังประเทศในยุโรปจะส่งไปยังสหราชอาณาจักร² ในปี พ.ศ. 2524 การส่งออกลดลงเล็กน้อยจากปี พ.ศ. 2523 คิดเป็นร้อยละ 11.3 และในปี พ.ศ. 2525 ปริมาณการส่งออกก็ลดลงจากปี พ.ศ. 2524 คือลดลงร้อยละ 0.8

ไอซ์แลนด์ มีโรงงานปลาป่นทั้งของรัฐบาลและเอกชน โรงงานปลาป่นที่ควบคุมโดยรัฐบาล ส่วนใหญ่จะจำหน่ายผ่านองค์การตลาดกลาง (Central Marketing Organization) แต่สำหรับโรงงานของเอกชนจะจำหน่ายผ่านนายหน้าและพ่อค้าคนกลาง

¹⁻²คำนวณจากปริมาณการส่งออกเฉลี่ย จากตารางที่ 20

ในประเทศ การส่งออกปลาบ่ระหว่างปี พ.ศ. 2521 - 2523 คิดเป็นร้อยละ 9.4 ของการส่งออกทั่วโลก ในปี พ.ศ. 2524 การส่งออกลดลงเล็กน้อยประมาณร้อยละ 22.6 ของการส่งออกในปี พ.ศ. 2523 และปี พ.ศ. 2525 ปริมาณการส่งออกลดลงร้อยละ 29.4 จากปี พ.ศ. 2524 ตลาดส่วนใหญ่คือประเทศในยุโรป และประมาณร้อยละ 27 ของปลาบ่ที่ส่งไปจำหน่ายในยุโรปจะส่งไปยังสหราชอาณาจักร¹ สำหรับตลาดในเอเชีย มีน้อยมาก คือในปี พ.ศ. 2521 - 2523 ไม่มีการส่งออกไปจำหน่ายยังประเทศในเอเชียเลย

ไทย ตลาดส่วนใหญ่คือประเทศในเอเชีย ยกเว้นประเทศญี่ปุ่น เนื่องจากญี่ปุ่นจะซื้อปลาบ่จากเปรูและชิลีเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากมีคุณภาพที่ใกล้เคียงกัน ไทยส่งปลาบ่ไปจำหน่ายในเอเชียประมาณร้อยละ 90 ของการส่งออกของไทย สำหรับประเทศอื่น ๆ เพียงร้อยละ 10

ตารางที่ 18 แสดงปริมาณการส่งออกปลาบ่ของชิลีไปยังประเทศในเอเชีย (ที่เป็นตลาดที่สำคัญของไทย) ระหว่างปี พ.ศ. 2523 - 2525

(หน่วย : เมตริกตัน)

ปี	2523	2524	2525 *
ประเทศ			
อินโดนีเซีย	-	-	4,500
สิงคโปร์	6,300	-	-
ไต้หวัน	28,500	20,700	800
ฟิลิปปินส์	6,400	3,000	1,200
รวม	41,200	23,700	6,500

ที่มา : OIL World December 1982

* มกราคม - กันยายน

¹คำนวณจากปริมาณการส่งออกเฉลี่ย จากตารางที่ 20

ประเทศผู้นำเข้า (Importer)

ประเทศผู้นำเข้าปลาป่นที่สำคัญคือ ประเทศเยอรมันตะวันตก สหราชอาณาจักร โปแลนด์ ไต้หวัน ญี่ปุ่น สวิสเซอร์แลนด์ สวีเดน และอิตาลี ซึ่งส่วนใหญ่จะมีการนำเข้า น้อยกว่า 200,000 ตันต่อปี ดังรายละเอียดในตารางที่ 19

ประเทศเยอรมันตะวันตก เป็นประเทศผู้นำเข้าปลาป่นที่สำคัญที่สุด คือ ใน สถิติที่ผ่านมาจะมีการนำเข้ามากกว่าปีละ 200,000 ตัน ผู้นำเข้าคือคือโรงงานผลิต อาหารสัตว์รายใหญ่ โดยนำไปเป็นวัตถุดิบในการผลิตอาหารสัตว์ และจำหน่ายแก่โรงงาน ผลิตอาหารสัตว์ขนาดเล็กๆรายอื่น นอกจากนี้ยังมีการส่งออกปลาป่นไปยังประเทศอื่นๆ อีกด้วย (Re-export) ส่วนใหญ่จะส่งให้แก่ประเทศแถบยุโรปตะวันออก ปลาป่นที่นำเข้า ของเยอรมันตะวันตกส่วนใหญ่จะมีการนำเข้าจากประเทศชิลี และเปรู คิดเป็นร้อยละ 49 และ 25.4 ตามลำดับ (ตารางที่ 20)

สหราชอาณาจักร เป็นประเทศผู้นำเข้าปลาป่นที่สำคัญอีกรายหนึ่ง แต่ปริมาณ การนำเข้าแต่ละครั้งจะเป็นจำนวนน้อย โดยผ่านโรงงานผลิตอาหารสัตว์และคนกลาง ส่วนใหญ่จะมีการนำเข้าจากยุโรปเหนือมากกว่าจากประเทศในอเมริกาใต้ คือมีการนำเข้า จากประเทศยุโรปเหนือระหว่างปี พ.ศ. 2521 - 2523 คิดเป็นร้อยละ 75.6 ของการนำเข้า ทั้งหมด และการนำเข้าจากประเทศในอเมริกาใต้มีจำนวนน้อย คือ จากชิลีร้อยละ 5 และไม่มีนำเข้าจากเปรูเลย นอกจากนี้ยังมีปลาป่นบางส่วนที่ส่งต่อไปจำหน่ายยังประเทศ อื่นด้วย

อัตราภาษีศุลกากรขาเข้าไม่เป็นอุปสรรคในการค้าปลาป่นในเยอรมันตะวันตก และสหราชอาณาจักร เนื่องจากการเก็บภาษีขาเข้าน้อยมาก กล่าวคือ สำหรับปลาป่นที่ส่ง ไปจำหน่ายยังประเทศในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจยุโรปไม่ต้องเสียภาษี แต่ถ้าไม่ใช่ประเทศ ในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจยุโรปต้องเสียภาษีขาเข้าร้อยละ 2

โปแลนด์ มีการนำเข้าปลาเป็นอันดับ 3 เมื่อคิดเฉลี่ยการนำเข้าระหว่างปี พ.ศ. 2521 - 2523 หรือคิดเป็นร้อยละ 13.5 ของการนำเข้าทั่วโลก แต่ในปี พ.ศ. 2524 การนำเข้าของโปแลนด์ลดลงมากคือลดลงประมาณร้อยละ 65 ของปี พ.ศ. 2523 และในปี พ.ศ. 2525 ประมาณการนำเข้าลดลงอีก คือมีการนำเข้าเพียง 37,000 เมตริกตัน ลดลงจากปี พ.ศ. 2524 ร้อยละ 38.3

ไต้หวัน มีการนำเข้าปลาเป็นอันดับ 4 เมื่อคิดเฉลี่ยจากการนำเข้าระหว่างปี พ.ศ. 2521 - 2523 โดยคิดเป็นร้อยละ 9.9 ของการนำเข้าทั่วโลก ปริมาณการนำเข้าในปี พ.ศ. 2524 เพิ่มขึ้นเล็กน้อยคิดเป็นร้อยละ 26.7 ของปี พ.ศ. 2523 และในปี พ.ศ. 2525 ปริมาณการนำเข้าเพิ่มขึ้นเล็กน้อยคิดเป็นร้อยละ 32 จากปี พ.ศ. 2524 ปลาที่นำเข้าของไต้หวันส่วนใหญ่จะนำเข้าจากไทย ญี่ปุ่น และประเทศในแถบทวีปยุโรปในช่วงปี พ.ศ. 2525 ไต้หวันมีการนำเข้าจากไทยน้อยมากเพียง 2,809 เมตริกตัน จากสถิติที่เคยนำเข้าในปี พ.ศ. 2522 ถึง 16,027 เมตริกตัน เนื่องจากเกิดการขาดแคลนปลาในประเทศไทยยึดถือเป็นเวลานาน ประเทศคู่แข่งอื่น ๆ จึงส่งปลาเข้ามาจำหน่ายในประเทศแถบเอเชีย ทำให้ไทยเสียตลาดไปมาก แต่ในช่วงครึ่งแรกของปี พ.ศ. 2526 ไต้หวันมีการนำเข้าจากไทยถึง 4,045 เมตริกตัน คิดเป็นมูลค่า 46 ล้านบาท คาดว่าในปี พ.ศ. 2526 นี้ ไต้หวันจะมีการนำเข้าปลาจากไทยรวมทั้งสิ้นประมาณ 8,000 เมตริกตัน ซึ่งมากกว่าปี พ.ศ. 2525 ร้อยละ 64

ญี่ปุ่น เป็นตลาดปลาที่สำคัญรายหนึ่ง เป็นผู้นำส่งแก่กว่าญี่ปุ่นเป็นประเทศผู้ผลิตรายใหญ่ที่สุดของโลก แต่ต้องมีการนำเข้าปลาประมาณร้อยละ 6 ของการบริโภคภายในประเทศต่อปี โดยที่รัฐบาลจะจัดสรรโควตาให้แก่โรงงานผลิตอาหารสัตว์เป็นผู้นำเข้า ส่วนใหญ่จะมีการนำเข้าจากเปรู และชิลี โดยในปี พ.ศ. 2521 - 2523 มีการนำเข้าจากทั้งสองประเทศรวมกันคิดเป็นร้อยละ 29 ของการนำเข้าทั้งหมด เนื่องจากมีคุณภาพใกล้เคียงกับปลาที่ผลิตไ้ภายในประเทศ

โดยปกติผู้นำเข้าปลาป่นรายใหญ่ของญี่ปุ่นจะมองหาประเทศคู่ค้าที่ดีที่สุด ถึงแม้ว่าจะมีความต้องการปลาป่นมากก็ตาม ก็มีโคหมายความว่าจะไม่มีอุปสรรคในการนำผู้นำเข้ารายใหญ่จะต้องมีการคัดเลือกผู้ส่งออกที่ดีที่สุด เนื่องจากเหตุผล 2 ประการคือ

1. ผู้ส่งออกมักจะมีการปลอมปนสิ่งอื่น ๆ ลงไป เช่น ทราย ทำให้ปลาป่นมีคุณภาพต่ำ ตัวอย่างเช่น ญี่ปุ่นงการซื้อปลาป่นจากเปรู เนื่องจากมีการปลอมปนสิ่งอื่น ๆ ลงไป ทำให้เอควาคอร์เป็นผู้ส่งออกที่สำคัญเป็นอันดับสองในกลุ่มประเทศอเมริกาใต้ที่ส่งปลาป่นให้ญี่ปุ่น รองจากชิลี

2. ผู้นำเข้ารายใหญ่มักจะมีกฎระเบียบข้อบังคับที่เข้มงวดในการนำเข้า ก็เพื่อที่จะป้องกันปลาป่นที่นำเข้าไม่ให้มีแบคทีเรียที่เรียกว่า *Salmonella*¹ และแบคทีเรียอื่น ๆ ซึ่งเป็นอันตรายต่อสัตว์และมนุษย์

ประเทศสวีเดนเชอร์แลนด์ มีการนำเข้าเป็นอันดับ 6 เมื่อคิดจากค่าเฉลี่ยจากการนำเข้าระหว่างปี พ.ศ. 2521 - 2523 หรือคิดเป็นร้อยละ 8.2 ของการนำเข้าทั้งหมดทั่วโลก และการนำเข้าลดลงทุกปีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 - 2524 ส่วนใหญ่จะมีการนำเข้าจากประเทศในแถบยุโรป

ประเทศสวีเดน มีการนำเข้าเป็นอันดับ 7 เมื่อคิดจากค่าเฉลี่ยการนำเข้าระหว่างปี พ.ศ. 2521 - 2523 หรือคิดเป็นร้อยละ 8.15 ของการนำเข้าทั้งหมดทั่วโลก ส่วนใหญ่จะมีการนำเข้าจากเปรู และชิลี

ประเทศอิตาลี มีการนำเข้าเป็นอันดับ 8 เมื่อคิดจากค่าเฉลี่ยการนำเข้าระหว่างปี พ.ศ. 2521 - 2523 หรือคิดเป็นร้อยละ 7.7 ของการนำเข้าทั้งหมดทั่วโลก ส่วนใหญ่จะมีการนำเข้าจากเปรู และชิลี

¹แบคทีเรียชนิดหนึ่งซึ่งเป็นอันตรายต่อสัตว์

ตารางที่ 19 แสดงปริมาณปลาป่นของประเทศผู้นำเข้าที่สำคัญระหว่างปี พ.ศ.2521 - 2525

หน่วย : หนึ่งตัน

ประเทศ	ลำดับ 2521-2523	2521	2522	2523	2524	2525*	ส่วนแบ่งตลาด(%) 2521-2525
เยอรมัน	1	27.7	28.3	31.9	20.8	—	22.85
สหราชอาณาจักร	2	19.2	25.6	22.6	17.1	—	17.76
โปแลนด์	3	14.3	17.0	17.0	6.0	3.7	12.19
ไต้หวัน	4	12.0	12.1	11.6	14.7	19.4	14.67
ญี่ปุ่น	5	8.5	10.2	13.9	8.4	4.7	9.61
สวีตเซอร์แลนด์	6	10.3	9.9	9.2	7.8	—	7.82
สวีเดน	7	7.9	10.0	11.3	9.0	—	8.03
อิตาลี	8	8.9	10.5	8.0	6.2	—	7.06

ที่มา : FAO : Industry Sources

*Oil World Weekly

— ไม่มีข้อมูล

ตารางที่ 20 แสดงประเทศผู้ส่งออกและผู้นำเข้าปลาป่นโดยเฉลี่ยระหว่างปี พ.ศ. 2521 - 2523

(หน่วย : พันเมตริกตัน)

ประเทศผู้ส่งออก	ประเทศผู้นำเข้า					
	เยอรมัน	สหราชอาณาจักร	ประเทศในทวีปยุโรปอื่น ๆ	ญี่ปุ่น	อินโดนีเซีย/อื่น ๆ แอฟเอเชีย	อื่น ๆ
จีน	134	13	168	31	46	51
เปรู	69	0	217	31	30	83
เคนมาร์ก	7	75	157	1	4	31
นอร์เวย์	9	49	201	1	1	33
ไอซ์แลนด์	10	43	112	0	0	20
ไทย	0	0	0	1	99	0
อื่น ๆ ¹	43	41	96	43	25	83

ที่มา : International Association of Fishmeal Manufacturers and National Trade Statistics

¹หมายถึงประเทศลานาตา เอกวาดอร์ ไอร์แลนด์ มอริตาเนีย สหภาพอาฟริกาใต้ และหมู่เกาะเบอร์มิวดา

จากตารางที่ 20 แสดงให้เห็นถึงประเทศต้นทางที่ทำการส่งออกปลาไปยังประเทศปลายทาง โดยที่ประเทศชิลี และเปรู เป็นประเทศผู้ส่งออกรายใหญ่ที่สุด ส่วนใหญ่จะมีการส่งไปยังประเทศในทวีปยุโรปและประเทศเยอรมันตะวันตก แต่มีการส่งออกเพียงเล็กน้อยไปยังประเทศแถบทวีปเอเชีย สำหรับประเทศเคนมาร์ก นอร์เวย์ และไอซ์แลนด์ จะมีการส่งออกไปยังประเทศในแถบทวีปยุโรปมากที่สุด รองลงมาคือสหราชอาณาจักร สำหรับประเทศไทย ตลาดส่วนใหญ่คือประเทศแถบเอเชีย จากตารางนี้ทำให้ทราบว่าประเทศคู่แข่งที่สำคัญของไทยคือประเทศเปรู และชิลี ถึงแม้ว่าไทยจะมีส่วนแบ่งตลาดในประเทศแถบเอเชียมากที่สุดถึงร้อยละ 48 เปรูร้อยละ 15 และชิลีร้อยละ 12 แต่บ่อยครั้งที่ประเทศเปรูและชิลี พยายามแย่งตลาดของไทยในประเทศแถบนี้ เนื่องจากปลาที่นำเข้าจากเปรูและชิลีมีโปรตีนสูงถึงร้อยละ 65 - 72 แต่ของไทยมีโปรตีนอยู่ในระดับร้อยละ 45 - 60 เท่านั้น ทำให้ไทยขยายตลาดต่างประเทศได้ยาก แต่ไทยได้เปรียบด้านการขนส่ง ระยะเวลาในการส่งมอบ และความสดใหม่ของสินค้า

ราคาปลาในในตลาดโลก

เนื่องจากผลผลิตปลาของโลกปี พ.ศ. 2523 มีปริมาณโดยประมาณ 4.6 ล้านตัน ซึ่งลดลงประมาณร้อยละ 5 จากปี พ.ศ. 2522 และในเกือบทุกประเทศซึ่งเป็นผู้ผลิตรายใหญ่ ในปี พ.ศ. 2523 มีผลผลิตลดลง เช่น ในเปรู เนื่องจากช่วง 6 เดือนของปีมีการห้ามจับปลาแอนโชวี (Anchovy) ในเอกวาดอร์รัฐบาลบังคับห้ามนำปลาที่สามารถผลิตเป็นปลากระป๋องสำหรับคนบริโภคมาผลิตเป็นปลา ในนอร์เวย์ผลผลิตปลาในช่วงเดือนมกราคม - กันยายน พ.ศ. 2523 ลดลงอย่างมากกว่าช่วงเดียวกันของปีก่อน เป็นผลเนื่องจากได้โควตาในการจับปลาน้อยลง ในไอซ์แลนด์การจับปลาคาร์เพลลิน (Capelin) ในช่วง 3 เดือนของปี พ.ศ. 2523 ลดลงถึงร้อยละ 25¹ ทำให้ผลผลิตปลาที่ลดลงในอัตราเดียวกัน จากสาเหตุต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้ผลผลิตปลาของโลกในปี พ.ศ. 2523 โดยเฉลี่ยลดลงจากปี พ.ศ. 2522

¹กระทรวงอุตสาหกรรม, "รายงานภาวะการผลิตและการตลาดของอุตสาหกรรมปลา 2524", หน้า 36 - 37.

ทำให้ราคาปลาน้ำจืดในปี พ.ศ. 2523 โดยเฉลี่ยสูงกว่าปี พ.ศ. 2522 มากคิดเป็นร้อยละ 27.6 ราคาปลาน้ำจืดในตลาดโลกในปี พ.ศ. 2523 สูงสุดในเดือนพฤศจิกายน คือสูงถึง 568 เหรียญสหรัฐต่อกัน ซึ่งไม่เคยปรากฏมาก่อนในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา และราคาก็ยังสูงอยู่ตลอดจนถึงกลางปี พ.ศ. 2524 ราคาปลาน้ำจืดในน้ำจืดลง จนถึงต่ำสุดในเดือนธันวาคม คือตันละ 399 เหรียญสหรัฐ และในปี พ.ศ. 2525 ราคาปลาน้ำจืดในน้ำจืดต่ำลงมาก โดยมียอดเฉลี่ยช่วง 11 เดือน ตันละ 349 เหรียญสหรัฐ เทียบกับช่วงเดียวกันของปี พ.ศ. 2524 เฉลี่ยตันละ 474 เหรียญสหรัฐ ซึ่งลดลงร้อยละ 26.4 (ตารางที่ 21) เนื่องจาก¹

1. ราคาจากถั่วเหลืองในตลาดโลกตกต่ำลง ทำให้มีการใช้จากถั่วเหลืองทดแทนปลาน้ำจืด กล่าวคือ ราคาปลาน้ำจืดในตลาดอัมสเตอร์ดัมเฉลี่ยตันละ 352.92 เหรียญสหรัฐ ในขณะที่ราคาจากถั่วเหลืองในตลาดรอตเตอร์ดัมเฉลี่ยตันละ 218.42 เหรียญสหรัฐ ซึ่งราคาจากถั่วเหลืองมีราคาต่ำกว่าร้อยละ 38.11
2. ผลผลิตปลาน้ำจืดของโลกในปี พ.ศ. 2525 มีประมาณ 4.68 ล้านตัน ซึ่งสูงกว่าปี พ.ศ. 2524 ประมาณร้อยละ 3.3 ทำให้ราคาปลาน้ำจืดในน้ำจืดลดลง
3. ความต้องการปลาน้ำจืดในประเทศแถบยุโรปตะวันตกมีแนวโน้มลดลง เนื่องจากมีความต้องการอาหารสัตว์ลดลง ทำให้ปลาน้ำจืดในตลาด ราคาจึงตกต่ำลง

ราคาปลาน้ำจืดเฉลี่ย 5 เดือนแรกของปี พ.ศ. 2526 ประมาณตันละ 428 เหรียญสหรัฐ² เทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อนซึ่งมีราคาเฉลี่ยตันละ 367 เหรียญสหรัฐ หรือสูงขึ้นร้อยละ 16.6 เนื่องจากผลผลิตปลาน้ำจืดลดลง และในช่วงไตรมาสที่สามของปี พ.ศ. 2526 ราคาปลาน้ำจืดเพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากช่วงต้นปี เนื่องจากประเทศผู้ผลิตรายใหญ่คือเปรู และชิลี ผลิตปลาน้ำจืดน้อยลง และราคาจากถั่วเหลืองมีราคาสูงมาก ทำให้ผู้ใช้หันไปใช้ปลาน้ำจืดมากกว่า

¹ข่าวพาณิชย์ (27 เมษายน 2525) : หน้า 5.

²กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, "ภาวะการค้าปลาน้ำจืดในปี พ.ศ. 2526." (กรุงเทพฯ : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, 2526) : หน้า 7.

ราคาปลาปนตามปกติจะไม่มี การเปลี่ยนแปลงมากนัก เพราะถ้าราคาขึ้นสูงสุด เมื่อใด ผู้ใช้ปลาปนก็จะหันไปปรับสูตรอาหารสัตว์ใหม่โดยใช้โปรตีนจากอาหารประเภทอื่นแทน จะทำให้ราคาปลาปนลดต่ำลง ในทำนองเดียวกันถ้าราคาปลาปนลดต่ำลง ผู้ใช้ก็จะหันไปใช้ ปลาปนแทนสินค้าอื่น เนื่องจากปลาปนให้โปรตีนที่สูงกว่า ก็จะดึงราคาปลาปนให้สูงขึ้น

ตารางที่ 21 แสดงราคาปลาปนสะกักน้ำหนักโปรตีนร้อยละ 64/65 ณ ตลาดฮัมเบอร์ก
ปี พ.ศ. 2520 - 2525

หน่วย : เหรียญสหรัฐ/เมตริกตัน

เดือน	2520	2521	2522	2523	2524	2525*
มกราคม	467	452	381	491	541	390
กุมภาพันธ์	452	434	382	518	518	369
มีนาคม	442	434	381	478	507	357
เมษายน	484	416	366	470	501	357
พฤษภาคม	506	410	368	505	504	362
มิถุนายน	477	408	393	484	485	348
กรกฎาคม	447	401	415	479	470	335
สิงหาคม	382	405	400	490	439	320
กันยายน	408	387	394	501	434	319
ตุลาคม	456	384	394	512	405	326
พฤศจิกายน	461	398	415	568	407	353
ธันวาคม	465	390	450	557	399	-
เฉลี่ย	454	410	395	504	468	349

ที่มา : Monthly Commodity Price Bulletin, UNCTAD

หมายเหตุ : * เดือนมกราคม - พฤศจิกายน

การคาดคะเนราคาปลาป่นในตลาดโลก

จากการคาดคะเนราคาปลาป่นในตลาดโลกในอนาคตของธนาคารโลก โดยวิธีทางสถิติที่เรียกว่า การวิเคราะห์ความถดถอย (Regression) โดยใช้ข้อมูลระหว่างปี พ.ศ. 2502 - 2523 จะได้ราคาปลาป่นดังตารางที่ 22

ตารางที่ 22 แสดงการคาดคะเนราคาปลาป่นในตลาดโลกในปี พ.ศ. 2528 และปี พ.ศ. 2533

	ราคาปลาป่น ราคากากถั่วเหลือง (ดอลลาร์สหรัฐต่อตัน)		ปริมาณการผลิตปลาป่น การผลิตถั่วเหลือง (ล้านเมตริกตัน)	
2528	430	215	4.6	101.0
2533	542	275	4.6	124.6

ที่มา : Fishmeal Year Book 1982

จากตารางนี้แสดงให้เห็นถึงราคาปลาป่น ราคากากถั่วเหลือง ปริมาณการผลิตปลาป่นและถั่วเหลืองของปี พ.ศ. 2528 และปี พ.ศ. 2533 จะเห็นว่าปริมาณการผลิตปลาป่นจะคงที่ในปี พ.ศ. 2528 และปี พ.ศ. 2533 คือเท่ากับ 4.6 ล้านเมตริกตัน และปริมาณการผลิตถั่วเหลืองในปี พ.ศ. 2533 จะเพิ่มขึ้นร้อยละ 23 จากปี พ.ศ. 2528 ราคาปลาป่นที่คำนวณได้จากการคำนวณตัวเลขของราคากากถั่วเหลืองตันละ 215 และ 275 ดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ. 2528 และปี พ.ศ. 2533¹ และอัตราส่วนของการใช้ปลาป่นในการผลิตอาหารสัตว์เท่ากับร้อยละ 4.4 และ 3.6 ในปี พ.ศ. 2528 และปี พ.ศ. 2533 ตามลำดับ² จะเห็นว่าอัตราส่วนของการใช้ปลาป่นที่ลดลงประมาณร้อยละ 18

¹ F.B. Morrison, "Feeds and Feeding" (Newyork : Morrison Publishing Company 1975)p.27.

² Ibid.,

จากปี พ.ศ. 2528 เป็นเพราะว่าความต้องการปลาป่นมีมาก คือจากการคาดคะเนพบว่า ในปี พ.ศ. 2533 ความต้องการปลาป่นจะเท่ากับ 6.2 ล้านเมตริกตัน¹ ซึ่งมากกว่าปริมาณปลาป่นที่ผลิตได้ซึ่งเท่ากับ 4.6 ล้านเมตริกตัน ทำให้ราคาปลาป่นมีแนวโน้มสูงขึ้นคือเท่ากับ 542 ดอลลาร์สหรัฐ ความต้องการใช้ปลาป่นก็จะลดลงเพื่อค้ำราคาให้ลดต่ำลง ซึ่งจะทำให้อุปสงค์ลดต่ำลงจนเท่ากับอุปทาน จากที่กล่าวมาแล้วนี้ย่อมแสดงให้เห็นว่าปริมาณความต้องการปลาป่นมีมากในหลายโลก เนื่องจากปลาป่นเป็นวัตถุดิบที่มีคุณภาพที่ใช้ในการผลิตอาหารสัตว์ แต่ปริมาณการผลิตไม่เพียงพอกับความต้องการ จึงทำให้มีการใช้สินค้าทดแทนปลาป่นเพิ่มมากขึ้น

ภาวะการค้าปลาป่นในหลายโลก

เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากรของโลกอย่างรวดเร็ว ทำให้ความต้องการอาหารประเภทโปรตีนเพิ่มขึ้น ปริมาณการเลี้ยงสัตว์ก็ย่อมเพิ่มมากขึ้น และปลาป่นซึ่งเป็นอาหารโปรตีนอย่างก็ สำหรับเลี้ยงสัตว์เนื่องจากมีโปรตีนประมาณร้อยละ 60 ก็ต้องเพิ่มปริมาณตามด้วย จะเห็นได้จากผลผลิตปลาป่นของโลกเพิ่มมาตลอด มีเพียงบางระยะที่เกิดการขาดแคลน เช่นในปี พ.ศ. 2514 ได้เกิดการขาดแคลนปลาป่นในหลายโลกอย่างมาก จากการที่ประเทศเปรูซึ่งเป็นผู้ผลิตรายใหญ่ที่สุดของโลกทำการประมงไคน้อยลงมาก เนื่องจากกระแสน้ำอุ่นซัมโบลด์เปลี่ยนแปลง ทำให้สต็อกของปลาแอนโชวี (Anchovy) ซึ่งเป็นวัตถุดิบป้อนโรงงานปลาป่นลดลงอย่างมาก และรัฐบาลมีคำสั่งห้ามทำประมงโดยเด็ดขาดอยู่ชั่วระยะเวลาหนึ่ง โรงงานปลาป่นต้องหยุดการผลิต จึงไม่มีปลาป่นที่จะส่งออกเลย ทำให้เกิดการขาดแคลนปลาป่นในหลายโลกอย่างฉับพลัน แต่อย่างไรก็ตามเมื่อมีการขาดแคลนปลาป่นผู้ใช้สามารถหันไปใช้สินค้าอื่นทดแทนได้

การค้าปลาป่นในปี พ.ศ. 2523 ลดลงจากปี พ.ศ. 2522 เล็กน้อย เนื่องจากผลผลิตปลาป่นของโลกลดลงในปี พ.ศ. 2523 คือจาก 4.7 ล้านเมตริกตัน ในปี พ.ศ. 2522 เป็น 4.58 ล้านเมตริกตัน ในปี พ.ศ. 2523 ลดลงประมาณร้อยละ 5 ทำให้การส่งออกลดลง

¹ Ibid.,

ควย คือลดลงประมาณร้อยละ 10 - 15 เมื่อเทียบกับปีก่อน ๆ ในปี พ.ศ. 2524 ผลผลิตปลาปลาน้ำจืดเล็กน้อยจากปี พ.ศ. 2523 ประมาณร้อยละ 0.74 และประเทศต่าง ๆ ที่เป็นผู้ผลิตรายใหญ่มีแนวโน้มเพิ่มการใช้ปลาปลาน้ำจืดในประเทศมากขึ้น จึงทำให้ปริมาณการส่งออกสู่ตลาดกลางควย สำหรับในปี พ.ศ. 2525 ผลผลิตปลาปลาน้ำจืดของโลกประมาณ 4.7 ล้านเมตริกตัน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2524 ประมาณร้อยละ 2.6 เนื่องจากเปรูและชิลีเพิ่มการผลิตขึ้น ในขณะที่ประเทศผู้ผลิตที่สำคัญบางรายลดการผลิตลง เช่น ญี่ปุ่น และประเทศในยุโรปตะวันตก

ในช่วงสองปีที่ผ่านมาคือปี พ.ศ. 2523 - 2524 ชิลีเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ที่สุด โดยมีการส่งออกเฉลี่ยประมาณ 46.3 หมื่นตัน ในขณะที่เปรูซึ่งเคยเป็นผู้นำในการส่งออกในอดีตที่ผ่านมา มีการส่งออกโดยเฉลี่ยเพียง 37.8 หมื่นตัน (ตารางที่ 16) และในปี พ.ศ. 2525 ก็เช่นเดียวกัน ชิลีมีปริมาณการส่งออกมากกว่าเปรู คือชิลีมีการส่งออกประมาณ 64.2 หมื่นตัน ในขณะที่เปรูมีการส่งออกประมาณ 59.0 หมื่นตัน (ตารางที่ 16) นอกจากนี้ราคาปลาปลาน้ำจืดในปี พ.ศ. 2525 ก็ลดต่ำลงมากจากปี พ.ศ. 2524 คือมีราคาเฉลี่ยประมาณ 349 เหรียญสหรัฐต่อเมตริกตัน เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2524 ซึ่งมีราคาเฉลี่ยเมตริกตันละ 468 เหรียญสหรัฐ ลดลงร้อยละ 25.4 ทั้งนี้เนื่องจากผลผลิตปลาปลาน้ำจืดทั่วโลก ในปี พ.ศ. 2525 เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2524 ประมาณร้อยละ 2.6 แต่ความต้องการปลาปลาน้ำจืดในยุโรปตะวันตก ซึ่งเป็นตลาดปลาปลาน้ำจืดที่สำคัญของเปรูและชิลีลดต่ำลง ประกอบกับราคากากเมล็ดพืชน้ำมันลดลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งราคากากถั่วเหลือง จึงทำให้มีการใช้กากถั่วเหลืองทดแทนปลาปลาน้ำจืด กล่าวคือราคาปลาปลาน้ำจืดในตลาดซิมเบอร์กันเฉลี่ยตันละ 352.92 เหรียญสหรัฐ ในขณะที่ราคากากถั่วเหลืองในตลาดรอตเตอร์ดัมเฉลี่ยตันละ 218.42 เหรียญสหรัฐ

จากที่กล่าวมาแล้วว่า ผลผลิตปลาปลาน้ำจืดทั่วโลกในปี พ.ศ. 2525 เพิ่มขึ้น แต่ความต้องการของประเทศผู้ซื้อรายใหญ่ลดลง ทำให้ประเทศผู้ผลิตรายใหญ่ต้องพยายามระบายสินค้าออกไป โดยเฉพาะเปรูและชิลีนำสินค้าออกสู่ตลาดในเอเชีย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นตลาดปลาปลาน้ำจืดของไทย โดยเสนอขายในราคาที่ต่ำคือเพียงตันละ 320 - 450 เหรียญสหรัฐ เมื่อเปรียบเทียบกับปลาปลาน้ำจืดของไทยซึ่งมีราคาตันละ 550 เหรียญสหรัฐ พร้อมทั้งระดมโปรตีนที่สูงกว่าปลาปลาน้ำจืดของไทยควย ทำให้ประเทศต่าง ๆ ในเอเชียสนใจสั่งซื้อมาก แต่อย่างไร

ก็ตามปริมาณสต็อกปลาป่นในปี พ.ศ. 2525 ก็ยังอยู่ในระดับที่สูง (ตารางที่ 24) เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ.2524 (ตารางที่ 23) ในช่วงเวลาเดียวกัน คือสูงกว่าประมาณร้อยละ 48 โดยเฉพาะประเทศที่เป็นผู้ผลิตและผู้ส่งออกรายใหญ่คือ เปรู ชิลี และญี่ปุ่น สต็อกปลาป่นในปี พ.ศ.2525 สูงกว่าปี พ.ศ.2524 ถึงร้อยละ 188.9, 146.4 และ 92.3 ตามลำดับ ก็เนื่องจากปัญหาตั้งที่กล่าวมาแล้ว

ตารางที่ 23 แสดงข้อมูลสต็อก ผลผลิต และตลาดปลาป่นของโลกระหว่างเดือนมกราคม ถึงกันยายน พ.ศ.2524

หน่วย : หมื่นตัน

ประเทศ	สต็อก	ผลผลิต	ยอดคงเหลือ	ขายสู่ตลาด
ยุโรปตะวันตก	18.4	75.7	19.7	74.4
ชิลี	8.4	49.2	29.7	27.9
เปรู	4.5	36.7	16.0	25.2
ญี่ปุ่น	10.4	62.9	16.0	57.3
อื่นๆ	17.4	137.9	19.8	135.5
รวม	59.1	362.4	101.2	320.3

ที่มา : ชาวพาณิชย์ ฉบับวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ.2525

ตารางที่ 24 แสดงข้อมูลสต็อก ผลผลิต และตลาดปลาป่นของโลกระหว่างเดือนมกราคม-
กันยายน พ.ศ.2525

ปริมาณ : หมื่นตัน

ประเทศ	สต็อก	ผลผลิต	ยอดคงเหลือ	ขาย	ยอดขายเปรียบเทียบ (%) 2524-2525
ยุโรปตะวันตก	16.2	70.0	21.1	65.1	(12.5)
ชิลี	20.7	48.6	25.5	43.8	57
เปรู	13.0	40.8	14.0	39.8	58
ญี่ปุ่น	20.0	60.5	14.0	66.5	16
ไทย	—	12.5	—	12.5	} (1.7)
อื่นๆ	17.6	122.4	19.3	120.7	
รวม	87.5	354.8	93.9	348.4	8.8

ที่มา : ข่าวพาณิชย์ ฉบับวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2525

การคาดคะเนความต้องการปลาป่นในตลาดโลก

จากรายงานของธนาคารโลกพบว่าปริมาณการผลิตปลาป่นของโลกในช่วงระยะเวลา 10 ปี (พ.ศ. 2522-2532) ค่อนข้างจะคงที่ คือโดยเฉลี่ยประมาณปีละ 4.0 - 4.9 ล้านตัน แต่ปริมาณความต้องการปลาป่นในอนาคตจะเพิ่มขึ้น กล่าวคือ ถ้าใช้ปลาป่นเป็นวัตถุดิบในการผลิตอาหารสัตว์ในอัตราส่วนประมาณร้อยละ 5 ความต้องการปลาป่นจะมีประมาณ 5.1 ล้านตัน ในปี พ.ศ.2528 และ 6.2 ล้านตัน ในปี พ.ศ.2533 และถ้าใช้ปลาป่นในอัตราส่วนร้อยละ 10 ความต้องการปลาป่นจะเป็น 12 ล้านตันในปี พ.ศ.2533¹ เมื่อเป็นเช่นนี้แสดงว่าอุปสงค์ของปลาป่นมากกว่าอุปทาน ทำให้ราคาปลาป่นสูงขึ้นเพื่อตั้งให้อุปสงค์ลดลงมาเท่ากับอุปทาน และจะทำให้ตลาดของโปรตีนชนิดอื่น โดยเฉพาะกากถั่วเหลือง

¹Ibid., p. 28.

ขยายตัวเพิ่มขึ้น (ตารางที่ 25) เนื่องจากปริมาณปลาน้ำจืดไม่เพียงพอต่อความต้องการ ก็ย่อมต้องมีการใช้สินค้าทดแทน

ตารางที่ 25 แสดงการคาดคะเนการผลิตหัวเหลือง และการค้าหัวเหลืองในตลาดโลก
ในปี พ.ศ. 2528 และปี พ.ศ. 2533

	ตัวเลขจริง (ล้านตัน)		ตัวเลขจากการคาดคะเน (ล้านตัน)		อัตราการเจริญเติบโต (% ต่อปี)		
	2520	2523	2528	2533	2520-23	2523-28	2533
ผลผลิต	79.2	82.2	101.0	124.6	1.5	4.2	4.3
การค้า	22.5	25.2	28.9	36.1	3.9	5.0	4.7

ที่มา : Fishmeal Year Book 1982

จากตารางที่ 25 แสดงให้เห็นถึงผลผลิตหัวเหลืองในปี พ.ศ. 2528 และปี พ.ศ. 2533 ซึ่งมีอัตราการเติบโตโดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 4.3 ต่อปี มากกว่าปีก่อน ๆ ซึ่งมีอัตราการเติบโตประมาณร้อยละ 1.5 ต่อปี เนื่องจากการใช้หัวเหลืองมากขึ้น ทั้งใช้เพื่อการบริโภค ผลิตน้ำมันพืช กากหัวเหลืองซึ่งใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตอาหารสัตว์ และจากการที่ความต้องการปลาน้ำจืดในอนาคตมีมาก แต่ปริมาณการผลิตไม่เพียงพอ ผู้ผลิตอาหารสัตว์จึงหันไปใช้สินค้าทดแทนมากขึ้น

การคาดคะเนความต้องการปลาน้ำจืดในประเทศแถบเอเชีย

สำหรับประเทศในแถบเอเชีย การพิจารณาแนวโน้มความต้องการปลาน้ำจืดในอนาคตพิจารณาจากความต้องการบริโภคอาหารประเภทเนื้อสัตว์ โดยเฉพาะเนื้อหมู เป็ด และไก่ ของประชาชนโดยในปี พ.ศ. 2513 องค์การ FAO คาดคะเนว่าผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์จะมีอัตรา

การเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 3 ต่อปีในปี พ.ศ. 2528¹ แต่สำหรับประเทศญี่ปุ่นอัตราการเพิ่มขึ้นของผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์ประมาณร้อยละ 3.5² ความต้องการปลาป่นในเอเชียทั้งหมดประมาณ 1.32 ล้านตันในปี พ.ศ. 2523 และอัตราการเพิ่มขึ้นของความต้องการปลาป่นประมาณร้อยละ 3 ต่อปี นั่นคือในปี พ.ศ. 2528 ความต้องการใช้ปลาป่นทั้งหมดมากกว่า 1.5 ล้านตัน และมากกว่า 1.75 ล้านตันในปี พ.ศ. 2533³ ความต้องการอาหารประเภทเนื้อสัตว์จะเพิ่มขึ้นในอัตราค่อนข้างคงที่ในภูมิภาคแถบนี้ ทำให้ความต้องการปลาป่นก็เพิ่มขึ้นในอัตราค่อนข้างคงที่ด้วย เพื่อให้เข้าใจถึงแนวโน้มความต้องการปลาป่นในเอเชียให้ละเอียดยิ่งขึ้น จึงควรมีการศึกษาเป็นรายประเทศ

1. ประเทศญี่ปุ่น

เป็นประเทศที่มีความต้องการปลาป่นมาก ในระหว่างปี พ.ศ. 2513-2521 ผลิตภัณฑ์อาหารสัตว์มีอัตราเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 5.5 ต่อปี⁴ ถ้าสมมติว่าเศรษฐกิจในประเทศมีอัตราการเติบโตโดยเฉลี่ยร้อยละ 4 ต่อปี ในช่วงระยะ 10 ปีจากนี้ และแล้วผลิตภัณฑ์อาหารสัตว์จะเพิ่มขึ้นมากกว่าอัตราที่กล่าวมานี้เล็กน้อย นั่นคือผลิตภัณฑ์อาหารสัตว์จะเท่ากับ 26.9 ล้านตัน ในปี พ.ศ. 2528 และ 32.7 ล้านตัน ในปี พ.ศ. 2533⁵ และความต้องการปลาป่นในการผลิตอาหารสัตว์โดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 4 ของส่วนผสมทั้งหมด ความต้องการปลาป่นจะมีประมาณ 1 ล้านตัน ในปี พ.ศ. 2528 และ 1.3 ล้านตัน ในปี พ.ศ. 2533 และถ้าใช้ปลาป่นในอัตราส่วนที่น้อยลงคือประมาณร้อยละ 3 ความต้องการปลาป่นจะมีประมาณ 800,000 ตัน ในปี พ.ศ. 2528 และ 981,000 ล้านตัน ในปี พ.ศ. 2533 และถ้าใช้ปลาป่นในอัตราส่วนร้อยละ 2 ความต้องการปลาป่นจะเท่ากับ 538,000 ล้านตัน ในปี พ.ศ. 2528 และ 654,000 ล้านตัน ในปี พ.ศ. 2533

¹ Ibid., p. 24.

²⁻⁵ Ibid.,

2. ประเทศอินโดนีเซีย

เป็นประเทศที่สั่งซื้อปลาป่นจากไทยเป็นปริมาณมากคือประมาณร้อยละ 70 ของปลาป่นที่ส่งออกของไทย เนื่องจากความเติบโตทางเศรษฐกิจ ทำให้ความต้องการอาหารเพิ่มขึ้น รวมทั้งอาหารประเภทเนื้อสัตว์ด้วย อุตสาหกรรมผลิตอาหารสัตว์ในประเทศมีอัตราการเจริญเติบโตโดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 6 - 7 ต่อปี¹ เนื่องจากการนิยมเลี้ยงสัตว์โดยใช้อาหารสำเร็จรูปมากขึ้น ทำให้ความต้องการปลาป่นมีมากขึ้นด้วย

3. ประเทศฟิลิปปินส์

ความต้องการอาหารประเภทเนื้อสัตว์ได้เพิ่มขึ้นอย่างมาก จากการประมาณของรัฐบาลพบว่า ถ้าจำนวนประชากรและรายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 2.5 และ 3 ต่อปี ความต้องการอาหารประเภทเนื้อสัตว์จะเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 4 ต่อปี² ทำให้อุตสาหกรรมอาหารสัตว์ขยายตัวขึ้นมาก เพื่อสนองความต้องการนโยบายรัฐบาลในการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์เพื่อช่วยให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้ในด้านอาหารตามโครงการ Food Self - Sufficiency ทำให้มีการเลี้ยงสัตว์มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะสุกร เป็ด และไก่ นั่นคือความต้องการปลาป่นก็เพิ่มมากขึ้นด้วย จากการคาดคะเนพบว่าความต้องการปลาป่นจะมีประมาณ 110,000 ตัน และ 148,000 ตัน ในปี พ.ศ. 2528 และปี พ.ศ. 2532 ตามลำดับ³ โดยสมมุติว่าสุกรมีปริมาณประมาณร้อยละ 10 และไก่ประมาณร้อยละ 50 ของจำนวนสัตว์เลี้ยงทั้งหมด และอัตราการเพิ่มสุกรและไก่เท่ากันคือร้อยละ 6 ต่อปี และมีปลาป่นเป็นส่วนผสมอยู่ประมาณร้อยละ 2 และ 5 - 6 ในอาหารสุกรและไก่ตามลำดับ⁴

¹Ibid., p. 25.

²⁻⁴Ibid., pp. 25 - 26.

4. ประเทศมาเลเซีย

การผลิตเนื้อสัตว์ในประเทศยังทำกันเป็นจำนวนเล็กน้อย ต้องมีการนำเข้าจากประเทศบาง แต่ทางรัฐบาลก็พยายามจะให้มีการขยายตัวในการเลี้ยงสัตว์มากยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถส่งออกได้ โรงงานผลิตอาหารสัตว์ก็ต้องขยายตัวตามด้วย ปริมาณการเลี้ยงไก่จะขยายตัวอย่างน้อยประมาณปีละ 3.5 ต่อปี¹ และอาหารสัตว์ก็เพิ่มขึ้นในอัตราที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งเป็นไปได้อย่างไรจะใช่ปลาป่นประมาณ 35,000 ตันในปี พ.ศ. 2528² แต่อย่างไรก็ตามราคาปลาป่นที่เพิ่มสูงขึ้นอาจทำให้ปริมาณความต้องการปลาป่นไม่เพิ่มขึ้นมากนักในปี พ.ศ. 2533 หรืออาจจะอยู่ในระดับเดียวกันกับในปี พ.ศ. 2528

5. ประเทศเกาหลีใต้

ผลิตภัณฑ์อาหารสัตว์ได้เพิ่มขึ้นมากในระหว่างปี พ.ศ. 2503 - 2513 โดยเฉพาะอาหารสำหรับเป็ดและไก่เพิ่มขึ้นมากคือมากกว่า 2 ล้านตัน ในปี พ.ศ. 2522 (อาหารสัตว์ทั้งหมดประมาณ 3.9 ล้านตัน)³ นี้แสดงว่าปริมาณการเลี้ยงเป็ดไก่ได้เพิ่มขึ้นมาก และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 เป็นต้นมาอาหารสัตว์ลดปริมาณลงเล็กน้อย และอาหารสำหรับหมู เป็ด และไก่ ก็ลดลงด้วย แต่อาหารสำหรับวัวควายได้เพิ่มขึ้นเพื่อรับกับปริมาณวัวควายที่เพิ่มขึ้น การขยายตัวของวัวควายนี้อาจทำให้สามารถนำกระดูกไปป่นและใช้แทนปลาป่นได้ อาจจะทำให้ความต้องการใช้ปลาป่นลดลงก็ได้ แต่อย่างไรก็ตามถ้าเศรษฐกิจดีขึ้น การผลิตอาหารสัตว์ก็อาจจะเพิ่มขึ้นแต่ในอัตราที่ช้าคือประมาณร้อยละ 3 ต่อปี⁴ ถึงแม้ว่าความต้องการอาหารสำหรับหมู เป็ด และไก่ และราคาปลาป่นในตลาด จะชี้ให้เห็นว่าความต้องการปลาป่นในประเทศค่อนข้างจะลดลง แต่ก็คาดว่าความต้องการปลาป่นจะมีประมาณ 100,000 ตันในปี พ.ศ. 2528 และจะไม่เพิ่มมากนักในปี พ.ศ. 2533⁵

¹⁻⁵Ibid., p. 24 - 25.

ลักษณะและสภาพตลาดของอุตสาหกรรมปลาป่นในประเทศไทย

ปลาป่นจัดเป็นสินค้าอุตสาหกรรม (Industrial goods) ประเภทวัตถุดิบชนิดหนึ่ง จึงไม่ได้ใช้เพื่อการบริโภคโดยตรง ต้องนำไปผสมกับส่วนผสมอื่นๆ เช่น รำ กากถั่ว ใบกระถินป่น ปลายข้าว ฯลฯ เพื่อใช้เป็นอาหารสัตว์สำหรับใช้เลี้ยงเป็ด ไก่ สุกร ปลา และบางประเทศใช้เลี้ยงโคควาย ดังนั้นตลาดรับซื้อปลาป่นจึงมีใช้ผู้บริโภค แต่เป็นโรงงานผลิตอาหารสัตว์ทั้งในและนอกประเทศ ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ ตลอดจนพ่อค้าท้องถิ่น ปลาป่นที่ผลิตได้ทั้งหมดจะใช้ภายในประเทศร้อยละกว่า 50 ส่วนที่เหลือจะส่งออกต่างประเทศ

ลักษณะตลาดของสินค้าอุตสาหกรรมโดยทั่วไปจะแตกต่างจากสินค้าอุปโภคบริโภคอื่น ๆ ในด้านการตัดสินใจซื้อ ซึ่งต้องมีระเบียบแบบแผนในการวิเคราะห์ถึงผลประโยชน์หรือผลใดต่าง ๆ การตัดสินใจซื้อปลาป่นของโรงงานผลิตอาหารสัตว์ โดยทั่วไปต้องมีการเปรียบเทียบทางด้านคุณภาพ ราคา และต้นทุนการผลิตอาหารสัตว์ โดยเปรียบเทียบกับวัตถุดิบตัวอื่น ๆ ซึ่งสามารถใช้ทดแทนกันได้

ลักษณะตลาดของปลาป่นเป็นตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์ (Imperfect competition) เนื่องจากโรงงานปลาป่นมีมากถึง 94 โรงงาน จากการสำรวจในปี พ.ศ. 2525 แต่ละโรงงานจึงพยายามชิงส่วนแบ่งตลาด (Market share) ให้เป็นของตนเองมากที่สุด แต่ในขณะเดียวกันก็มีการจัดตั้งสมาคมผู้ผลิตปลาป่นขึ้น เพื่อรวมกลุ่มแบ่งเฉลี่ยการจำหน่ายผลผลิตและสร้างอำนาจต่อรอง ส่วนคานาผู้ซื้อส่วนใหญ่ได้แก่โรงงานผลิตอาหารสัตว์ที่มีอยู่มากมายก็มีการจัดตั้งสมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ขึ้นเพื่อสร้างอำนาจต่อรองเช่นเดียวกัน ดังนั้นตลาดจึงมีลักษณะแข่งขันและผูกขาดแฝงอยู่ในตัว อย่างไรก็ตามกลุ่มผู้ผลิตอาหารสัตว์มีอิทธิพลในการกำหนดราคาเหนือกว่าผู้ผลิตปลาป่น โดยเฉพาะผู้ผลิตอาหารสัตว์รายใหญ่ เนื่องจากมีเงินทุนหมุนเวียนมาก ดังนั้นลักษณะตลาดจึงเป็นตลาดของผู้ซื้อ

โดยที่ปริมาณการผลิตปลาป่นภายในประเทศมีเพียงพอใช้ภายในประเทศ จึงมีเหลือส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ เพราะฉะนั้นตลาดปลาป่นของไทยจึงแบ่งเป็น 2 ส่วนคือการค้าปลาป่นกับต่างประเทศ และการตลาดปลาป่นภายในประเทศ

การค้าปลาน้ำกับต่างประเทศ

ผลผลิตปลาน้ำของไทยมีเพียงพอใช้ในประเทศ จึงต้องมีการส่งผลผลิตที่เหลือออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศประมาณร้อยละ 40 ของผลผลิตทั้งประเทศ ตลาดต่างประเทศส่วนใหญ่คือประเทศแถบเอเชีย เช่น สิงคโปร์ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ ไต้หวัน ฮองกง เป็นต้น ไทยต้องประสบกับปัญหาการแข่งขันด้านคุณภาพกับปลาน้ำจากประเทศในกลุ่มอเมริกาใต้ คือ ประเทศเปรู และชิลี นอกจากปัญหาด้านคุณภาพแล้ว ก็มีปัญหาด้านราคา เพราะราคาสูงกว่าของประเทศคู่แข่ง (ในระดับโปรตีนที่เท่ากัน) เป็นเพราะต้นทุนการผลิตของไทยยังสูงอยู่เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งอื่น ๆ และเป็นที่น่าสังเกตว่า ในปัจจุบันนี้การผลิตปลาน้ำของไทยมีเพียงประมาณร้อยละ 40 ของกำลังผลิตที่มีอยู่ทั้งหมดเท่านั้น จากปัญหาดังกล่าว ทำให้ไทยไม่สามารถขยายตลาดต่างประเทศได้มากเท่าที่ควร

การส่งออกปลาน้ำส่วนใหญ่จะส่งผ่านบริษัทส่งออกและโรงงานผลิตอาหารสัตว์บ้าง รายก็เป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ (ดังตารางที่ 26) ทำให้สามารถควบคุมการค้าปลาน้ำทั้งภายในและต่างประเทศได้เกือบทั้งหมด และสามารถผลักดันไม่ให้ผู้ส่งออกรายอื่นส่งไปแข่งขันในตลาดต่างประเทศ โดยการทุ่มตลาดและตัดราคาจำหน่ายแข่งกัน นอกจากนี้โรงงานผู้ผลิตบางรายก็มีการส่งออกเอง โดยเฉพาะโรงงานปลาน้ำที่ตั้งอยู่ในภาคใต้ จะส่งให้แก่ประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย และอินโดนีเซีย เป็นส่วนใหญ่ ช่วงที่การส่งออกมากที่สุดคือระหว่างเดือนมีนาคม - มิถุนายน เนื่องจากเป็นช่วงที่มีวัตถุดิบมาก ทำให้โรงงานปลาน้ำสามารถผลิตปลาน้ำได้มากก็สามารถส่งออกได้มากเช่นกัน

ตารางที่ 26 แสดงรายชื่อผู้ส่งออกปลาป่นที่สำคัญ (เฉพาะที่ส่งจากกรุงเทพ)
ปี พ.ศ. 2525

ลำดับที่	ชื่อบริษัท	ปริมาณ/เมตริกตัน	มูลค่าล้านบาท	ส่วนแบ่งตลาด (%)
1	บริษัทซีพี	22,338.7	248.64	48.60
2	หจก.ชีวเลี้ยง	6,224.6	58.11	13.54
3	บริษัทซีรพรชัย	5,926.1	53.70	12.90
4	บริษัทเอเวอร์ทรีสต์	3,337.6	29.86	7.26
5	บริษัทวิคทอรี	1,448.9	14.30	3.15
6	อื่น ๆ (23 ราย)	6,686.8	76.61	14.55
	รวม	45,962.7	481.22	100

ที่มา : สมาคมผู้ผลิตปลาป่นไทย

ปริมาณและมูลค่าการส่งออก

ระหว่างปี พ.ศ. 2519 - 2522 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกปลาป่นเพิ่มขึ้นตลอด (ตารางที่ 27) คือในปี พ.ศ. 2519 ประเทศไทยส่งปลาป่นออกไปจำหน่ายในต่างประเทศ มีปริมาณ 4.91 หมื่นตัน มูลค่า 248.58 ล้านบาท เปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2520 ซึ่งมีปริมาณการส่งออกประมาณ 7.56 หมื่นตัน มูลค่า 534.71 ล้านบาท ปริมาณและมูลค่าเพิ่มขึ้นร้อยละ 54.1 และ 115.1 ตามลำดับ ในปี พ.ศ. 2521 และปี พ.ศ. 2522 ปริมาณการส่งออกปลาป่นมีจำนวน 10.30 และ 12.85 หมื่นตัน มูลค่า 727.04 และ 884.33 ล้านบาท ตามลำดับ โดยมีปริมาณเพิ่มขึ้นร้อยละ 36.2 และ 24.8 และมูลค่าเพิ่มขึ้นร้อยละ 36.0 และ 21.6 ตามลำดับจากปีก่อน

และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 ถึงปี พ.ศ. 2525 ปริมาณการส่งออกปลาป่นของไทย ลดลงตลอดทุกปี คือในปี พ.ศ. 2523 ปริมาณการส่งออกมีประมาณ 11.43 หมื่นตัน มูลค่า 971.87 ล้านบาท ปี พ.ศ. 2524 มีการส่งออกประมาณ 11.38 หมื่นตัน มูลค่า 1,014.42 ล้านบาท ซึ่งปริมาณการส่งออกลดลงจากปี พ.ศ. 2523 ร้อยละ 0.46 แต่มูลค่าการส่งออกกลับเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.4 ทั้งนี้เนื่องจากราคาปลาป่นที่ส่งออกในปี พ.ศ. 2524 สูงกว่าในปี พ.ศ. 2523 การส่งออกปลาป่นในปี พ.ศ. 2525 มีจำนวน 8.30 หมื่นตัน มูลค่า 699.71 ล้านบาท ลดลงจากปี พ.ศ. 2524 ทั้งปริมาณและมูลค่า ประมาณร้อยละ 27.1 และ 31.02 ตามลำดับ เนื่องจากเกิดเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก ความต้องการใช้ปลาป่นในการผสมอาหารสัตว์จึงลดลง ขณะที่ปริมาณการผลิตปลาป่นของโลก เพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากปี พ.ศ. 2524 ทำให้ปลาป่นในตลาดโลก ราคาปลาป่นในตลาดโลกจึงมีแนวโน้มลดต่ำลง ประเทศผู้นำเข้าปลาป่นที่สำคัญของไทยจึงสนใจสั่งซื้อปลาป่นจากเปรู และชิลีเพิ่มขึ้น ทำให้การนำเข้าปลาป่นจากไทยลดลงทั้งปริมาณและมูลค่า

สำหรับในปี พ.ศ. 2526 ในระยะครึ่งปีแรกปริมาณการส่งออกปลาป่นประมาณ 4.65 หมื่นตัน มูลค่า 386.52 ล้านบาท ปริมาณและมูลค่าเพิ่มขึ้นจากรยะเวลาเดียวกันของปี พ.ศ. 2525 ประมาณร้อยละ 6 และ 1.8 ตามลำดับ และคาดว่าจะสามารถเพิ่มการส่งออกได้เล็กน้อยในระยะครึ่งปีหลังของปี เนื่องจากแนวโน้มการผลิตปลาป่นลดลงและความต้องการของตลาดต่างประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยในปี พ.ศ. 2526 ส่งออกได้ประมาณ 9.28 หมื่นตัน มูลค่า 784.4 ล้านบาท ซึ่งสูงกว่าปี พ.ศ. 2525 ประมาณร้อยละ 11.7 และ 12.1 ของปริมาณและมูลค่าการส่งออกตามลำดับ

ตารางที่ 27 แสดงปริมาณและมูลค่าการส่งออกปลาป่นของไทยระหว่างปี พ.ศ.

2519 - 2526

ปริมาณ : หมิ้นตัน

มูลค่า : ล้านบาท

ปี	ปริมาณ	อัตราการเปลี่ยนแปลง (%)	มูลค่า	อัตราการเปลี่ยนแปลง (%)
2519	4.91	-	248.58	-
2520	7.56	54.1	534.72	115.1
2521	10.30	36.2	727.04	36.0
2522	12.85	24.8	884.33	21.6
2523	11.43	(11.0)	971.87	9.9
2524	11.38	(0.5)	1,014.42	4.4
2525	8.30	(27.1)	699.71	(31.0)
2526	9.28	11.7	784.39	12.1

ที่มา : กรมศุลกากร กระทรวงการคลัง

ประเทศผู้นำเข้าที่สำคัญของไทย

ตลาดปลาป่นที่สำคัญของไทยคือกลุ่มประเทศอาเซียน เช่น อินโดนีเซีย สิงคโปร์ มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ ชองกง (ตารางที่ 28,29) โดยที่ไทยมีสัดส่วนในการนำเข้าปลาป่นไปจำหน่ายยังอินโดนีเซีย และมาเลเซียประมาณร้อยละ 90 ของการนำเข้าปลาป่นทั้งหมดของแต่ละประเทศ รองลงมาได้แก่สิงคโปร์ประมาณร้อยละ 50 ของการนำเข้าปลาป่นทั้งหมด ส่วนฟิลิปปินส์ ฟิลิปปินส์ ฟิลิปปินส์ ชองกง นำเข้าจากไทยในอัตราส่วนที่ไม่สูงมากนัก ประมาณร้อยละ 2-10 ของปริมาณนำเข้าปลาป่นของแต่ละประเทศ

1. อินโดนีเซีย

เนื่องจากอุตสาหกรรมปลาป่นในอินโดนีเซียไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร และดำเนินกิจกรรมแบบอุตสาหกรรมในครอบครัว ปลาป่นที่ผลิตได้จึงมีคุณภาพต่ำคือมีโปรตีนประมาณร้อยละ 50 จากตารางที่ 28, 29 แสดงให้เห็นว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 ปริมาณการนำเข้าปลาป่นจากไทยเพิ่มขึ้นตลอดจนถึงปี พ.ศ. 2524 และลดลงเล็กน้อยในปี พ.ศ. 2525 เนื่องจากเกิดการขาดแคลนปลาป่นในไทยยึดเยื้อเป็นเวลานาน จากสถิติที่ผ่านมาในปี พ.ศ. 2524 อินโดนีเซียผลิตปลาป่นได้ประมาณ 18,200 เมตริกตัน ซึ่งไม่เพียงพอใช้ภายในประเทศ เพราะปีหนึ่ง ๆ ต้องมีการใช้ปลาป่นในประเทศประมาณ 60,000 ตัน ทำให้อินโดนีเซียมีแนวโน้มที่จะมีการนำเข้าปลาป่นเพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2525 คือจาก 37,957 เมตริกตัน ในปี พ.ศ. 2524 เป็น 53,403 เมตริกตัน ในปี พ.ศ. 2525 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 40.69¹ ในช่วงครึ่งปีแรกของปี พ.ศ. 2526 มีการนำเข้าจากไทยประมาณ 13,000 เมตริกตัน มูลค่าประมาณ 111 ล้านบาท ซึ่งมากกว่าปริมาณและมูลค่าการนำเข้าในปี พ.ศ. 2525 ในช่วงเวลาเดียวกัน และตลอดปี พ.ศ. 2526 อินโดนีเซียมีการนำเข้าปลาป่นทั้งประเทศประมาณ 51,592 เมตริกตัน มูลค่า 667 ล้านบาท² โดยนำเข้าจากไทยประมาณ 20,902 เมตริกตัน มูลค่า 187 ล้านบาท หรือประมาณร้อยละ 40.6 และ 37.9 ของปริมาณนำเข้าทั้งหมด ซึ่งนับว่ามีการนำเข้าจากไทยมากที่สุดทั้งปริมาณและมูลค่า เมื่อเปรียบเทียบการนำเข้าจากประเทศอื่น ๆ และคาดว่าอัตราส่วนการนำเข้าปลาป่นจากไทยจะมีแนวโน้มสูงขึ้น เนื่องจากได้มีการเจรจาตกลงกันระหว่างไทยกับอินโดนีเซียให้มีการลดภาษีการนำเข้าปลาป่นจากไทยลงในฐานะที่เป็นประเทศในกลุ่มอาเซียน นอกจากนี้ไทยยังได้เปรียบด้านการขนส่งระยะเวลาในการส่งมอบ และความสดใหม่ของสินค้าเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งอื่น ๆ

อินโดนีเซียมีนโยบายควบคุมการนำเข้าปลาป่น โดยมอบหมายให้บริษัทจินต้า เนียก้า ซึ่งเป็นบริษัทรัฐวิสาหกิจของกระทรวงพาณิชย์เป็นผู้นำเข้าแต่เพียงผู้เดียว เพื่อควบคุมให้ไม่ปลาป่นเพียงพอต่อการใช้ภายในประเทศ

¹ข่าวพาณิชย์ (18 สิงหาคม 2526) : หน้า 2

²ข่าวพาณิชย์ (2 เมษายน 2527) : หน้า 2

2. สิงคโปร์

เป็นประเทศที่นำเข้าปลาป่นจากไทยมากที่สุด ในบรรดาประเทศที่สั่งซื้อปลาป่นจากไทย ในแต่ละปีสิงคโปร์มีความต้องการนำเข้าปลาป่นประมาณ 50,000 เมตริกตัน โดยในปัจจุบันสิงคโปร์ได้หันไปนำเข้าปลาป่นจากประเทศในอเมริกาใต้เพิ่มขึ้น เนื่องจากมีคุณภาพดีกว่าและราคาถูกลงกว่า

ในปี พ.ศ. 2523 และปี พ.ศ. 2524 สิงคโปร์มีการนำเข้าปลาป่นจากไทยคิดเป็นร้อยละ 80 ของการนำเข้าทั้งหมด เนื่องจากอยู่ใกล้กับไทยและสะดวกในการขนส่ง แต่ในปี พ.ศ. 2525 สิงคโปร์ได้หันไปซื้อปลาป่นจากประเทศในอเมริกาใต้ คือ เปรู เนื่องจากซื้อปลาป่นจากเปรูมีโปรตีนสูงและราคาก็ยังต่ำกว่าของไทยด้วย ทำให้ต้องลดการนำเข้าจากไทยเหลือเพียงประมาณร้อยละ 50 ของการนำเข้าปลาป่นทั้งหมด (สถิติเพียง 9 เดือนแรก) ในช่วง 9 เดือนแรกของปี พ.ศ. 2525 สิงคโปร์นำเข้าปลาป่นจากเปรูถึง 12,900 เมตริกตัน (ตารางที่ 17) ซึ่งเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อนแล้วไม่ได้นำเข้าเลย และในปี พ.ศ. 2526 มีการนำเข้าปลาป่นจากไทยประมาณ 29,424 เมตริกตัน มูลค่าประมาณ 259.5 ล้านบาท

3. ไต้หวัน

ไต้หวันมีความต้องการนำเข้าปลาป่นประมาณ 1 - 2 แสนเมตริกตันต่อปี¹ โดยมีปริมาณการนำเข้าเป็นอันดับ 4 เมื่อคิดค่าเฉลี่ยการนำเข้าระหว่างปี พ.ศ. 2521-2523 หรือคิดเป็นร้อยละ 9.9 ของการนำเข้าปลาป่นทั่วโลก ปลาป่นที่นำเข้าส่วนใหญ่จะมีการนำเข้าจากประเทศญี่ปุ่น และประเทศอเมริกากลาง ไทยยังมีสัดส่วนการนำเข้าของไต้หวันเล็กน้อยเท่านั้น

ในปี พ.ศ. 2525 ไต้หวันมีการนำเข้าจากไทยน้อยมากเพียง 2,809 เมตริกตัน มูลค่าประมาณ 31.5 ล้านบาท ต่ำกว่าปีก่อนร้อยละ 56.52 และ 61.35 ของปริมาณและมูลค่าตามลำดับ เนื่องจากการขาดแคลนปลาป่นในไทยยืดเยื้อเป็นเวลานาน จึงหันไปนำเข้าจากเปรูและชิลี โดยมีการนำเข้าจากประเทศทั้งสองเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 246.42

¹กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, "ภาวะการส่งออกปลาป่น ปี 2526" (กรุงเทพมหานคร: กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์, 2526), หน้า 4.

ในปี พ.ศ. 2526 ปลาปนจักเป็นสินค้าที่สำคัญของไทยที่มีมูลค่าการนำเข้าสูงเป็นอันดับ 4 ในบรรดาสินค้าทั้งหมดที่ไต้หวันสั่งซื้อจากไทย โดยที่มีการนำเข้าสินค้าจากไทยทั้งหมดประมาณ 74.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือประมาณ 1,713.5 ล้านบาท เป็นปลาปนอย่างเดียวประมาณ 3.94 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือประมาณ 90.62 ล้านบาท¹ ซึ่งเป็นการนำเข้าปลาปนจากไทยมูลค่าสูงชันประมาณ 59.12 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 90.8 ในช่วงไตรมาสแรกของปี พ.ศ. 2527 ไต้หวันนำเข้าปลาปนจากไทยประมาณ 1,932 เมตริกตัน มูลค่า 25.30 ล้านบาท² เพิ่มขึ้นจากปริมาณ 1,650 เมตริกตัน มูลค่า 19.53 ล้านบาท ช่วงเดียวกันของปี พ.ศ. 2526 ร้อยละ 17.09 และ 29.54 ตามลำดับ

ตลาดปลาปนในไต้หวันของไทยกำลังจะมีปัญหา เนื่องจากเปรูได้เสนอขายปลาปนในราคาต่ำกว่าของไทย อย่างไรก็ตามไต้หวันก็ยังสั่งซื้อปลาปนจากไทยเป็นจำนวนมาก แต่อาจปล่อยให้สถานการณ์ยังคงดำเนินไปในลักษณะเช่นนี้แล้ว คาดว่าในอนาคตไทยต้องสูญเสียส่วนกรองตลาดปลาปนในไต้หวันให้กับคู่แข่ง โดยเฉพาะเปรูและชิลี เพราะนอกจากปลาปนของไทยจะมีระดับโปรตีนต่ำกว่าคู่แข่ง และมีสิ่งปลอมปนมากกว่าแล้ว ราคาจำหน่ายของไทยยังอยู่ในระดับที่สูงกว่าด้วย ซึ่งนับได้ว่าเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการขยายตลาดในไต้หวัน

ในการนำเข้าปลาปนของไต้หวันจะต้องเสียภาษีขาเข้าในอัตราร้อยละ 5 รวมกับค่าธรรมเนียมค่าเรืออีกร้อยละ 4 โดยไม่มีการจำกัดปริมาณการนำเข้า

4. มาเลเซีย

มาเลเซียสามารถผลิตปลาปนได้ประมาณปีละกว่า 3,000 เมตริกตัน ซึ่งไม่เพียงพอใช้ภายในประเทศ ต้องมีการนำเข้าจากต่างประเทศประมาณปีละกว่า 30,000 เมตริกตัน³ โดยมีการนำเข้าจากไทยประมาณร้อยละ 70 ของการนำเข้าปลาปนทั้งหมด

¹ข่าวพาณิชย์ (15 พฤษภาคม 2527) : หน้า 2.

²กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์, "ภาวะการค้าปลาปนในปี 2526," (กรุงเทพมหานคร : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, 2526), หน้า 5.

³เรื่องเดียวกัน, หน้า 6.

จากตารางที่ 28 แสดงให้เห็นว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 - 2524 ปริมาณการนำเข้าปลาป่นจากไทยมีปริมาณลดลงตลอด และเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ในปี พ.ศ. 2525 คือมีปริมาณนำเข้า 21,921 เมตริกตัน มูลค่า 146.1 ล้านบาทเพิ่มขึ้นกว่าปีก่อนร้อยละ 15.34 และ 17.78 ของปริมาณและมูลค่าตามลำดับ แต่ในปี พ.ศ. 2526 ปริมาณการนำเข้าปลาป่นกลับเพิ่มขึ้น คือมีปริมาณการนำเข้า 22,772 เมตริกตัน มูลค่า 147.3 ล้านบาท

แต่อย่างไรก็ตามมาเลเซียก็พยายามลดการนำเข้าปลาป่นจากต่างประเทศ และพยายามจะเพิ่มปริมาณการส่งออกปลาป่นให้มากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายที่ต้องการขยายภาคอุตสาหกรรมให้เป็นภาคที่สำคัญที่สุดในระบบเศรษฐกิจของประเทศในปี พ.ศ. 2529 ในการนำเข้าของมาเลเซียจะเก็บภาษีนำเข้าในอัตราร้อยละ 5 ของราคา ซี ไอ เอฟ

5. ฮ่องกง

จัดเป็นตลาดปลาป่นที่สำคัญของไทยแห่งหนึ่ง ในช่วงปี พ.ศ. 2523 - 2524 ปลาป่นของไทยครองตลาดในฮ่องกงเป็นอันดับหนึ่ง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา ไทยกลับต้องเสียส่วนแบ่งตลาดให้กับเปรูและชิลี กล่าวคือ ฮ่องกงมีการนำเข้าปลาป่นจากไทยลดลง จาก 13,881 เมตริกตัน ในปี พ.ศ. 2524 เป็น 2,828 เมตริกตัน ในปี พ.ศ. 2525 คิดเป็นร้อยละ 79.6 เนื่องจากหันไปนำเข้าจากเปรู ในช่วง 9 เดือนปริมาณ 11,700 เมตริกตัน และในปี พ.ศ. 2526 มีปริมาณการนำเข้าจากไทย 4,277 เมตริกตัน มูลค่า 36.9 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2525 ร้อยละ 51.24 และร้อยละ 79.13 ของปริมาณและมูลค่าตามลำดับ ในระยะไตรมาสแรกของปี พ.ศ. 2527 ไทยส่งปลาป่นไปจำหน่ายยังฮ่องกงทั้งสิ้น 570 เมตริกตัน มูลค่า 5.86 ล้านบาท¹ เทียบกับที่ส่งออก 685 เมตริกตัน มูลค่า 5.24 ล้านบาท ระยะเดียวกันของปีที่แล้ว

โดยแท้จริงแล้ว ปัญหาปลาป่นของไทยที่มีระดับโปรตีนต่ำกว่าคู่แข่งนั้น ไม่น่าจะเป็นอุปสรรคต่อการค้านัก เพราะฮ่องกงต้องการปลาป่นที่มีโปรตีนอยู่ในเกณฑ์ต่ำ เฉลี่ยเพียงร้อยละ 35 เป็นส่วนใหญ่² แต่ปัญหาสำคัญในการขยายตลาดปลาป่นไทยในฮ่องกงคือการปลอมปนวัตถุดิบลงในการแข่งขันทางด้านราคาจำหน่าย และความเคร่งครัดในการรักษาคุณภาพการซื้อขยายมากกว่า

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 6 - 7.

² เรื่องเดียวกัน

6. ฟิลิปปินส์

ฟิลิปปินส์มีความต้องการนำเข้าปลาประมาณ 21,000 เมตริกตันต่อปี¹ โดยนำเข้าจากประเทศในอเมริกาใต้เป็นส่วนใหญ่ และมีการนำเข้าจากไทยประมาณร้อยละ 25 ของการนำเข้าปลาทั้งหมด โดยในปี พ.ศ. 2522 มีการนำเข้าปริมาณ 9,356 เมตริกตัน มูลค่า 62.27 ล้านบาท และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 มีปริมาณการนำเข้าลดลงตลอด เนื่องจากหันไปนำเข้าจากเปรูและชิลีเพิ่มขึ้นนั่นเอง

ในปี พ.ศ. 2525 มีการนำเข้าจากไทย 1,866 เมตริกตัน มูลค่า 12.6 ล้านบาท ต่ำกว่าปีก่อนร้อยละ 69.65 และ 75.77 ของปริมาณและมูลค่าตามลำดับ ในปี พ.ศ. 2526 มีการนำเข้าจากไทยเพิ่มขึ้นจากปีก่อนคือมีการนำเข้า 1,979 เมตริกตัน มูลค่า 13.7 ล้านบาท ในการนำเข้าปลาของฟิลิปปินส์จะต้องเสียภาษีนำเข้าในอัตราร้อยละ 9 สำหรับสมาชิกสมาคมอาเซียน

ในปัจจุบันฟิลิปปินส์มีนโยบายจะลดและขลอกรการนำเข้าสินค้าต่าง ๆ จึงใช้มาตรการการเก็บภาษีนำเข้าเพิ่มขึ้นจากอัตราก่อนคือร้อยละ 3 สำหรับสินค้าทุกชนิดและผู้นำเข้าต้องชำระภาษีล่วงหน้าเมื่อมีการเปิดแอลซี รวมทั้งการจำกัดเครดิตและเงินตราต่างประเทศในการนำเข้า

7. ออสเตรเลีย

จัดเป็นตลาดปลาที่สำคัญแห่งหนึ่งของไทย โดยมีปริมาณการนำเข้าสูงสุดในปี พ.ศ. 2522 คือมีปริมาณ 1,695 เมตริกตัน มูลค่า 120.78 ล้านบาท และมีปริมาณลดลงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 เป็นต้นมา เนื่องจากตลาดสินค้าปลาน้ำจืดในออสเตรเลียมีค่อนข้างจำกัด การใช้ปลาน้ำจืดเป็นอาหารสัตว์นั้นเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่ใหญ่โตนัก และความต้องการโปรตีนในอาหารสัตว์ส่วนใหญ่จะมีอาหารสัตว์ที่ไคจากผลผลิตในประเทศจากชาวต่าง ๆ พืชและสัตว์ อีกประการหนึ่งคือปลาน้ำจืดจะหาได้จากอุตสาหกรรมจับปลาของออสเตรเลียเอง ซึ่งมีผลทำให้ลดการนำเข้าลง ปัจจุบันออสเตรเลียนำเข้าสินค้าปลาน้ำจืดส่วนใหญ่จากประเทศชามัว

¹ เรื่องเดียวกัน

(อเมริกา เคนเนดีย์ และนิวซีแลนด์) เนื่องจากปลาปนจากประเทศดังกล่าวมีคุณภาพที่ดี
ก็มีส่วนผสมโปรตีนสูงประมาณร้อยละ 65 - 70

สถิติการนำเข้าสินค้าปลาปนของออสเตรเลียจากไทยในรอบระยะ 10 เดือน
(กรกฎาคม 2526 - เมษายน 2527) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น กล่าวคือ มีปริมาณการนำเข้า
229 ตัน มูลค่า 114,359 เหรียญออสเตรเลีย¹ และคาดว่าในอนาคตแนวโน้มความต้องการ
นำเข้าปลาปนของออสเตรเลียจะเพิ่มขึ้น

¹ข่าวพาณิชย์ (10 มิถุนายน 2527) : หน้า 6

ตารางที่ 28 แสดงปริมาณปลาป่นที่ส่งออกไปยังประเทศต่าง ๆ ของไทย ระหว่างปี
พ.ศ. 2520 - 2526

หน่วย : ตัน

ประเทศผู้นำเข้า	2520	2521	2522	2523	2524	2525	2526
ฮ่องกง	5,848	6,018	7,456	6,836	13,881	2,828	4,277
อินเดีย	160	-	1,498	1,365	-	-	-
อินโดนีเซีย	3,540	11,081	18,084	23,393	29,273	20,478	20,902
ญี่ปุ่น	2,487	1,091	1,700	1,149	-	-	-
มาเลเซีย	18,539	26,021	22,334	21,569	19,006	21,921	22,772
ฟิลิปปินส์	2,355	6,603	9,356	5,496	6,148	1,866	1,979
สิงคโปร์	38,042	44,252	49,390	43,042	38,283	32,476	29,424
ไต้หวัน	4,029	6,711	16,027	10,391	6,461	2,809	7,470
ออสเตรเลีย	552	984	1,695	802	748	133	230
อาฟกานิสถาน	-	-	450	-	-	-	-
ศรีลังกา	-	200	-	-	-	-	36
เยอรมนีตะวันตก	-	4	2	-	-	-	4
สหราชอาณาจักร	-	15	-	-	-	-	3
บรูไน	-	-	80	50	-	-	99
บังคลาเทศ	-	200	-	-	-	-	-
ซาราวัก	-	-	199	-	-	-	-
สหรัฐอเมริกา	65	-	-	-	-	-	-
ลาว	-	-	-	250	20	350	20
ซาอุดีอาระเบีย	-	-	200	-	-	-	-
จีน	-	-	-	-	-	100	5,499
นอร์เวย์	-	-	-	-	-	-	27
นิวซีแลนด์	-	-	-	-	-	35	4
เบลเยียม	-	-	-	-	1	-	-
สวีเดน	-	-	-	-	-	-	5
รวม	75,617	102,971	128,471	114,343	113,821	82,996	92,751

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

หมายเหตุ : เดือนมกราคม - มิถุนายน

- ไม่เคยนำเข้า

ตารางที่ 29 แสดงมูลค่าการส่งออกปลาไปยังประเทศต่าง ๆ ของไทยระหว่างปี
พ.ศ. 2520 - 2526

หน่วย : พันบาท

ประเทศผู้นำเข้า	2520	2521	2522	2523	2524	2525	2526
ฮ่องกง	37,293	41,299	52,451	58,666	131,572	20,609	36,895
อินเดีย	1,157	-	12,992	14,943	-	-	-
อินโดนีเซีย	27,748	75,461	124,331	225,231	290,227	198,115	187,100
ญี่ปุ่น	20,244	7,765	10,676	9,083	-	-	-
มาเลเซีย	147,357	201,304	155,585	151,876	124,048	146,099	147,272
ฟิลิปปินส์	18,062	46,757	62,273	44,920	52,005	12,580	13,707
สิงคโปร์	245,267	291,931	324,206	342,904	326,766	284,780	259,487
ไต้หวัน	32,277	53,165	120,775	111,591	81,520	31,490	88,449
ออสเตรเลีย	15,521	6,452	13,850	10,006	7,914	1,326	2,422
อาฟกานิสถาน	-	-	3,556	-	-	-	-
ศรีลังกา	-	1,310	-	-	-	-	307
เยอรมันตะวันตก	-	17	8	-	-	-	43
สหราชอาณาจักร	-	119	-	-	-	-	205
บรูไน	-	-	530	442	-	-	1,070
บังกลาเทศ	-	1,460	-	-	-	-	-
ซาราวัก	-	-	1,498	-	-	-	-
สหรัฐอเมริกา	835	-	-	-	-	-	-
ลาว	-	-	-	2,205	319	3,850	206
ซาอุดีอาระเบีย	-	-	1,596	-	-	-	-
จีน	-	-	-	-	-	619	46,868
นอร์เวย์	-	-	-	-	-	-	266
นิวซีแลนด์	-	-	-	-	-	245	42
เบลเยียม	-	-	-	-	46	-	-
สวีเดน	-	-	-	-	-	-	54
รวม	534,719	727,040	884,327	971,867	1,014,417	699,713	784,393

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 30 เปรียบเทียบปริมาณการส่งออก มูลค่าการส่งออก แยกตามรายเดือนระหว่างปี พ.ศ. 2524 - 2526

(ล้านบาท)

เดือน	2524		2525		2526	
	ปริมาณการส่งออก (เมตริกตัน)	มูลค่าการส่งออก	ปริมาณการส่งออก (เมตริกตัน)	มูลค่าการส่งออก	ปริมาณการส่งออก (เมตริกตัน)	มูลค่าการส่งออก
มกราคม	7,630	69	6,804	64	5,218	45
กุมภาพันธ์	7,835	74	6,003	56	5,822	49
มีนาคม	11,415	100	6,695	64	6,927	84
เมษายน	6,335	54	6,003	49	8,082	66
พฤษภาคม	9,386	86	8,140	67	7,015	53
มิถุนายน	11,054	96	7,094	59	10,694	88
กรกฎาคม	11,082	102	5,014	39	10,474	68
สิงหาคม	8,322	87	6,243	51	9,718	53
กันยายน	10,387	91	8,074	66	7,839	59
ตุลาคม	10,154	91	7,179	57	6,616	65
พฤศจิกายน	8,720	80	7,735	63	5,696	70
ธันวาคม	9,653	84	8,043	66	8,650	85
รวม	111,973	1,014	83,027	701	92,751	784

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

จากตารางที่ 30 เป็นการเปรียบเทียบการส่งออก มูลค่าการส่งออก แยกตาม รายเดือนระหว่างปี พ.ศ. 2524 - 2526 ในปี พ.ศ. 2524 เดือนที่มีการส่งออกปลายน มากที่สุดคือเดือนมีนาคม มีปริมาณการส่งออกประมาณ 11,415 ตัน มูลค่า 100 ล้านบาท เดือนที่มีการส่งออกปลายนน้อยที่สุดคือเดือนเมษายน มีปริมาณการส่งออกประมาณ 6,335 ตัน มูลค่า 54 ล้านบาท ปริมาณและมูลค่าลดลงร้อยละ 44.5 และ 46 ตามลำดับ สำหรับในช่วง เดือนอื่น ๆ ปริมาณการนำเข้าก็ไม่แตกต่างกันมากนัก

ในปี พ.ศ. 2525 ช่วงที่มีคือระหว่างเดือนมกราคม - เมษายน ปริมาณการส่งออก มีน้อย โดยเฉลี่ยจะมีการส่งออกประมาณกว่า 6,000 ตัน ซึ่งลดลงจากปี พ.ศ. 2524 ในช่วง เวลาเดียวกันประมาณร้อยละ 23.2 ทั้งนี้เนื่องจากเกิดการขาดแคลนปลายนในไทยอีกเป็น เวลารานาน และราคาปลายนไต่สูงขึ้น ประกอบกับราคาปลายนในตลาดโลกมีแนวโน้มลดลง โดยในปี พ.ศ. 2524 มีราคาอยู่ในระดับ 460 - 490 เหรียญสหรัฐต่อตัน ไต่ลดลงเหลือ 320 - 450 เหรียญสหรัฐต่อตัน แต่ปลายนของไทยมีราคาตันละ 550 เหรียญสหรัฐ สูงกว่า ปลายนของเปรู และชิลี ถึงตันละ 100 เหรียญสหรัฐ ทั้ง ๆ ที่ปลายนของไทยมีระดับโปรตีน ที่ต่ำกว่าควยในช่วงปลายปี พ.ศ. 2525 คือ ช่วงเดือนกันยายน - ธันวาคม ปริมาณการ ส่งออกเพิ่มขึ้นเล็กน้อย เป็นผลมาจากปลายนจากต่างประเทศมีราคาสูงขึ้นและมีการขาดแคลน ปลายนในบางประเทศ

ถึงแม้ว่าในช่วงปลายปี พ.ศ. 2525 ปริมาณการส่งออกจะเพิ่มขึ้นเล็กน้อย แต่ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2526 ภาวะการส่งออกปลายนได้รับความกระทบกระเทือนอีก กล่าวคือ ปริมาณการส่งออกในเดือนมกราคม ถึงเดือนกุมภาพันธ์ ลดลงเหลือประมาณกว่า 5,000 ตัน ซึ่งลดลงจากเดือนธันวาคม พ.ศ. 2525 ประมาณร้อยละ 35 เป็นผลมาจากประเทศผู้นำเข้า ปลายนรายใหญ่จากไทย คือ อินโดนีเซีย ซึ่งมีการนำเข้าประมาณร้อยละ 60 ของการส่งออก ปลายนของไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบการนำเข้า เคมีอินโดนีเซียให้มีการนำเข้าปลายน อย่างเสรี โดยติดต่อกับโรงงานผู้ผลิตปลายนของไทยโดยตรง หรือผ่านคนกลางในมาเลเซีย และสิงคโปร์ แต่เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ ที่ผ่านมานี้ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงระบบการนำเข้า ปลายนใหม่ จึงระงับการสั่งซื้อปลายนจากไทยชั่วคราว ทำให้โรงงานปลายนในไทยได้รับ

ความกระทบกระทั่งอย่างมาก โดยเฉพาะโรงงานปลาป่นในเซกภาคใต้ เพราะเป็นผู้ส่งออก โดยตรง โดยที่นายหน้าในมาเลเซียและสิงคโปร์ซื้อสินค้าโดยยอมจ่ายเงินชดเชยให้เป็นค่าใช้จ่าย

ระบบการนำเข้าปลาป่นแบบใหม่ของอินโดนีเซีย ให้บริษัทจินต้า เนียก้า เป็นผู้นำเข้า แต่เพียงผู้เดียว และทางอินโดนีเซียก็ยอมตกลงให้ไทยเป็นผู้นำเข้ารายเดียว โดยที่ประเทศไทยคนขายส่งออกทั้งสิงคโปร์ ฮองกง และมาเลเซีย และซื้อโดยตรงจากไทยในลักษณะให้มีการเสนอราคาเข้า ใครเสนอราคาต่ำสุดจะได้โควตาในแต่ละงวดไป ส่วนทางบริษัทจินต้า เนียก้า จะเป็นเพียงตัวกลางที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบคุณภาพ (โดยกำหนดมาตรฐานในการนำเข้าไว้) และปริมาณซื้อขายในแต่ละงวดควรมีจำนวนเท่าใด เพื่อที่จะออกเลตเตอร์ออฟเครดิต ให้แก่ผู้ซื้อฝ่ายไทย

ปลาป่นของไทยเป็นที่นิยมของผู้ซื้อในแถบเอเชียมากกว่าปลาป่นจากเปรู และชิลี ในแง่คุณภาพและความสดใหม่ เพราะระยะเวลาในการขนส่งสั้นกว่า เพราะฉะนั้น ไทยควรรักษาลูกค้าส่วนนี้ไว้ เนื่องจากประเทศที่สั่งซื้อปลาป่นจากไทยมีเพียงไม่กี่ประเทศ ถ้าประเทศไทยประเทศหนึ่งลดการซื้อลง ก็จะมีส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมปลาป่นของไทยทันที อีกประการหนึ่งคือการควบคุมคุณภาพปลาป่นให้อยู่ในมาตรฐานที่สม่ำเสมอ เพราะมักจะมีการปลอมปนสิ่งอื่น ๆ ลงไป หากไม่มีการเข้มงวดกวดขัน เรื่องคุณภาพไทยจะเสียตลาดทางประเทศไปในที่สุด

ตารางที่ 31 แสดงเปรียบเทียบปริมาณการผลิต และปริมาณการส่งออกปลาป่นของไทย
ระหว่างปี พ.ศ. 2517 - 2526

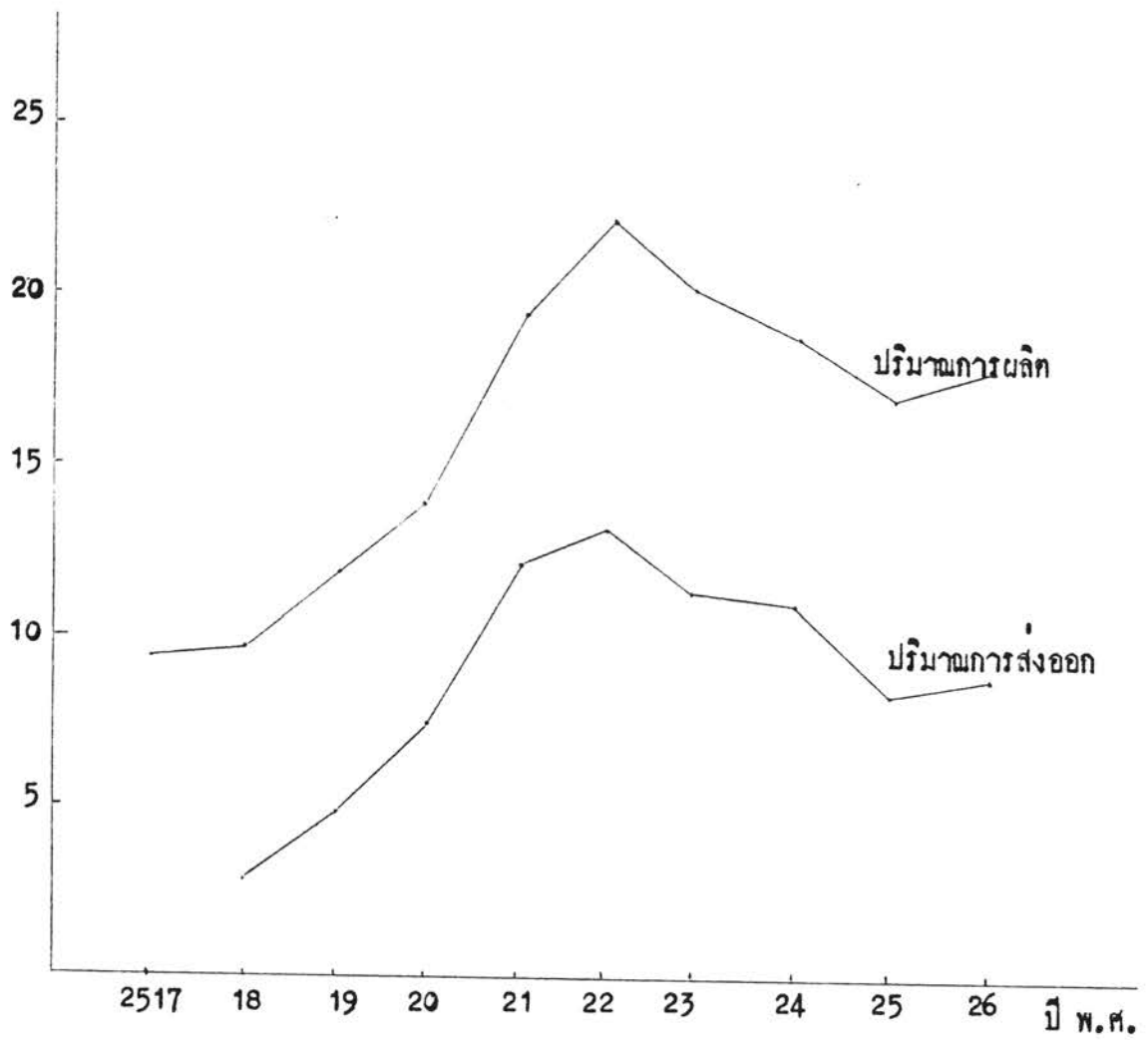
ปี	ปริมาณการผลิต* (ตัน)	ปริมาณการส่งออก** (ตัน)	% การส่งออก/ปริมาณการผลิต
2517	94,717	21,946	23
2518	94,980	26,919	28
2519	119,880	49,280	41
2520	138,304	75,617	55
2521	197,165	102,971	52
2522	224,703	128,471	57
2523	202,225	114,343	57
2524	189,080	113,821	60
2525	182,047	82,996	46
2526	194,562	92,751	48

ที่มา : * สมาคมผู้ผลิตปลาป่นไทย

** กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

รูปที่ 4 กราฟแสดงปริมาณการผลิต การส่งออกปลาป่น ระหว่างปี พ.ศ. 2517 - 2526

หน่วย/หมื่นตัน

ราคาปลาป่นส่งออกของไทย

ราคาปลาป่นส่งออกจะเปลี่ยนแปลงขึ้นลงตามอุปสงค์และอุปทานของสินค้า กล่าวคือ ถ้าความต้องการปลาป่นมีมาก ราคาปลาป่นก็จะสูงขึ้น ในทำนองเดียวกันถ้าความต้องการปลาป่นมีน้อย ราคาปลาป่นก็จะลดต่ำลง นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับราคาปลาป่นและราคากากตัวเหลือในตลาดโลกด้วย เช่น ในปี พ.ศ. 2525 ระหว่างเดือนมกราคม - มีนาคม ราคาปลาป่นส่งออกของไทยสูงขึ้นมากประมาณเมตริกตันละ 9,315 - 9,650 บาท (ตารางที่ 32) เปรียบเทียบกับราคาปลาป่นในตลาดฮัมเบอร์ก เยอรมัน ในช่วงเวลาเดียวกันลดต่ำลงมากเฉลี่ยตันละ 357 - 390 เหรียญสหรัฐ (ตารางที่ 21) เนื่องจากประเทศในแถบยุโรปและสหรัฐอเมริกาประสบกับภาวะอากาศหนาว จึงต้องสั่งซื้อปลาป่นจากประเทศในเขตอบอุ่น และตั้งแต่เดือนเมษายนเป็นต้นมา ราคาปลาป่นส่งออกของไทยลดลงตลอดจนถึงเดือนธันวาคม เช่นเดียวกับราคาปลาป่นในตลาดโลกก็ลดลงตลอดจนถึงเดือนธันวาคม ทั้งนี้เนื่องจากเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก ความต้องการใช้ปลาป่นในการผสมอาหารสัตว์จึงลดลง ราคากากตัวเหลือในตลาดโลกลดต่ำลงทำให้ผู้ใช้หันไปใช้กากตัวเหลือทดแทนปลาป่นมากขึ้น และผลผลิตปลาป่นในตลาดโลกมีมาก ประเทศผู้ผลิตรายใหญ่จึงต้องระบายสินค้าออกสู่ตลาดในกลุ่มประเทศเอเชียซึ่ง เป็นตลาดปลาป่นของไทยในราคาต่ำ ทำให้ราคาปลาป่นส่งออกของไทยจึงลดต่ำลงด้วย

ในช่วงไตรมาสแรกของปี พ.ศ. 2526 ราคาปลาป่นส่งออกของไทยกลับเพิ่มสูงขึ้นอีก เนื่องจากประเทศผู้ผลิตรายใหญ่ผลิตปลาป่นได้ลดลง จึงไม่มีปลาป่นส่งออกสู่ตลาดโลก ผู้ซื้อในต่างประเทศจึงหันมาซื้อปลาป่นจากไทย ทำให้ราคาปลาป่นของไทยสูงขึ้น และหลังจากเดือนเมษายนเป็นต้นมาราคากลับลดต่ำลงอีก เนื่องจากประเทศผู้ผลิตรายใหญ่เข้ามาแย่งตลาดปลาป่นของไทย

ตารางที่ 32 แสดงราคาปลาน้ำจืดส่งออกโดยเฉลี่ยระหว่างปี พ.ศ. 2522 - 2526

บาท : เมตริกตัน

เดือน \ ปี	2522	2523	2524	2525	2526
มกราคม	6,900	7,887	9,084	9,380	8,714
กุมภาพันธ์	7,155	7,826	9,483	9,315	8,479
มีนาคม	6,837	7,873	8,796	9,650	8,745
เมษายน	3,646	8,387	8,588	8,181	8,225
พฤษภาคม	6,774	8,269	9,163	8,236	7,566
มิถุนายน	6,393	8,440	8,680	8,274	8,222
กรกฎาคม	6,648	8,702	9,178	7,680	8,095
สิงหาคม	6,165	8,613	8,501	8,160	8,043
กันยายน	7,075	8,681	8,782	8,206	8,456
ตุลาคม	7,051	8,661	8,936	7,908	-
พฤศจิกายน	7,443	8,995	8,116	8,190	-
ธันวาคม	7,370	9,098	8,718	8,153	-
เฉลี่ย	6,621	8,453	8,835	8,444	8,283

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

- ไม่มีข้อมูล

การนำเข้าปลาปนจากต่างประเทศ

เนื่องจากเกิดปัญหาเรื่องราคาปลาปน ปลาเบ็ด ตกต่ำในช่วงปี พ.ศ. 2524/2525 ซึ่งเนื่องจากภาวะการฉกฉลากและสาเหตุดังต่อไปนี้

1. ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2524 เป็นต้นมา เป็นฤดูมรสุม ปริมาณการจับปลาเบ็ดลดลง แต่อาหารสัตว์ซึ่งใช้ปลาปนเป็นส่วนผสมมีการจำหน่ายมากขึ้น เพราะเป็นช่วงก่อนหน้าเทศกาลปีใหม่ ตรุษจีน มีการเลี้ยงสัตว์เพิ่มขึ้น จึงมีการใช้ปลาปนมากขึ้นด้วย เป็นสาเหตุให้ราคาปลาปนขยับสูงขึ้นตามลำดับ
2. ในช่วงปี พ.ศ. 2524/2525 เกิดเหตุการณ์ผิดปกติ คือ หลังจากมรสุมเบาบางลง แทนที่จะจับปลาได้มากเช่นปกติ แต่กลับจับปลาได้น้อยลงเพราะเกิดน้ำใสทำให้จับปลาไม่ได้ และกลับมีมรสุมเกิดสลับเป็นระยะ ๆ จึงทำให้มีปลาเบ็ดปนโรงงานน้อย ภาวะการขาดแคลนปลาปนจึงยืดเยื้อเป็นเวลานานกว่าปกติ แทนที่ภาวะการฉกฉลากจะดีขึ้นหลังจากเดือนมกราคมไปแล้วเช่นเดียวกับปีก่อน ๆ แต่การขาดแคลนปลาปนยืดเยื้อไปจนถึงเดือนมีนาคม 2525 ราคาปลาปนในช่วงเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม จึงสูงขึ้นอย่างผิดปกติ คือ เกือบ 13 บาทต่อกิโลกรัม
3. เนื่องจากราคาปลาปนสูงผิดปกติจากเหตุการณ์ดังกล่าวมาแล้วในข้อ 1, 2 ทำให้ประเทศผู้ซื้อในต่างประเทศ คือ สิงคโปร์ มาเลเซีย และอินโดนีเซีย หันกลับไปซื้อปลาปนจากเปรู และชิลีซึ่งนอกจากจะมีราคาถูกกว่าแล้ว คุณภาพยังดีกว่าปลาปนของไทยด้วย
4. ราคาปลาปนในตลาดโลก ซึ่งเดิมราคาถูกอยู่แล้ว มีแนวโน้มลดต่ำลงอีก จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้ซื้อในประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย และอินโดนีเซีย หันไปซื้อปลาปนจากเปรู และชิลีมากขึ้น
5. ในช่วง 2 ปี (2524 - 2525) ราคาปลาปนในตลาดโลกลดลงมาก เนื่องจากเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกโดยทั่วไป ทำให้ความต้องการปลาปนลดลง ประชงกับผลผลิตปลาปนของโลก โดยเฉพาะประเทศผู้ผลิตรายใหญ่ เช่น เปรู ชิลี ญี่ปุ่น ผลิตปลาปนได้มากและจัดส่งออกสู่ตลาดปลาปนในไทย โดยเฉพาะปลาปนเหล่านั้น สินค้าเกษตรอื่น ๆ ก็มีผลผลิตเพิ่มมากขึ้นทั่วโลก ทำให้ราคาสินค้าเกษตรทุกชนิดตกต่ำลง เช่น ข้าวโพค ถั่วเหลือง มันสำปะหลัง
6. ตั้งแต่กลางเดือนมีนาคม 2525 เป็นต้นมา การจับปลาเริ่มเข้าสู่ภาวะปกติขึ้น การผลิตปลาปนจึงสูงขึ้น ขณะเดียวกันทางคานอาหารสัตว์มีความต้องการน้อยลง เพราะกิจการ

อาหารสัตว์ เช่น ใก่ หมู และใก่ไซ่ กำลังมีปัญหาคืนเนื่องจากราคาตกต่ำและผู้เลี้ยงประสบ
การขาดทุน นอกจากนี้ผู้ซื้อปลาในต่างประเทศยังไม่มีความต้องการปลาไทย เพราะใก่
หันไปสั่งซื้อจากเปรู และชิลี ก่อนหน้าจึงที่กล่าวมาแล้ว ทำให้เกิดภาวะปลาอันล้นตลาด
ราคาปลาจึงตกลงจากระดับราคาที่เคยขึ้นไปสูงผิดปกติ ค่าลงมาสู่ระดับปกติ

จากภาวะการล้นตลาดและสาเหตุต่าง ๆ ที่ทำให้ราคาปลาล้นตกต่ำดังที่กล่าวมาแล้วนี้
ทางสมาคมผู้ผลิตปลาไทยจึงร้องเรียนรัฐบาลให้พิจารณาช่วยเหลือแก้ไขให้แก่ผู้ผลิตปลา
และชาวประมง โดยขอให้รัฐบาลพิจารณาอนุมัติให้นำเข้าปลาจากต่างประเทศและเพิ่ม
อากรขาเข้าจากตัวเหลืองอีกร้อยละ 20 ตลอดจนการจัดตั้งสหกรณ์ผู้ผลิตปลาไทย และอนุมัติ
การขยสทกั่วสัญญาใช้เงินในวงเงิน 300 ล้านบาท ให้กับโรงงานผู้ผลิตปลา เพื่อช่วยรับซื้อ
ปลาเบ็ดจากชาวประมง 200 ล้านบาท ส่วนที่เหลือให้สหกรณ์ผู้ผลิตปลา 100 ล้านบาท
เพื่อรวบรวมซื้อปลาจากโรงงานผลิตปลา เพื่อจำหน่ายภายในและส่งออกต่างประเทศ
ทางรัฐบาลรับข้อเสนอในเรื่องการนำเข้าปลาจากต่างประเทศ โดยประกาศของ
กระทรวงพาณิชย์เรื่องให้นำสินค้าเข้าในราชอาณาจักร ฉบับวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2525

ถ้าพิจารณาการนำเข้าปลาของไทยในแต่ละปีแล้ว จะพบว่าปริมาณน้อยมาก
และบางปีไม่มีการนำเข้าเลย ปีที่มีการนำเข้าสูงสุดคือ ปี พ.ศ. 2518 มีปริมาณ 2,499 ตัน
รองลงมาคือ ปี พ.ศ. 2523 มีปริมาณการนำเข้า 466 ตัน มูลค่ากว่า 5 ล้านบาท ส่วนรับใน
ปี พ.ศ. 2524 ปริมาณการนำเข้ามีเพียง 191 ตัน มูลค่า 1.6 ล้านบาท และในปี พ.ศ. 2525
มีการนำเข้าน้อยมากคือ 8 ตัน ในปี พ.ศ. 2526 มีการนำเข้าน้อยมากคือ 2 เมตริกตัน
มูลค่า 19,299 บาท (ตารางที่ 33, 34) แสดงให้เห็นว่าปริมาณการนำเข้ามีน้อยมากเมื่อ
เปรียบเทียบกับปริมาณการบริโภคภายในประเทศ

ตารางที่ 33 แสดงปริมาณการนำเข้าปลาจากต่างประเทศระหว่างปี พ.ศ. 2519-2526

(เมตริกตัน)

ประเทศต้นทาง	2519	2520	2521	2522	2523	2524	2525	2526
เดนมาร์ก	-	-	95	-	-	-	-	-
นอร์เวย์	-	-	*	-	-	-	-	-
สหรัฐอเมริกา	-	-	*	-	-	-	-	-
ฮ่องกง	-	-	-	-	200	-	-	2
อินเดีย	-	-	-	-	252	-	-	-
ญี่ปุ่น	-	-	-	-	14	62	4	-
พม่า	-	-	-	-	-	-	4	-
อื่น ๆ	*	1	-	11	-	-	-	-
รวม	*	1	95	11	466	191	8	2

ที่มา : กรมศุลกากร

* ปริมาณน้อยมาก

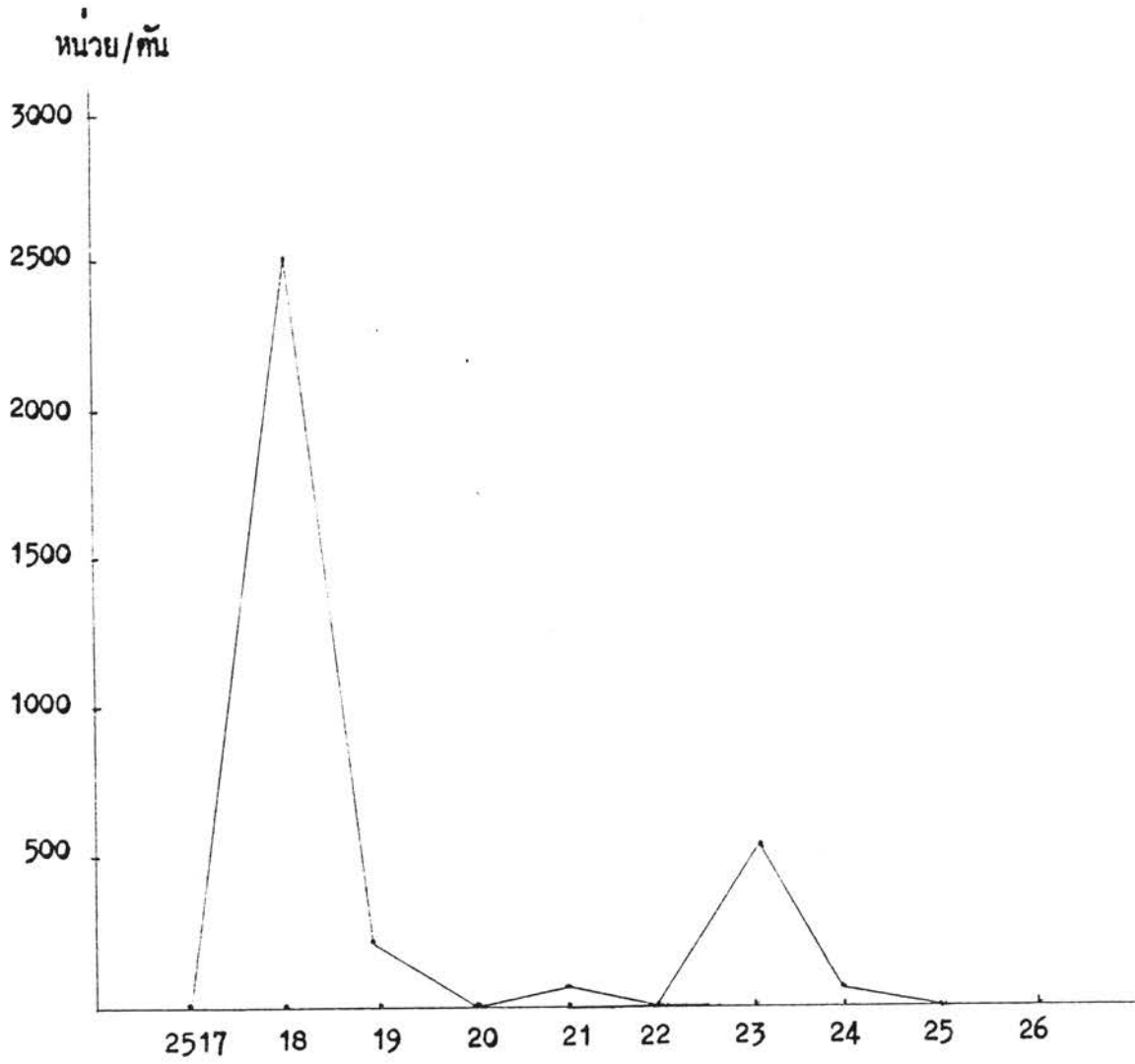
ตารางที่ 34 แสดงมูลค่าการนำเข้าปลาป่นจากต่างประเทศระหว่างปี พ.ศ.2519-2526
(พันบาท)

ประเทศต้นทาง	2519	2520	2521	2522	2523	2524	2525	2526
เดนมาร์ก	-	-	1,221	-	-	-	-	-
นอร์เวย์	-	-	7	-	-	-	-	-
สหรัฐอเมริกา	-	-	7	-	-	-	-	-
ฮ่องกง	-	-	-	-	2,628	-	-	19
อินเดีย	-	-	-	-	1,997	-	-	-
ญี่ปุ่น	-	-	-	-	372	1,644	58	-
พม่า	-	-	-	-	-	-	25	-
อื่น ๆ	*	6.5	-	334	-	-	-	-
รวม	*	6.5	1,235	334	5,051	1,644	83	19

ที่มา : กรมศุลกากร

* ปริมาณน้อยมาก

รูปที่ 5 แสดงปริมาณการนำเข้ปลาบ่นจากต่างประเทศระหว่างปี พ.ศ. 2517 - 2526

แนวโน้มการส่งออกปี พ.ศ. 2527

คาดว่าในปี พ.ศ. 2527 จะส่งปลาบ่นออกไปประมาณ 95,000 เมตริกตัน มูลค่า 800 ล้านบาท ซึ่งสูงกว่าปี พ.ศ. 2526 เล็กน้อย เนื่องจาก

1. ผลผลิตปลาบ่นของโลกในปี พ.ศ. 2525/26 ลดลงจากปีก่อนประมาณร้อยละ 17 โดยเฉพาะเปรูและชิลี ซึ่งเป็นประเทศคู่แข่งที่สำคัญลดลงประมาณร้อยละ 27 จึงคาดว่าส่งผลให้ผลผลิตปลาบ่นและสต็อกในปี พ.ศ. 2526/27 ลดลงด้วย ซึ่งจะทำให้ไม่มีปลาบ่นเหลือมากพอจะส่งออกจำหน่ายในตลาดประจำของไทยได้เช่นที่ผ่านมา

2. ผลผลิตกากตัวเหลืองของโลกในปี พ.ศ. 2526/27 คาดว่าจะลดลงประมาณร้อยละ 7¹ เนื่องจากสภาวะอากาศปรวนแปรในประเทศที่มีการผลิตตัวเหลืองขนาดใหญ่ของโลก จึงทำให้กากที่จะได้จากกากสดก็นำมันพิชลดลง

3. จากผลผลิตกากตัวเหลืองที่ลดลงดังกล่าว จึงคาดว่าราคากากตัวเหลืองในปี พ.ศ. 2526/27 จะสูงขึ้นจากปี พ.ศ. 2525/26 โดยระดับราคา ซี ไอ เอฟ รอทเทอร์คัม ระหว่างเดือนมกราคม - กันยายน เฉลี่ยเมตริกตันละ 246 เหรียญสหรัฐ สูงกว่าช่วงเดียวกันของปีก่อนร้อยละ 4.23 จึงทำให้หันมาใช้ปลาบ่นมากขึ้น

4. การที่ผลผลิตปลาบ่นลดลงในปี พ.ศ. 2526/27 นี้ จึงทำให้ประเทศผู้นำเข้าปลาบ่นเร่งการนำเข้าขึ้นเพื่อถ่วงการขาดแคลนและจะทำให้ราคาปลาบ่นในตลาดโลกสูงขึ้น ซึ่งจะทำให้ไทยสามารถแข่งขันได้มากขึ้นด้วย เนื่องจากราคาปลาบ่นของไทยมีราคาสูง

ตลาดปลาบ่นภายในประเทศ

ในส่วนนี้จะกล่าวถึงการตลาดปลาบ่นในประเทศไทย โดยจะเน้นด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ช่องทางการจำหน่าย (Channels of Distribution) และราคา (Price)

1. ผลิตภัณฑ์ ในที่นี้รวมหมายถึงตัวสินค้าและหีบห่อ (Packaging) สำหรับตัวสินค้านั้น ปลาบ่นใช้วัตถุดิบซึ่งเป็นปลาเล็กปลาน้อยที่คนไม่นิยมบริโภค การใช้วัตถุดิบ

¹ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์, "ภาวะการส่งออกปลาบ่นในปี 2526" (กรุงเทพมหานคร : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์, 2526), หน้า 7.

ที่ต่างกันจะทำให้ระดับโปรตีนต่างกันด้วย ปลาบ่นของไทยโดยเฉลี่ยแล้วมีโปรตีนประมาณ ร้อยละ 45 - 60 ซึ่งมีคุณภาพค่าเมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศ วัตถุประสงค์ที่ใช้ส่วนใหญ่ได้ จากการประมงอวนลาก ซึ่งได้แก่ ปลาแบน ปลาหัว ปลาสลิกหิน ฯลฯ และเนื่องจาก ชาวประมงมีใ้ค่าความสะดวกจึงมีคิน โคลน หวาย เปลือกหอยและสิ่งมีชีวิตจากทะเลปะปนอยู่ มากทำให้ปลาบ่นที่ผลิตได้มีโปรตีนต่ำ สำหรับปลาบ่นน้ำ ใต้แก่ ปลาหลังเขียว ปลาหูแตก ฯลฯ เป็นวัตถุประสงค์ที่ซึ่งใช้สำหรับการผลิตปลาบ่น เนื่องจากไม่มีสิ่งสกปรกผสมปนเปื้อน แต่ปลาเหล่านี้ มีปริมาณน้อย เพราะท้องใช้เครื่องมืออวนลอมซึ่งยังไม่เป็นที่นิยมนัก จากการใช้วัตถุประสงค์ที่มี คุณภาพค่าประคณกับเทคโนโลยีที่ทันสมัย จึงทำให้ปลาบ่นไทยมีคุณภาพไม่ไ้ค่ามาตรฐานสากล (มาตรฐานสากลมีโปรตีนร้อยละ 60) และจากการวิเคราะห์ปลาบ่นที่ผลิตจากประเทศเปรูและ ประเทศไทยได้ผลการวิเคราะห์ที่ตารางที่ 35 และพบว่าปลาบ่นที่ผลิตในประเทศมีอัตราส่วน แคลเซียมเฉลี่ยร้อยละ 5 - 8 เนื่องจากการจับปลาหน้าคืน มีเปลือกหอย เปลือกปูปนมากับปลาเบ็ด และนำมาผลิตโดยไม่ไ้ค่ากลางและคักออก หังยังมีบางรายเติมเปลือกหอยเพื่อเพิ่มน้ำหนักรักค้า จึงทำให้มีแคลเซียมสูงกว่ามาตรฐาน ซึ่งจะเป็นอันตรายต่อการเจริญเติบโตของสัตว์เลี้ยง จึงใช้ ใ้ค่าในปริมาณจำกัดคือประมาณร้อยละ 8 - 10 เท่านั้น

ตารางที่ 35 ตารางเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ปลาบ่นที่ผลิตจากประเทศเปรูและ ประเทศไทย

หน่วย : เปอร์เซ็นต์

	ปลาบ่นเปรู	ปลาบ่นไทย	หมายเหตุ
ความชื้น	8.8	8.0	
โปรตีน	64	59	
ไขมัน	11	6.3	
เกลือ	0.94	1.8	
แคลเซียม	4.15	6.5	มาตรฐานสากลมีแคลเซียมร้อยละ 3-5
ฟอสฟอรัส	22.41	2.6	

ที่มา : สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย จากการวิเคราะห์ของโรงงานผลิตอาหารสัตว์ ปี พ.ศ.2525

จากการสำรวจแหล่งผลิตปลาในในประเทศไทยของเจ้าหน้าที่กองควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ และได้เก็บตัวอย่างปลาจากโรงงานต่าง ๆ

มาตรวจสอบคุณภาพ พอดีสรุปหาค่าเฉลี่ยได้ดังตารางที่ 36

ตารางที่ 36 แสดงคุณภาพปลาของจังหวัดต่าง ๆ

จังหวัด	ความชื้น (Moisture) (%)	โปรตีน (Crude Protein) (%)	ไขมัน (Crude Fat) (%)	เยื่อใย (Crude Fiber) (%)	เถ้า (Ash) (%)	ไนโตรเจน (Nitrogen Free Extract)	(mg/100 gm Sample)	
							แคลเซียม (Ca)	ฟอสฟอรัส (P)
สมุทรปราการ	7.17	58.95	7.66	0.39	25.24	0.19	6,436.93	2,926.65
ระยอง	7.03	64.09	7.07	0.56	-	-	-	-
จันทบุรี	7.50	58.60	5.69	0.47	23.58	0.41	6,865.63	3,190.33
ตราด	9.90	59.98	5.18	1.07	26.36	1.44	7,742.23	3,321.19
สมุทรสาคร	8.93	51.28	5.93	0.74	-	-	-	-
สมุทรสงคราม	8.20	64.78	6.88	0.38	-	-	-	-
ประจวบคีรีขันธ์	7.65	60.56	7.36	0.34	21.10	0.28	-	-
ชุมพร	7.81	57.42	7.56	0.85	23.16	1.09	-	-
ระนอง	9.33	56.47	7.16	0.96	-	-	-	-
ภูเก็ต	7.72	59.25	5.63	0.89	24.75	1.76	7,359.85	3,206.76
ตรัง	-	-	-	-	-	-	-	-
สุราษฎร์ธานี	6.14	58.61	7.01	0.80	25.39	2.04	6,059.66	2,985.27
นครศรีธรรมราช	8.09	55.63	4.71	0.87	28.80	0.53	7,077.17	2,542.64
สงขลา	7.96	58.63	6.48	0.58	26.58	-	6,597.78	2,750.96
สตูล	5.70	55.33	9.93	0.40	25.66	-	5,099.42	2,517.12
ปัตตานี	7.52	54.56	7.37	0.44	25.34	-	6,103.90	2,535.38

ที่มา : กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- ไม่สมบูรณ์

จากตารางที่ 36 จะเห็นว่าค่าเฉลี่ยร้อยละโปรตีนของปลาปนแต่ละจังหวัดแตกต่างกันออกไปตั้งแต่ 51.28 - 64.78 ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างที่มีผลต่อความแตกต่างของคุณภาพปลาปนคือ

1. ชนิดของพลาสติกและวิธีการจับปลา ปลาปนที่ผลิตจากปลาประเภทหน้าคืน ซึ่งได้จากเรืออวนลากเล็กหรือลากกุ้ง จะมีสิ่งแปลกปลอมติดมากับพลาสติกมาก เช่น กุ้งเล็ก ๆ ปู หอย ทำให้ได้ปลาปนคุณภาพต่ำ แต่ถาเป็นอวนลากใหญ่หรืออวนลากคู่ คือลากเฉพาะปลา ก็จะมีสิ่งอื่นปลอมปนติดมาน้อย ปลาปนที่ได้ก็จะมีคุณภาพสูงขึ้น การจับปลาโดยตรงจากประเภทอวนล้อมเป็นพวกปลาฉลามน้ำ ทำให้ได้ปลาปนคุณภาพที่ดีที่สุด

2. ฤดูกาล ปลาฉลามน้ำซึ่งเป็นวัตถุดิบที่มีคุณภาพดีนั้น มีฤดูกาลจับเป็นช่วง ๆ คือ

- ชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกของภาคใต้ จะจับปลาฉลามน้ำได้ในเดือนกุมภาพันธ์ มีนาคม มิถุนายน สิงหาคม กันยายน และตุลาคม ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ดีล้นลงสงบ
- ชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกของภาคใต้และชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก จับได้ในเดือนกันยายน ถึงเดือนกุมภาพันธ์

3. กรรมวิธีการผลิต ปลาปนของไทยใช้วิธีผลิตแบบไม่แยกเอาหน้ามันออก ทำให้มีไขมันสูง โรงงานบางแห่งจึงให้พวกเปลือกปูผสมลงไป เพื่อลดปริมาณไขมันลง แต่ก็จะมีโปรตีนให้ต่ำลงไปด้วย นอกจากนี้วัตถุดิบที่ใช้ผลิตปลาปนเป็นของสดที่ไม่สามารถเก็บไว้ได้นาน ดังนั้นเมื่อโรงงานรับซื้อพลาสติกประเภทใดมากก็จะต้องนำเขาเครื่องหนัก จึงไม่สามารถแยกเกรดของวัตถุดิบได้ เว้นแต่จะนำมายผสมกันอีกทีเมื่อทำเป็นปลาแห้ง เพื่อให้ได้โปรตีนเฉลี่ยตามความต้องการของผู้ซื้อ

4. จำนวนโรงงานในแต่ละจังหวัด แหล่งที่มีโรงงานปลาปนจะมีปัญหาเรื่องเกิดการแก่งแย่งวัตถุดิบกัน เนื่องจากพลาสติกไม่พอป้อนโรงงาน ดังนั้นจึงไม่มีโอกาสเลือกซื้อแต่เฉพาะพลาสติกที่มีคุณภาพดี เรือประมงเหล่านี้มักจะไม่ล้างและคัดปลาให้ก่อน ทำให้มีโคลนตมปนมามาก และแฉนำแข็งให้ไม่ทั่วถึง เพื่อประหยัดต้นทุนลง ปลาจึงเริ่มเน่า เมื่อนำมาผลิตเป็นปลาปน โปรตีนก็จะต่ำลงกว่าที่ควรจะเป็น

การบรรจุหีบห่อหรือบรรจุภัณฑ์ (Packaging) ภาชนะที่ใส่วัสดุปลาป่นมี 2 ชนิด คือ กระสอบมีความจุ 100 กิโลกรัม และถุงพลาสติกมีความจุ 50 กิโลกรัม เพื่อรักษาให้ปลาป่น มีความชื้นที่เหมาะสม คืออยู่ระหว่างร้อยละ 1 - 2 ซึ่งความชื้นระดับนี้จะรักษาโปรตีนของ ปลาป่นให้สูงสุด เก็บโรงงานได้ใช้กระสอบเป็นภาชนะบรรจุปลาป่น โดยใส่กระสอบที่ห่อด้วย เส้นใยธรรมชาติจากปอกระเจาหรือปอแก้ว และต่อมาได้หันมาทดลองใช้ถุงพลาสติกชนิดบรรจุ แทนเพราะราคาถูกกว่า แต่ไม่เป็นที่นิยมนักเพราะบรรจุได้น้อย นอกจากนี้ยังแตกและซาทง่าย กว่ากระสอบ สำหรับการส่งออกนั้นในบางประเทศระบุให้ใช้ถุงพลาสติกบรรจุปลาป่นและใช้ กระสอบสวมทับอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งผู้ส่งออกก็ต้องปฏิบัติตาม แต่ในปัจจุบันนี้ทางสมาคมผู้ผลิตปลาป่น มีคำสั่งให้โรงงานปลาป่นหันมาใช้ถุงกระดาษ 4 ชั้นแทนสำหรับขนาดบรรจุ 50 กิโลกรัม เพื่อป้องกันเชื้อโรคและการปลอมปน

ช่องทางจำหน่าย

เนื่องจากปลาป่นเป็นสินค้าอุตสาหกรรม ช่องทางการจำหน่ายจึงสั้นมาก ส่วนใหญ่ จะซื้อจากโรงงานผลิตโดยตรง ตลาดปลาป่นจะมี 2 แหล่งใหญ่คือ

- ก. ตลาดภายในประเทศ
- ข. ตลาดต่างประเทศ

ก. ตลาดภายในประเทศ การจำหน่ายปลาป่นภายในประเทศมีประมาณร้อยละ 60 ผู้บริโภคที่สำคัญคือโรงงานผลิตอาหารสัตว์และพ่อค้าคนกลาง ทั้งนี้ช่องทางจำหน่ายปลาป่น ภายในประเทศจะเป็นดังนี้คือ

1. ผู้ผลิต → ผู้ซื้อ (Producer - Buyer) เป็นช่องทางจำหน่าย โดยตรงจากผู้ผลิตไปสู่ผู้บริโภค ซึ่งจะไม่มีคนกลางเข้ามาเกี่ยวข้อง เป็นช่องทางจำหน่าย ที่สั้นและง่ายที่สุด ผู้บริโภคส่วนใหญ่ได้แก่โรงงานผู้ผลิตอาหารสัตว์ พ่อค้าส่งออก ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ และพ่อค้าท้องถิ่น สำหรับโรงงานอาหารสัตว์บางรายและพ่อค้าส่งออกจะมีการส่งออกไปยังต่างประเทศด้วย โดยที่โรงงานอาหารสัตว์รายใหญ่จะเป็นผู้กำหนดราคาปลาป่น และโรงงานอาหารสัตว์รายย่อยอื่น ๆ จะซื้อตามราคาที่ได้กำหนดไว้ เนื่องจากราคาปลาป่นขึ้นกับระดับโปรตีนเป็นสำคัญ โดยที่โรงงานผลิตอาหารสัตว์จะเป็นผู้ตรวจสอบโปรตีนด้วยเครื่องตรวจสอบโปรตีนที่ได้มาตรฐาน ซึ่งต้องใช้เวลาประมาณ 8 - 10 วัน จึงจะส่งผลการตรวจสอบให้ผู้ผลิต

ทราบได้ จึงเป็นข้อเสียเปรียบอย่างหนึ่งของโรงงานผู้ผลิตปลาป่น เนื่องจากไม่มีอำนาจในการต่อรองใด ๆ และเงินทุนต้องจมอยู่ในสินค้าอย่างน้อย 8 - 10 วัน

2. ผู้ผลิต → ตัวแทน → ผู้ซื้อ (Producer - Middlemen - Buyer)

โรงงานผลิตปลาป่นจะจำหน่ายปลาป่นโดยผ่านพ่อค้าคนกลาง ซึ่งส่วนใหญ่พ่อค้าคนกลางจะส่งให้แก่โรงงานผลิตอาหารสัตว์ขนาดเล็ก ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ พ่อค้าส่งออก และพ่อค้าส่งก็จำหน่ายให้พ่อค้าปลีกอีกทอดหนึ่ง ส่วนใหญ่จะเป็นโรงงานปลาป่นขนาดเล็ก ซึ่งมีการจำหน่ายออกคราวละไม่มาก ต้องอาศัยคนกลางช่วยหาตลาดให้ แต่ก็มีเพียงจำนวนน้อยราย

ข. ตลาดต่างประเทศ เนื่องจากปลาป่นของไทยส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศประมาณร้อยละ 40 ของปริมาณการผลิตทั้งประเทศ ประเทศที่ติดต่อซื้อขายจากไทยมีประมาณ 19 ประเทศ โดยประเทศผู้นำเข้าที่สำคัญคือ อินโดนีเซีย สิงคโปร์ ไต้หวัน ฮองกง มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ เป็นต้น ลักษณะการส่งออกปลาป่นอาจแบ่งได้ 2 ลักษณะคือ

1. การส่งออกโดยตรง โรงงานผลิตอาหารสัตว์ในประเทศผู้ซื้อจะมีการติดต่อโดยตรงกับโรงงานปลาป่นในประเทศไทย โดยเฉพาะโรงงานปลาป่นซึ่งอยู่ในภาคใต้ เช่น โรงงานที่ตั้งอยู่ในจังหวัดตรัง สงขลา นครศรีธรรมราช ปัตตานี ผู้สั่งซื้อรายใหญ่ได้แก่ประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งซื้อประมาณร้อยละ 60 ของการส่งออกทั้งประเทศ เกษอินโดนีเซียปล่อยให้มีการนำเขาปลาป่นอย่างเสรี แต่ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2526 ที่ผ่านมานี้ ทางรัฐบาลของอินโดนีเซียมีการควบคุมการนำเขาปลาป่น และให้บริษัท จินต้า เนียก้า ซึ่งเป็นบริษัทรัฐวิสาหกิจของกระทรวงพาณิชย์เป็นผู้นำเข้าแต่ผู้เดียว จึงเกิดระบบผูกขาดในการนำเขา ซึ่งมีผลกระทบต่อผู้ส่งออกปลาป่นของไทย แต่ในช่วงเดือนเมษายน พ.ศ. 2526 ที่ผ่านมานี้ ทางบริษัท จินต้า เนียก้า ทกลงให้ไทยเป็นผู้นำเข้าเพียงรายเดียว โดยตัดประเทศนายหน้าส่งออกทั้งสิงคโปร์ ฮองกง และมาเลเซียทั้งหมด สำหรับทางคานผู้ส่งออกของไทยมีการรวมกลุ่มกัน โดยบริษัทผู้ส่งออกบางรายได้เจรจาทกลงกับโรงงานปลาป่นในภาคใต้อ่างโรงงานของไทย เพื่อรวมตัวตั้งบริษัทกลางค้ากับต่างประเทศ ซึ่งอาจจะสามารถขยายตลาดต่างประเทศไ้บาง

2. การส่งออกโดยผ่านนายหน้า เกมิอินโคเนียเซียมีการนำเข้าโดยผ่าน นายหน้าในสิงคโปร์ ฮองกง และมาเลเซีย ประมาณร้อยละ 50 ของการนำเข้าปลาป่น แต่เมื่อมีการจัดระบบการนำเข้าใหม่ จึงมีการตัดประเทศนายหน้าเหล่านี้ออกโดยให้มีการนำเข้าโดยตรง แต่สำหรับในบางประเทศก็ยังมีกรนำเข้าโดยผ่านนายหน้าอยู่ เช่น ฟิลิปปินส์ จีน เป็นต้น

โดยทั่วไปโรงงานผลิตปลาป่นในภาคกลางและภาคตะวันออกจะส่งปลาป่นไป จำหน่ายให้แก่โรงงานอาหารสัตว์และพ่อค้าส่งออกทั้งหมด สำหรับโรงงานในภาคใต้ส่วนใหญ่ จะส่งออกต่างประเทศโดยตรง สาเหตุเนื่องจากระยะทางไกลกว่า อีกทั้งวิธีการติดต่อซื้อขาย ให้ความสะดวกแก่โรงงานมากกว่าการจำหน่ายให้โรงงานผลิตอาหารสัตว์ในประเทศ

ราคา

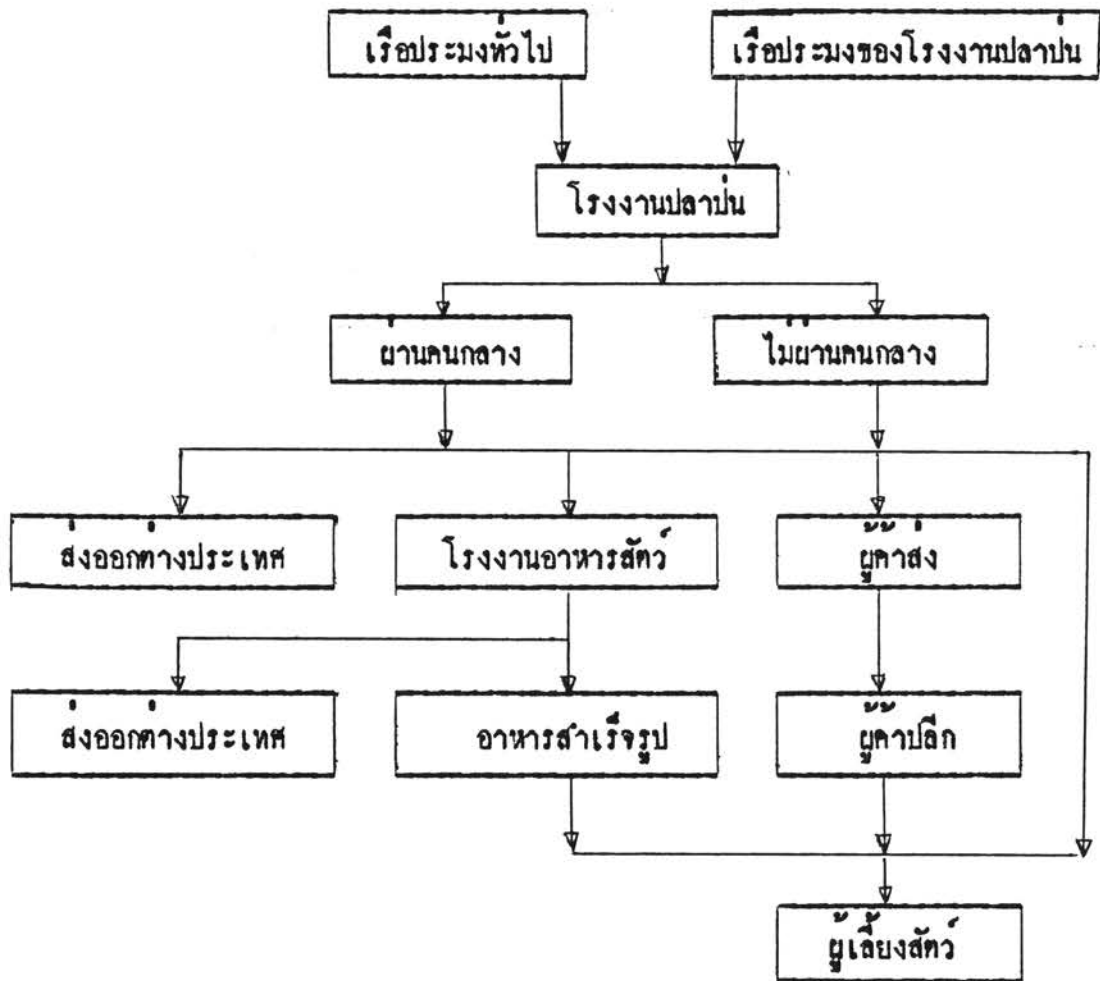
การกำหนดราคาปลาป่นขึ้นอยู่กับคุณภาพของปลาป่นเป็นสำคัญ คือถ้าปลาป่นมีโปรตีน อยู่ในระดับสูงระหว่างร้อยละ 60 - 70 ราคาปลาป่นก็จะสูง แต่ถ้าระดับโปรตีนต่ำ ราคาปลาป่น ก็จะลดต่ำลงด้วย สำหรับมาตรฐานสากลกำหนดไว้ว่าระดับโปรตีนต้องไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60 การทดสอบโปรตีนเป็นหน้าที่ของโรงงานผลิตอาหารสัตว์ ถ้าปลาป่นมีคุณภาพต่ำกว่ามาตรฐาน ราคา ก็จะลดลงตามคุณภาพ แต่ถ้าโปรตีนสูงกว่าร้อยละ 60 โรงงานผลิตอาหารสัตว์บางแห่งก็ ชกเคยให้แต่บางแห่งก็ไม่ยอมชกเคยให้

การที่ราคาปลาป่นตามคุณภาพมีหลักเกณฑ์ 3 ประการคือ¹

1. เปอร์เซนต์ของโปรตีนในปลาป่นจะแบ่งเป็น 4 ระดับ คือ โปรตีนร้อยละ 50 ลงมาเป็นระดับหนึ่ง โปรตีนร้อยละ 51 - 55 เป็นระดับหนึ่ง โปรตีนร้อยละ 56 - 60 เป็นระดับหนึ่ง และโปรตีนร้อยละ 61 ขึ้นไปเป็นระดับหนึ่ง
2. วัตถุเจือปนซึ่งไม่ควรมีหรือมีไม่มากเกินไป เช่น อาจเติมเกลือเพื่อช่วยในการ เก็บรักษาได้ไม่เกินร้อยละ 4 เป็นต้น

¹สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย, "การที่ราคาปลาป่น" (กรุงเทพมหานคร : สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย), หน้า 1.

รูปที่ 6 แสดงช่องทางจำหน่ายของอุตสาหกรรมปลาป่นในประเทศไทย

ที่มา : สมาคมผู้ผลิตปลาป่นไทย

3. อายุของปลาป่นไม่ควรนานเกินไป เพราะปลายิ่งแก่ก็ยิ่งเสื่อมคุณภาพลง

ตามสภาพธุรกิจปลาป่นในปัจจุบันนี้ เมื่อปริมาณการผลิตเกินความต้องการของตลาดภายในประเทศ ตลาดก็ย่อมเป็นตลาดของผู้ซื้อ ผู้ซื้อที่มีอิทธิพลในการกำหนดราคา โดยเฉพาะถ้าบริษัทใดมีอำนาจซื้อสูง ก็จะมีอำนาจในการกำหนดราคาซื้อได้ตามความพอใจ ซึ่งโรงงานผลิตปลาป่นไม่มีอำนาจในการต่อรองได้ และธุรกิจปลาป่นต้องอาศัยเงินทุนหมุนเวียนสูงและโรงงานเองก็มีเงินทุนจำกัด

นอกจากราคาปลาป่นจะถูกกำหนดโดยคุณภาพปลาป่นซึ่งโรงงานผลิตอาหารสัตว์เป็นผู้กำหนดแล้ว อิทธิพลทางอ้อมที่มีผลต่อการกำหนดราคาปลาป่นคือ

1. ราคาปลาป่นของประเทศคู่แข่ง ถ้าราคาปลาป่นของประเทศคู่แข่งสูงขึ้นหรือลดต่ำลง ก็ย่อมจะทำให้ราคาปลาป่นของไทยเพิ่มหรือลดลงได้

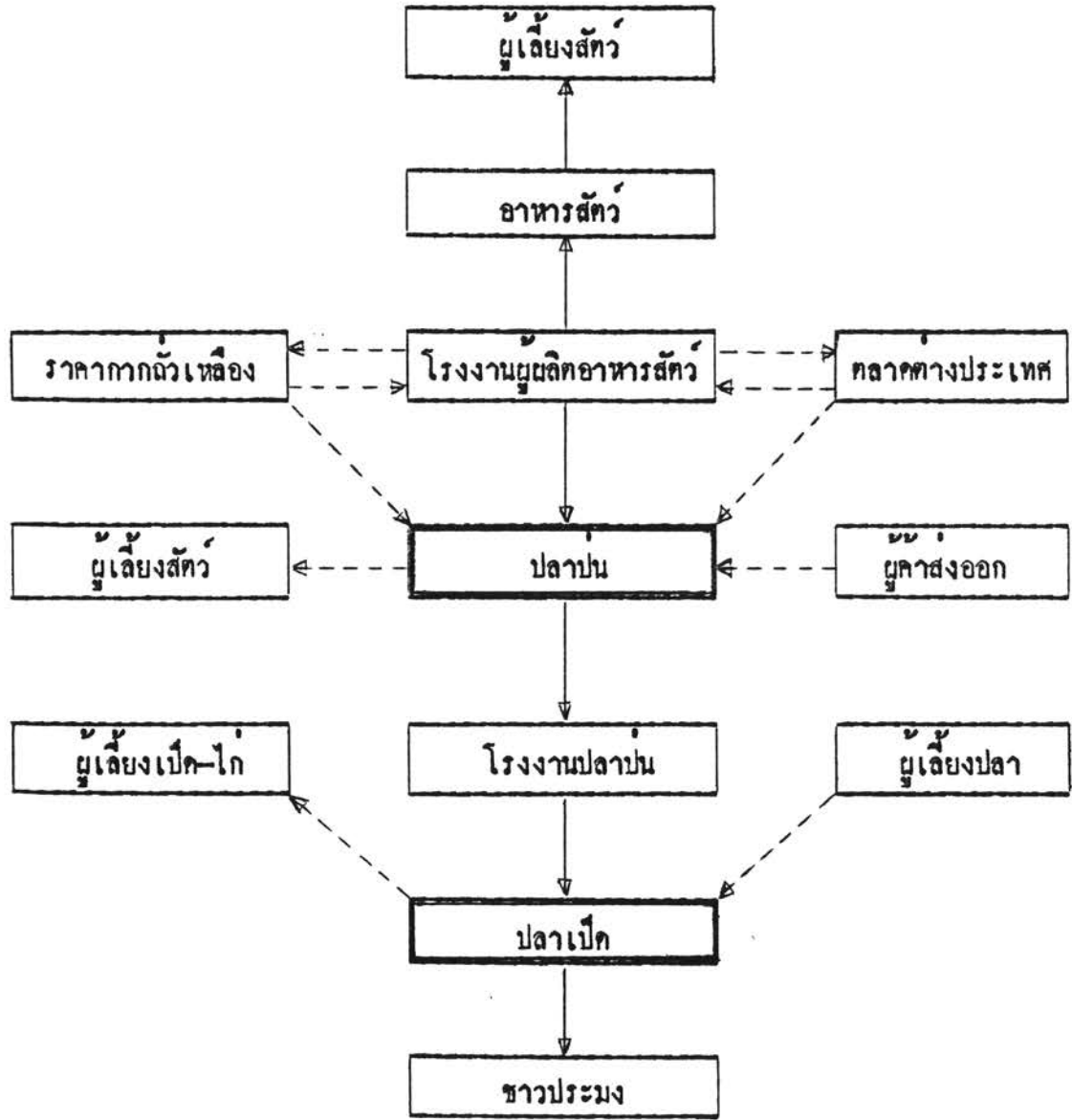
2. ราคากากถั่วเหลืองซึ่งเป็นสินค้าที่ใช้ทดแทนปลาป่นได้เป็นอย่างดี ถ้าราคากากถั่วเหลืองต่างประเทศมีแนวโน้มลดลง โรงงานผลิตอาหารสัตว์ก็จะมีการนำเข้กากถั่วเหลือง ทำให้ราคาปลาป่นมีแนวโน้มลดลงได้

3. ปริมาณการเลี้ยงสัตว์ภายในประเทศ ถ้าปริมาณการเลี้ยงสัตว์เพิ่มขึ้นหรือลดลง ปริมาณความต้องการใช้ปลาป่นภายในประเทศก็เปลี่ยนแปลงตามด้วย ทำให้ราคาปลาป่นแปรผันขึ้นลงได้ หรืออาจเนื่องมาจากความต้องการบริโภคเนื้อสัตว์ภายในประเทศ เช่น ในหน้าเทศกาลสารทจีน ชาวจีนนิยมซื้อไก่ เป็ด เพื่อใช้ในพิธีเช่นไหว้กันมาก ผู้เลี้ยงสัตว์ก็ต้องเร่งผลิตเนื้อสัตว์ให้ทันความต้องการ ก็ต้องมีการให้อาหารอย่างเพียงพอเพื่อให้สัตว์เลี้ยงเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว จึงทำให้ราคาปลาป่นมีแนวโน้มจะสูงขึ้น

4. ปริมาณปลาเป็ด ถ้าปริมาณปลาเป็ดมีมาก เช่น ในช่วงเดือนมีนาคม พฤษภาคม ผลผลิตปลาป่นก็จะมากเกินความต้องการ ทำให้ราคาปลาป่นลดลง ในทำนองเดียวกันถ้าปริมาณปลาเป็ดมีน้อยก็อาจจะทำให้ราคาปลาป่นเพิ่มสูงขึ้นได้ เนื่องจากเกิดการขาดแคลนปลาป่น

แต่อย่างไรก็ตาม จากสาเหตุที่กล่าวมาแล้วทั้ง 4 ข้อ เป็นเพียงอิทธิพลทางอ้อมไม่แน่เสมอไปว่าราคาปลาป่นจะถูกกระทบกระเทือนจากเหตุการณ์เหล่านี้ได้ทุกครั้งไป เช่น ถ้าปลาป่นในต่างประเทศมีราคาลดต่ำลง ราคาปลาป่นในประเทศอาจจะไม่ลดลงก็ได้ เพราะโรงงานปลาป่นไม่ได้เป็นผู้ส่งออกเองทั้งหมด แต่พ่อค้าส่งออกจะเป็นผู้ทำการส่งออก จึงอาศัยการเก็งราคาและจังหวะเวลา ถ้าราคาปลาป่นต่ำก็จะสั่งซื้อ แต่เมื่อราคาสูงก็จะทุ่มออกจำหน่าย

รูปที่ 7 แสดงอิทธิพลในการกำหนดราคา ปลาแปก - ปลาปน - อาหารสัตว์

—————> อิทธิพลทางตรง
 - - - - -> อิทธิพลทางอ้อม

ที่มา : สมาคมผู้ผลิตปลาปนไทย

การเคลื่อนไหวของราคา

การเคลื่อนไหวของราคาปลาป่นจะขึ้นลงตามอุปสงค์ (Demand) และอุปทาน (Supply) ของปลาป่น ปัจจัยที่มีความสำคัญในการกำหนดอุปสงค์คือ ความต้องการปลาป่นของโรงงานผลิตอาหารสัตว์เพื่อใช้ในการผสมอาหารสัตว์ ซึ่งจากสูตรอาหารสัตว์ทั่วไปจะมีปลาป่นผสมอยู่ในสัดส่วนอย่างมากร้อยละ 10 ของน้ำหนักทั้งหมด¹ เนื่องจากโรงงานผลิตอาหารสัตว์จะใช้สูตรอาหารสัตว์แบบ Least Cost Formulation² ซึ่งอาจจะสับเปลี่ยนหรือเปลี่ยนแปลงวัตถุดิบในส่วนผสมอาหารสัตว์ได้ตลอดเวลา เมื่อเกิดกรณีวัตถุดิบชนิดใดชนิดหนึ่งมีราคาเปลี่ยนแปลงไป

การเคลื่อนไหวของราคากุ้งปลาป่นภายในประเทศ จะพบว่าในช่วง 8 ปีที่ผ่านมา ราคากุ้งปลาป่นมีแนวโน้มสูงขึ้นตลอดมา เช่น ในปี พ.ศ. 2517 ราคากุ้งปลาป่นตันละ 6,426 บาท ลดลงเป็น 5,068 บาท ในปี พ.ศ. 2518 และเพิ่มขึ้นเป็นลำดับจนกระทั่งปี พ.ศ. 2524 ราคากุ้งปลาป่นตันละ 9,500 - 10,500 บาท และปี พ.ศ. 2525 (ม.ค. - พ.ค.) ราคากุ้งปลาป่นตันละ 10,200 - 13,000 บาท ดังรายละเอียดในตารางที่ 37

¹จากการสอบถามโรงงานผลิตอาหารสัตว์ วันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2526

²เป็นการคำนวณสูตรอาหารสัตว์ โดยใช้คอมพิวเตอร์ เพื่อให้ได้สูตรอาหารสัตว์ที่มีต้นทุนต่ำสุด

ตารางที่ 37 แสดงราคาขายส่งปลาป่นชนิดโปรตีนร้อยละ 60 ในประเทศ
ระหว่างปี พ.ศ. 2517 - 2525

ปี	ราคาขายส่งในประเทศ (บาท/ตัน)	อัตราการเปลี่ยนแปลง (%)
25 17	6,426	-
25 18	5,068	21.23
25 19	6,200 - 6,300	23.52
25 20	7,000 - 8,000	20.00
25 21	6,500 - 7,500	6.67
25 22	6,800 - 8,000	5.71
25 23	6,900 - 10,000	14.19
25 24	9,500 - 10,500	18.34
25 25 *	10,200 - 13,000	16.00

ที่มา : กองเศรษฐกิจอุตสาหกรรม สำนักปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม

* เป็นราคาเพียงเดือนมกราคม - พฤษภาคม

ตารางที่ 38 แสดงราคาปลาน้ำจืดที่จำหน่าย โปรตีนร้อยละ 50 ระหว่างปี พ.ศ.2520-2526

หน่วย : บาท/กิโลกรัม

เดือน \ ปี	2520	2521	2522	2523	2524	2525	2526*
มกราคม	6.48	7.53	7.35	8.07	11.02	10.00	9.47
กุมภาพันธ์	6.95	7.50	7.10	9.04	11.65	10.24	9.08
มีนาคม	7.10	7.45	7.50	10.90	10.45	10.21	8.53
เมษายน	7.25	7.00	7.35	9.73	10.26	8.71	8.78
พฤษภาคม	7.25	6.80	7.10	10.90	9.70	8.82	8.39
มิถุนายน	7.10	6.70	6.40	10.12	8.81	8.39	
กรกฎาคม	6.50	7.10	6.80	10.14	10.23	8.56	
สิงหาคม	6.25	7.10	7.85	9.76	9.44	8.21	
กันยายน	6.50	6.90	7.75	10.11	10.36	8.14	
ตุลาคม	7.50	7.25	7.75	10.22	8.68	7.92	
พฤศจิกายน	7.25	7.25	7.60	11.22	8.94	8.34	
ธันวาคม	7.75	7.60	7.60	11.50	9.19	8.93	
เฉลี่ย	6.99	7.13	7.34	10.14	9.90	8.87	

ที่มา : กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

*เป็นราคาเดือนมกราคม - พฤษภาคม

จากตารางที่ 38 แสดงให้เห็นว่าราคาขายส่งปลาบ่นสกัดน้ำจืดชนิดโปรตีนร้อยละ 50 ในปี พ.ศ. 2525 ราคาเฉลี่ยประมาณกิโลกรัมละ 8.87 บาท เปรียบเทียบกับราคาในปี พ.ศ. 2524 ซึ่งมีราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 9.90 บาท และร้อยละ 10.4¹ ราคาปลาบ่นในไตรมาสแรกของปี พ.ศ. 2525 มีราคาสูงคือเฉลี่ยประมาณกิโลกรัมละ 10.15 บาท แต่หลังจากเดือนมีนาคม ราคาตกลงมากโดยเฉลี่ยแล้วกิโลกรัมละ 8.40 บาท และในปี พ.ศ. 2526 ในช่วงต้นปีราคาสูงขึ้นเล็กน้อย โดยเฉลี่ยกิโลกรัมละ 9.3 บาท แต่ก็ลดต่ำลงอีกในเดือนมีนาคม

¹ หักจากราคาเฉลี่ยของเดือน ปี พ.ศ. 2524 - 2525

ตารางที่ 39 แสดงราคาปลาป่นสกัดไขมันชนิดโปรตีนร้อยละ 60 ระหว่างปี พ.ศ. 2520-2526

หน่วย : บาท/กิโลกรัม

เดือน \ ปี	2520	2521	2522	2523	2524	2525	2526
มกราคม	7.36	7.50	7.80	9.16	11.88	12.00	11.36
กุมภาพันธ์	7.95	7.80	7.60	10.44	12.58	12.29	10.38
มีนาคม	8.25	8.00	7.85	12.51	11.50	12.29	10.23
เมษายน	8.90	7.35	7.65	10.54	10.92	10.36	10.54
พฤษภาคม	8.85	7.00	7.70	11.97	10.61	10.58	10.06
มิถุนายน	8.20	7.00	7.55	11.14	9.50	10.06	10.10
กรกฎาคม	7.20	7.50	7.90	10.82	11.39	10.27	10.14
สิงหาคม	7.15	7.80	8.55	10.59	10.85	9.95	10.64
กันยายน	7.50	7.60	8.90	10.94	11.61	9.77	12.05
ตุลาคม	8.70	7.60	8.70	10.92	11.00	9.50	12.14
พฤศจิกายน	8.40	7.70	8.25	12.09	10.75	10.01	11.85
ธันวาคม	8.80	7.75	8.35	12.49	11.00	10.71	11.95
เฉลี่ย	8.10	7.55	7.90	11.13	11.14	10.65	10.95

ที่มา : กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

จากตารางที่ 39 แสดงให้เห็นว่าราคาขายส่งปลาบ่นสะกั้นน้ำจืดโปรตีนร้อยละ 60 ในช่วงเดือนมกราคม - มีนาคม พ.ศ. 2525 มีราคาสูงถึงกิโลกรัมละ 12.00 - 12.29 บาท การสูงขึ้นของราคาปลาบ่นในช่วงไตรมาสแรกนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจาก ในระยะดังกล่าวเป็นช่วงมรสุมที่คึกคัก ทำให้ชาวประมงจับสัตว์น้ำได้น้อย จึงเกิดการขาดแคลนปลาเบ็ด ราคาปลาเบ็ดก็สูงขึ้นถึงกิโลกรัมละ 2.49 - 2.68 บาท ต้นทุนการผลิตปลาบ่นจึงสูงตาม ประกอบกับในช่วงนี้ประเทศในแถบทวีปยุโรปและประเทศสหรัฐอเมริกาประสบกับภาวะอากาศหนาว จึงต้องสั่งซื้อปลาบ่นจากประเทศในเขตอบอุ่น ทำให้ราคาปลาบ่นสูงขึ้น¹ นอกจากนี้ในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงใกล้เทศกาลตรุษจีน ทำให้ผู้เลี้ยงเบ็ด ไข่ ฟักก็ให้อาหารสัตว์เป็นการใหญ่ เพื่อให้สัตว์โตเร็วและมีน้ำหนักมาก²

และราคาปลาบ่นกลับลดต่ำลงอีกในเดือนเมษายน คือ กิโลกรัมละ 10.36 บาท ลดลงประมาณร้อยละ 15.7 เนื่องจากสาเหตุหลาย ๆ ประการคือ³

1. เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก ความต้องการใช้ปลาบ่นในการผสมอาหารสัตว์จึงน้อยลง ขณะที่ปริมาณการผลิตปลาบ่นของโลกยังคงอยู่ในระดับเดิม พบว่าสิ้นเดือนกันยายน พ.ศ. 2525 ประเทศผู้ผลิตปลาบ่นรายใหญ่มีสต็อกปลาบ่นทั้งสิ้น 875,000 เมตริกตัน สูงกว่าระดับสต็อกสิ้นเดือนกันยายน พ.ศ. 2524 ถึง 591,000 เมตริกตัน หรือประมาณร้อยละ 48
2. เนื่องจากปลาน้ำจืดในตลาดโลก ประเทศผู้ผลิตรายใหญ่ เช่น เปรู และชิลีระบายปลาบ่นโดยการทุ่มออกสู่ตลาดในราคาถูก โดยเสนอขายปลาบ่นชนิดมีโปรตีนร้อยละ 65 และมีกรดไขมันอยู่ครบถ้วน ในราคาเพียงตันละ 320 - 450 เหรียญสหรัฐ ทำให้ผู้ใช้ในเอเชียสนใจสั่งซื้อมากขึ้นเรื่อย ๆ เป็นผลให้ไทยต้องเสียตลาดในเอเชีย คือ ประเทศอินโดนีเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ และในขณะเดียวกันประเทศผู้ปลูกที่ทุ่มปลาบ่นในตลาดเอเชียด้วย

¹ข่าวพาณิชย์ (21 มกราคม 2525) : หน้า 1 - 2

²ธนาคารไทยพาณิชย์ ฝ่ายวิจัยและวางแผน, "บทวิเคราะห์ปัญหาปลาบ่น" (กรุงเทพมหานคร : ธนาคารไทยพาณิชย์) อ้างถึงใน สุขารัตน์ พิสิฐบัณฑิตกุล, "การวิเคราะห์ปัญหาปลาบ่น" (หนังสือเศรษฐกิจปริทัศน์ เดือนมิถุนายน 2525.)

³สมาคมผู้ผลิตปลาบ่นไทย, "สาเหตุที่ราคาปลาบ่นตกต่ำ" ปลาบ่นสาร. (เดือนเมษายน 2525.) : หน้า 5 - 8

3. โรงงานผลิตอาหารสัตว์ในประเทศเตรียมปรับสูตรอาหารสัตว์ เพื่อการส่งออก ปลาปนจากต่างประเทศ ทำให้ราคาปลาปนในประเทศลดต่ำลง แต่ราคาปลาปนของต่างประเทศ เฉลี่ยก็โลกรัมละ 10 บาท มีโปรตีนสูงกว่าร้อยละ 65 และนอกจากนี้บริษัทผลิตอาหารสัตว์ รายใหญ่ที่สุดก็ได้มีการส่งออกถั่วเหลืองจากต่างประเทศถึง 6,000 เมตริกตัน¹

4. ในช่วงเดือนเมษายน เป็นช่วงที่จำนวนปลาเบ็ดมีมาก ทำให้ผลผลิตปลาปนก็ เพิ่มขึ้นด้วย

ราคาปลาปนมีแนวโน้มลดต่ำลงเรื่อย ๆ ตั้งแต่เดือนเมษายน จนถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2525 และเพิ่มสูงขึ้นเล็กน้อยในเดือนพฤศจิกายนปีเดียวกัน เป็นกิโลกรัมละ 10.01 บาท และมีแนวโน้มสูงขึ้นอีกในเดือนธันวาคมเป็นกิโลกรัมละ 10.71 บาท ซึ่งเป็นผลมาจากราคา ปลาปนในต่างประเทศปรับตัวสูงขึ้น เช่น ปลาปนในประเทศญี่ปุ่น มีราคาสูงขึ้นจากตันละ 110,000 - 115,000 เยน เป็นตันละ 120,000 เยน ทั้งนี้เนื่องจากการจับปลาซาร์ดีน ไทน้อยลง ชาวประมงหันมาจับปลาแมคเคอเรลแทน² ประกอบกับเป็นระยะที่มีการเลี้ยงสุกร มากขึ้น ความต้องการปลาปนจึงมากขึ้นด้วย และเป็นช่วงมรสุมเข้ามาทางฝั่งตะวันออกของไทย เป็นผลให้ชาวประมงไม่สามารถออกจับปลาได้ ราคาปลาปนจึงมีแนวโน้มสูงขึ้นจนถึงต้นปี พ.ศ. 2526 เป็นกิโลกรัมละ 11.36 บาท ในเดือนมกราคม โรงงานผลิตอาหารสัตว์ บางรายยอมรับซื้อปลาปนในราคาสูงถึงกิโลกรัมละ 11.60 บาท ขณะเดียวกับราคาปลาปน ในตลาดโลกแข็งตัวขึ้น ในช่วง 3 เดือนแรกของปี พ.ศ. 2526 จะไม่มีปลาปนออกจากเปรู และชิลี ราคา ซี ไอ เอฟ ปลาปน ณ ตลาดซัมเมอร์ก เยอรมัน จึงสูงขึ้นจากตันละ 450 เหรียญ เป็นตันละ 510 - 540 เหรียญ ในระยะเวลา 2 สัปดาห์³

แต่ราคาปลาปนในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2526 กลับลดต่ำลงอีกเป็นกิโลกรัมละ 10.38 บาท เนื่องจากประเทศอินโดนีเซียระงับการส่งออกเพื่อจักษุโรคทำใหม่ พร้อมทั้ง มาเลเซียก็มีการระงับการส่งออก เช่นเดียวกัน เนื่องจากต้องการรอรอราคาให้ปลาปนของไทย

¹ สภาคณผู้ผลิตปลาปนไทย, ปลาปนสาร. (เดือนเมษายน 2525) : หน้า 5-8

² สภาคณผู้ผลิตปลาปนไทย, ปลาปนสาร. (เดือนพฤศจิกายน 2525) : หน้า 6

³ สภาคณผู้ผลิตปลาปนไทย, ปลาปนสาร. (เดือนมีนาคม 2526) : หน้า 5

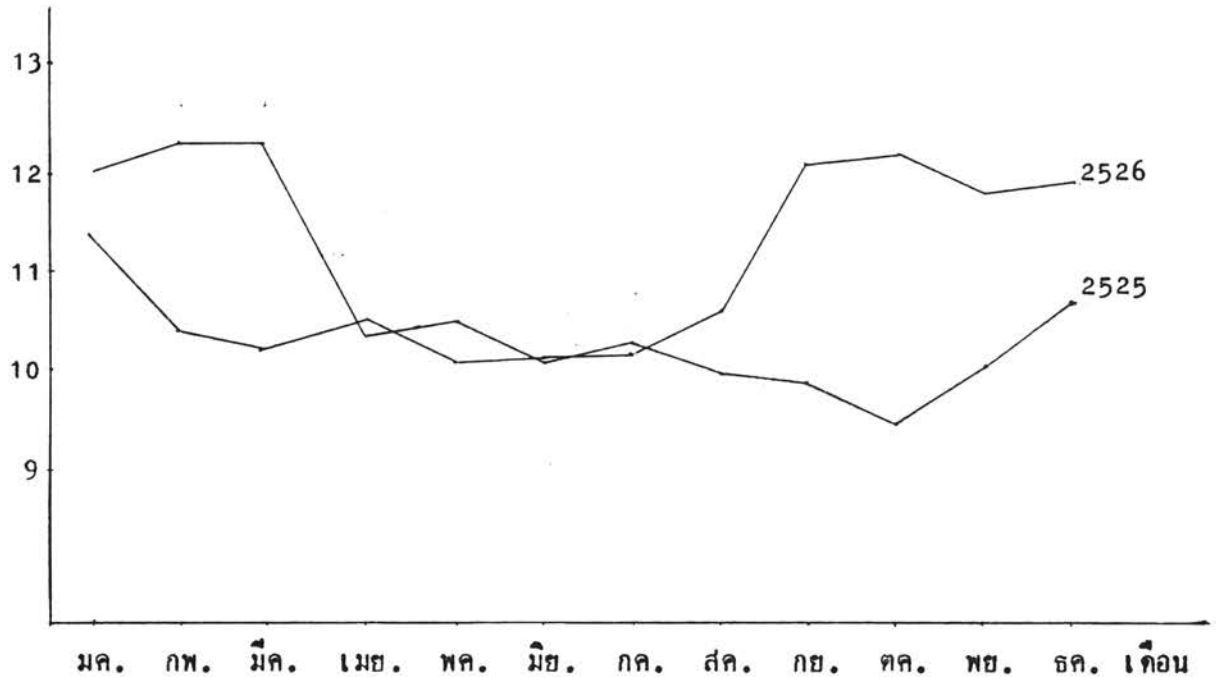
ตกถึงซีกสุดท้ายก่อนจึงจะทำการสั่งซื้อ ราคาปลาป่นในเค็มนมีนาคมและเมษายนก็โลกรัมละ 10.23 และ 10.54 บาท ตามลำดับ จะเห็นว่าในเค็มนเมษายน ราคาเพิ่มขึ้นประมาณกิโลกรัมละ 30 สตางค์ เป็นเพราะประเทศอินโดนีเซียซึ่งเป็นตลาดปลาป่นที่ใหญ่ที่สุดของไทย ได้มีการจัดระบบการนำเข้าใหม่ โดยให้บริษัท จินต้า เนียก้า เป็นผู้นำเข้าแต่ผู้เดียว และบริษัท จินต้า เนียก้า ก็ยอมรับซื้อปลาป่นจากไทย ทำให้ราคาเคลื่อนไหวสูงขึ้น และคาดว่า การนำเข้าปลาป่นจากไทยของอินโดนีเซียจะมีแนวโน้มสูงขึ้น เนื่องจากได้เปรียบทางด้านค่าขนส่งและระยะเวลาในการส่งมอบ นอกจากนี้ผู้ผลิตปลาป่นควรจะต้องคำนึงถึงก็คือ เรื่องคุณภาพปลาป่นไม่ให้มีสิ่งเจือปน และต้องรักษาระดับโปรตีนกับความชื้นไว้ในอัตราที่ผู้ซื้อต้องการ นอกจากรักษาระดับราคาไม่ให้สูงกว่าประเทศคู่แข่งอื่น ๆ และควรสร้างความสัมพันธ์ไมตรีอันดีระหว่างผู้ซื้อด้วยกัน ทั้งนี้เพราะการนำเข้าปลาป่นของประเทศอินโดนีเซียได้มีการเรียกเก็บภาษีขาเข้าแต่อย่างใด

ราคาปลาป่นในช่วงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2526 ตกต่ำลงเหลือกิโลกรัมละ 10.06 บาท เนื่องจากความต้องการปลาป่นภายในประเทศไม่ขยายตัวเท่าที่ควร เพราะที่โรงงานผู้ผลิตอาหารสัตว์ได้หันไปใช้กากถั่วเหลืองแทนปลาป่น เพราะมีราคาถูกกว่า อีกสาเหตุหนึ่งคือคุณภาพปลาป่นของไทยมีโปรตีนอยู่ร้อยละ 45 - 60 ทำให้ตลาดต่างประเทศไม่สามารถขยายตัวได้เท่าที่ควร ประกอบกับประเทศเปรูและชิลีได้เข้ามาแย่งตลาดปลาป่นในเอเชียของไทยด้วย

จากปัจจัยต่าง ๆ ทางด้านอุปสงค์และอุปทานจึงได้กล่าวมาแล้ว ทำให้ราคาปลาป่นเคลื่อนไหวขึ้นลงอยู่ตลอดเวลา แต่ลักษณะการเคลื่อนไหวในแต่ละปีก็ไม่แตกต่างกันมากนัก เช่น ในปี พ.ศ. 2525 ช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนมีนาคม ราคาปลาป่นกิโลกรัมละ 12.0 - 12.29 บาท เช่นเดียวกับในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2524 ซึ่งราคาปลาป่นสูงถึงกิโลกรัมละ 12.58 บาท ซึ่งเป็นอัตราที่สูงสุดในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา และในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2523 ราคาปลาป่นสูงถึงกิโลกรัมละ 12.51 บาท เช่นกัน และหลังจากเดือนตุลาคมเป็นต้นมาของทุกปี ราคาปลาป่นจะลดลงเล็กน้อยเป็นเพราะอากาศเริ่มร้อน ทำให้ผู้เลี้ยงไก่ไม่นิยมเลี้ยงไก่เนื่องจากอัตราการตายของไก่สูงมาก ความต้องการอาหารสัตว์จึงลดลง ซึ่งจะมีผลกระทบต่อความต้องการปลาป่นในทิศทางเดียวกัน ในขณะที่เดียวกันราคาพืชผลทางเกษตรอื่น ๆ ที่สามารถใช้ทดแทนปลาป่นได้ เช่น ข้าวโพค มันสำปะหลัง ถั่วเหลือง ก็มีแนวโน้มลดลง ทำให้ราคาปลาป่นตกต่ำลงด้วย และในช่วงปลายปีเป็นช่วงมรสุม ชาวประมงออกจับสัตว์น้ำได้น้อยเกิดการขาดแคลนปลาเบ็ด ราคาปลาเบ็ดจึงสูงขึ้น ทำให้ราคาปลาป่นสูงขึ้นด้วย

รูปที่ 8 ราคาปลาป่นสะกัดน้ำมันชนิดโปรตีนร้อยละ 60 โคยเปรียบเทียบปี พ.ศ. 2525-2526

ราคา(บาท/กก.)

ราคาปลาป่นที่แสดงในตารางที่ 38 และ 39 เป็นราคาขายส่งปลาป่นระดับโปรตีนร้อยละ 50 และ 60 ตามลำดับ ณ ตลาดกรุงเทพฯ ซึ่งจะรวมค่าขนส่งต่าง ๆ ไว้เรียบร้อยแล้ว แต่ในบางครั้งโรงงานผลิตอาหารสัตว์จะรับซื้อปลาป่นถึงโรงงานปลาป่นโดยตรง โดยที่ทางโรงงานผลิตอาหารสัตว์จะเป็นผู้ส่งค่าขนส่งเองทั้งหมด และในการซื้อขายจะไม่มีมีการตรวจสอบโปรตีน แต่จะเป็นการซื้อเหมา ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับคุณภาพปลาป่นโดยส่วนใหญ่เป็นสำคัญ ทำให้ราคาปลาป่นขายส่งในแต่ละจังหวัดไม่เท่ากันดังรายละเอียดในตารางที่ 40

ตารางที่ 40 แสดงราคาเฉลี่ยปลาบ่นรายเดือนจากโรงงานปลาบ่นในแต่ละจังหวัด ในปี พ.ศ. 2525

จังหวัด \ เดือน	มค.	กพ.	มีค.	เมย.	พค.	มิย.	กค.	สค.	กย.	ตค.	พย.	ธค.	เฉลี่ย
ตราด	9.00	12.00	10.00	8.90	8.65	8.90	8.40	8.30	13.25	8.35	8.45	9.43	9.47
จันทบุรี	10.00	10.00	10.00	10.00	10.00	9.50	9.00	9.50	9.75	9.75	9.00	9.71	9.68
ระยอง	11.17	10.50	10.00	11.00	10.67	9.73	10.00	10.05	9.43	10.20	10.35	10.33	10.29
ชลบุรี	11.00	11.00	11.50	11.50	10.00	10.00	9.50	9.50	9.50	10.00	10.00	10.42	10.33
สมุทรปราการ	11.84	11.93	11.80	10.14	9.85	9.56	9.80	9.87	9.58	9.90	10.75	10.39	10.45
สมุทรสาคร	12.15	12.11	11.55	10.15	10.31	10.76	10.98	9.88	10.15	10.17	10.92	10.78	10.83
สมุทรสงคราม	10.80	11.13	10.40	10.50	10.30	9.71	11.27	9.95	9.85	10.60	10.70	10.48	10.47
ประจวบคีรีขันธ์	11.25	10.67	10.17	10.50	10.94	11.75	11.00	11.17	11.25	9.58	12.10	10.93	10.94
ชุมพร	9.88	11.13	10.33	8.64	9.35	9.22	8.33	8.66	8.78	8.41	8.44	9.22	8.45
สุราษฎร์ธานี	10.00	11.00	10.00	10.00	11.00	9.75	9.75	9.75	10.00	10.00	11.00	10.19	10.20
นครศรีธรรมราช	10.25	11.30	10.83	9.97	9.73	9.77	9.62	8.80	8.79	9.12	11.00	10.19	9.95
สงขลา	10.50	11.10	12.20	11.90	11.50	11.30	11.30	10.50	9.10	9.50	8.56	9.73	10.60
ปัตตานี	10.00	10.00	9.00	8.70	9.17	9.20	8.70	8.75	8.35	8.53	11.00	10.98	9.37
สตูล	11.00	11.00	8.50	8.50	9.00	9.00	10.00	10.00	10.00	10.00	9.20	9.02	9.60
ตรัง	9.85	10.38	10.00	10.30	9.98	9.70	9.60	9.30	9.33	9.90	10.00	9.62	9.83
ระนอง	12.20	12.15	11.70	10.75	9.80	9.75	9.30	9.25	9.40	9.60	10.45	9.91	10.36
ภูเก็ต	11.50	12.50	12.30	10.50	10.00	10.00	10.00	10.00	10.00	10.00	11.58	10.50	10.74
เฉลี่ย	10.73	11.17	10.60	10.11	10.01	9.85	9.80	9.60	9.79	9.62	10.00	10.57	

ที่มา : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ความต้องการใช้ปลาในในประเทศ

ในปี พ.ศ. 2526 ปริมาณผลผลิตรวมปลาในประเทศไทยประมาณ 194,000 เมตริกตัน ใช้ในประเทศประมาณ 101,000เมตริกตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 52 ของผลผลิตปลาทั้งประเทศ ส่วนที่เหลือ 92,700 เมตริกตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 48 ส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ ปลาที่ผลิตได้ใช้ในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ และใช้เลี้ยงสัตว์ภายในประเทศ นอกจากนี้ยังมี ปลาที่นำเข้ามาจากต่างประเทศบ้างแต่เป็นจำนวนน้อย ผู้ใช้ปลาในประเทศไทยมี 2 กลุ่มใหญ่คือ

1. โรงงานผู้ผลิตอาหารสัตว์ผสม ความต้องการใช้ปลาเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ ในปี พ.ศ. 2526 ที่ผ่านมามีประมาณ 101,000 เมตริกตัน สำหรับปี พ.ศ. 2527 คาดว่าปริมาณความต้องการใช้ปลาประมาณ 85,000 เมตริกตัน แต่ในช่วงที่ผ่านมาปลาที่ใช้ภายในประเทศไม่เกินแสนเมตริกตันค่อนปี ทั้งนี้เพราะสูตรผสมอาหารสัตว์ของโรงงานอาหารสัตว์สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม เพื่อปรับต้นทุนการผลิตให้ต่ำลง และในช่วงที่กากตัวเหลือมีราคาถูกก็สามารถใช้ทดแทนได้ถึงร้อยละ 70

2. ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ นอกจากใช้อาหารสัตว์ผสมจากโรงงานแล้ว ยังนิยมผสมอาหารสัตว์ใช้เอง และปลาเป็นแหล่งโปรตีนที่สำคัญในการใช้ผสมอาหารสัตว์

ปริมาณความต้องการใช้ปลาในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 14.24 โดยในปี พ.ศ. 2521 ความต้องการใช้ปลาเพิ่มสูงสุดคือคิดเป็นร้อยละ 50.4 ของปี พ.ศ. 2520 ในปี พ.ศ. 2522 เพิ่มขึ้นเล็กน้อยคิดเป็นร้อยละ 2.06 หลังจากปี พ.ศ. 2522 ปริมาณความต้องการปลาลดลงประมาณร้อยละ 8.19 แต่ในปี พ.ศ. 2525 กลับเพิ่มขึ้นเล็กน้อย คิดเป็นร้อยละ 15.6 และในปี พ.ศ. 2526 ความต้องการปลานำเข้าเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 2.8 จากปี 2525 ดังตารางที่ 41

ตารางที่ 41 แสดงปริมาณความต้องการใช้ปลาในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2518 - 2526

หน่วย : เมตริกตัน

ปี	ผลผลิต	ส่งออก	จำหน่ายในประเทศ	นำเข้า	ใช้ในประเทศ*	อัตราการเปลี่ยนแปลง ความต้องการใช้ปลาในประเทศไทย (%)
2518	94,980	26,919	68,061	2,499	70,560	-
2519	119,880	49,280	62,917	200	70,800	0.34
2520	138,304	75,617	104,383	1	62,688	(11.45)
2521	197,165	102,971	117,029	95	94,289	50.41
2522	224,703	128,471	96,232	-	96,232	2.06
2523	202,225	114,343	87,882	466	88,348	(8.19)
2524	189,080	113,821	75,259	191	75,450	(14.6)
2525	182,047	82,996	99,051	8	99,059	31.3
2526	194,562	92,751	101,811	2	101,813	2.8

ที่มา : สมาคมผู้ผลิตปลาป่นไทย

*ใช้ในประเทศ = ผลผลิต - ส่งออก + นำเข้า

ปัจจุบันโรงงานผลิตอาหารสัตว์ใช้ปลาเป็นวัตถุดิบในการผลิตอาหารสัตว์ประมาณร้อยละ 10 จะเห็นได้ว่าปลามีบทบาทมากยิ่งขึ้น ปริมาณความต้องการปลาขึ้นอยู่กับปริมาณการเลี้ยงสัตว์เป็นสำคัญ ถ้ามีการเลี้ยงสัตว์มาก ปริมาณความต้องการปลาจะเพิ่มตามด้วย และมีปัจจัยบางอย่างซึ่งมีอิทธิพลทำให้ความต้องการปลาลดลงได้ คือ ราคาจากตัวเหลือง เนื่องจากจากตัวเหลืองสามารถทดแทนปลาได้เป็นอย่างดี เมื่อราคาจากตัวเหลืองลดค่าลง โรงงานผลิตอาหารสัตว์ก็ยอมหันไปใช้จากตัวเหลืองแทนปลาเพื่อลดต้นทุนการผลิตอาหารสัตว์ นอกจากนี้ก็ขึ้นอยู่กับคุณภาพปลา และราคาปลาภายในประเทศ เนื่องจากปลาของไทยมีโปรตีนโดยเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 60 และมักจะมีสิ่งอื่นปลอมปน ทำให้โรงงานผลิตอาหารสัตว์ไม่นิยมใช้จึงมีการนำเข้าจากต่างประเทศ และถ้าราคาปลาสูงขึ้นไป โรงงานผลิตอาหารสัตว์อาจหันไปใช้จากตัวเหลืองทดแทนได้

เพื่อจะศึกษาระยะแนวโน้มการผลิตปลา และแนวโน้มความต้องการปลาภายในประเทศ จึงใช้วิธีทางสถิติอย่างหนึ่งที่เรียกว่า Simple Regression¹ ซึ่งเป็นการศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสองชุดเท่านั้น โดยกำหนดให้ y คือ ผลผลิตปลา และปริมาณความต้องการปลา ซึ่งเรียกว่าตัวแปรตาม (Dependent Variable) และ x คือปี พ.ศ. ที่ทำการบันทึก เป็นตัวแปรอิสระ (Independent Variable) เพื่อให้ง่ายแก่การคำนวณจึงใช้วิธีการโคคตัวเลข (Coded Number)

¹ การคำนวณโดยใช้วิธีนี้นำมาใช้ในทางปฏิบัติจริงๆไม่ได้ เนื่องจากมีตัวแปรอิสระอื่นๆอีกมากที่มีผลกระทบต่อตัวแปรตาม แต่ในปัจจุบันวิธีที่นิยมมากและใกล้เคียงความเป็นจริงคือ วิธี Moving average

การคำนวณการคาดคะเนแนวโน้มการผลิตปลาป่นภายในประเทศ

ตารางที่ 42 แสดงผลผลิตปลาป่นระหว่างปี พ.ศ. 2516 - 2526

ปี	x	ผลผลิต (Y)	XY	x ²
2516	-5	91,774	-458,870	25
2517	-4	94,717	-378,868	16
2518	-3	94,980	-284,940	9
2519	-2	119,880	-239,760	4
2520	-1	138,304	-138,304	1
2521	0	197,165	0	0
2522	1	224,703	224,703	1
2523	2	202,225	404,450	4
2524	3	189,080	567,240	9
2525	4	182,047	728,188	16
2526	5	194,562	972,810	25
n = 11	0	1,714,875	1,323,839	110

n = จำนวนปี

จากสมการ $Y = a + bX$

$$a = \frac{\sum Y}{n} = \frac{1,729,437}{11} = 157,222$$

$$b = \frac{\sum XY}{\sum x^2} = \frac{1,396,649}{110} = 12,697$$

จะได้สมการการคาดคะเนแนวโน้มคือ $y = 157,222 + 12,697x$

(code x เป็น 1 หน่วยต่อ 1 ปี โดยเริ่ม coded พ.ศ. 2521 = 0)

จะได้ตารางแนวโน้มดังตารางที่ 43

ตารางที่ 43 แสดงการคาดคะเนแนวโน้มปริมาณการผลิตปลาป่นในประเทศ

หน่วย : เมตริกตัน

ปี	x	ผลผลิต (Y)
2521	0	197,165
2522	1	224,703
2523	2	202,225
2524	3	189,080
2525	4	182,047
2526	5	194,562
2527	6	233,404
2528	7	246,101
2529	8	258,798
2530	9	271,495
2531	10	284,192
2532	11	296,889
2533	12	309,586
2534	13	322,283

หมายเหตุ : ปี พ.ศ. 2521 - 2526 เป็นตัวเลขผลผลิตจริง

ปี พ.ศ. 2527 - 2534 เป็นตัวเลขการคาดคะเน

การคำนวณปริมาณความต้องการปลาป่นของไทย

ตารางที่ 44 แสดงปริมาณความต้องการปลาป่นระหว่างปี พ.ศ. 2518- 2526

ปี	X	ความต้องการ (Y)	XY	X ²
2518	-4	70,560	-282,240	16
2519	-3	70,800	-212,400	9
2520	-2	62,688	-125,376	4
2521	-1	94,289	-94,289	1
2522	0	96,232	0	0
2523	1	88,348	88,348	1
2524	2	75,450	150,900	4
2525	3	99,059	297,177	9
2526	4	101,813	407,252	16
N = 9	0	759,239	229,372	60

$$\text{สมการถดถอย} \quad y = a + bx$$

$$a = \frac{\sum Y}{n} = \frac{759,239}{9} = 84,360$$

$$b = \frac{\sum XY}{\sum X^2} = \frac{229,372}{60} = 3,822$$

$$\text{ได้สมการแนวโน้มคือ} \quad Y = 84,360 + 3,822X$$

(coded x เป็น 1 หน่วย ต่อ 1 ปี โดยเริ่ม coded พ.ศ. 2522 เป็น 0)

จะได้ตารางการคาดคะเนแนวโน้มความต้องการปลาป่นดังตารางที่ 45

ตารางที่ 45 แสดงการคาดคะเนแนวโน้มความต้องการใช้ปลาน้ำจืดในประเทศ

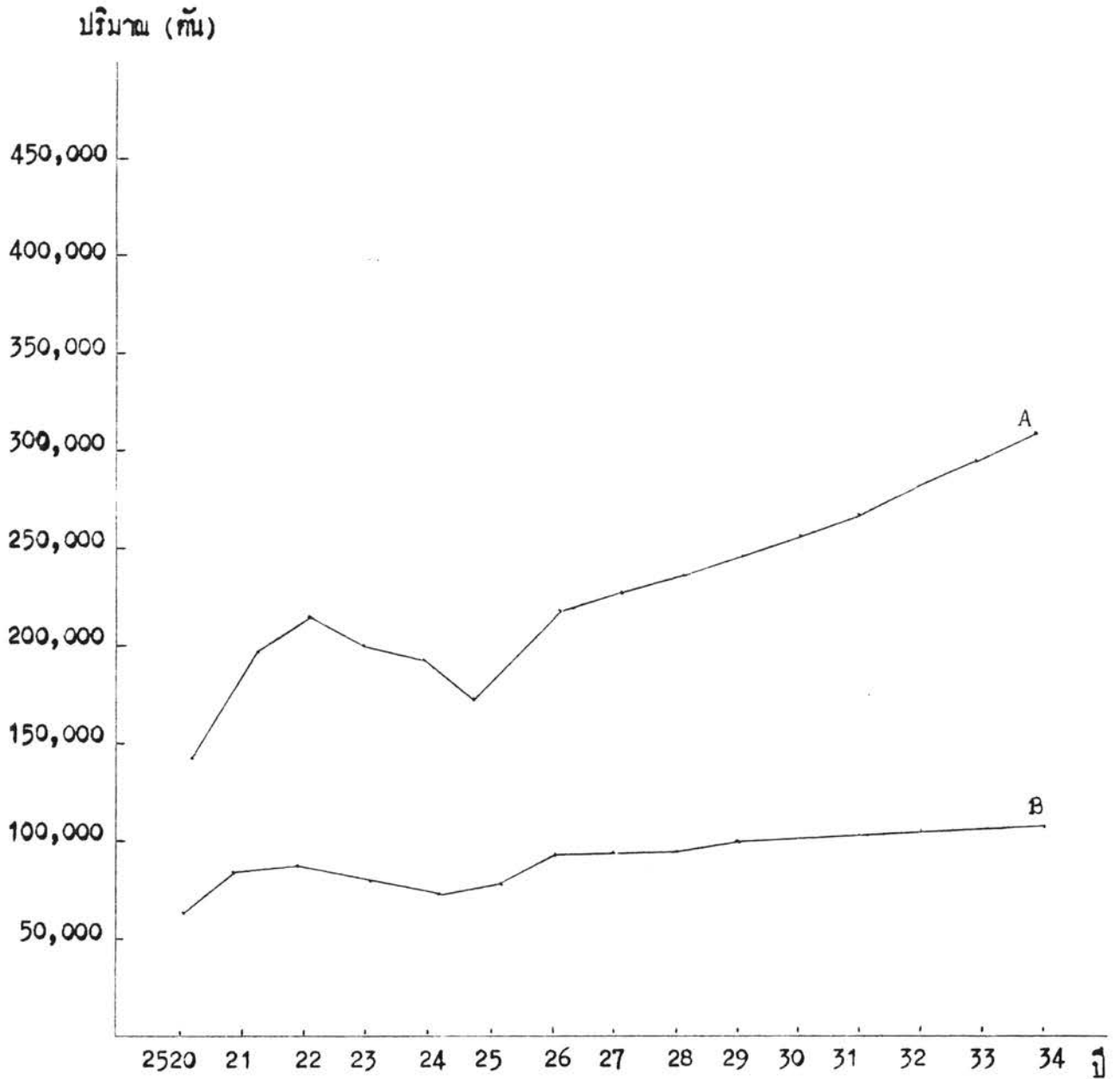
ปี	x	ความต้องการ (Y)
2522	0	96,232
2523	1	88,348
2524	2	75,450
2525	3	99,059
2526	4	101,813
2527	5	103,470
2528	6	107,292
2529	7	111,114
2530	8	114,936
2531	9	118,758
2532	10	122,580
2533	11	126,402
2534	12	130,224

หมายเหตุ : ปี พ.ศ. 2522 -2526 เป็นตัวเลขจริง

ปี พ.ศ. 2527 -2534 เป็นตัวเลขการคาดคะเน

จากตารางที่ 43 และ 45 สามารถนำไปวาดกราฟเส้นตรงได้ดังรูปที่ 9

รูปที่ 9 แนวโน้มความต้องการใช้ปลาบ่นและผลผลิตปลาบ่นในประเทศ

หมายเหตุ : A ปริมาณผลผลิต
B ความต้องการใช้

ภาษีอากร

ภาษีอากรของโรงงานปลาแป้นมีหลายประเภท ทั้งแต่ภาษีโรงเรือน ภาษีเงินได้ ภาษีการค้า ภาษีอากรขาออก เป็นต้น ทั้งรายละเอียดคือ

1. ภาษีโรงเรือน เสียโดยการเหมาจ่ายจากขนาด กว้างยาวของตัวอาคาร โรงงานและที่กิน
2. ภาษีเงินได้ โรงงานปลาแป้นต้องเสียภาษีนิติบุคคลในอัตราร้อยละ 30 ของกำไร
3. ภาษีการค้า มีข้อยกเว้นค่านาการสำหรับวัตถุดิบที่ใช้เป็นอาหารสัตว์ทุกชนิด ไม่ต้องเสียภาษีอากร แต่ต้องเสียภาษีการค้า เช่น เนื้อสัตว์ต่าง ๆ ปลา สัตว์น้ำอื่น ๆ และ หอยที่ปั้นอันไม่เหมาะสำหรับเป็นอาหารของมนุษย์ รวมทั้งกากหมูที่เหมาะสมเป็นอาหารสัตว์ โดยเสียภาษีในอัตราร้อยละ 15 สำหรับผลิตภัณฑ์บรรจุภาชนะผนึกและมีไค้บรรจุภาชนะผนึก
4. ภาษีเทศบาล ร้อยละ 10 ของภาษีการค้า
5. ภาษีอากรขาออก โรงงานปลาแป้นต้องเสียภาษีอากรขาออกจากการคิดเปรียบเทียบ ราคาในประเทศ โดยกำหนดอากรขาออกกิโลกรัมละ 0.05 บาท สำหรับปลาแป้นส่งออกราคา กิโลกรัมละ 8 บาทขึ้นไป แต่ไม่เกิน 10 บาท สำหรับปลาแป้นกิโลกรัมละ 10 บาทขึ้นไป ต้องเสียอากรขาออกในอัตรากิโลกรัมละ 0.10 บาท โดยบังคับใช้ตามประกาศของกรมศุลกากร วันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2524

ความช่วยเหลือของทางราชการ

อุตสาหกรรมปลาแป้นเป็นกิจการที่รัฐบาลติดตามช่วยเหลือคุ้มครองอยู่ตลอดเวลา กล่าวคือ

1. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ได้มีมติเห็นชอบให้มีการส่งอาหารสัตว์ สำเร็จออกไปจำหน่ายต่างประเทศโดยเสรี และยังได้พิจารณาให้กิจการผสมอาหารสัตว์และ ปลาแป้นไว้เป็นกิจการในขมขัยการส่งเสริมการลงทุน เพื่อเป็นการส่งเสริมกิจการอุตสาหกรรม อาหารสัตว์และอุตสาหกรรมปลาแป้น
2. มีการเปลี่ยนแปลงภาษีอากรขาออกเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2524 ทั้งนี้คือ ราคา ปลาแป้นเฉพาะส่วนที่เกินกิโลกรัมละ 8 บาท แต่ไม่เกินกิโลกรัมละ 10 บาท เก็บเก็บภาษีขาออก

กิโลกรัมละ 0.50 บาท ลกเหลือกิโลกรัมละ 0.05 บาท ราคาส่วนที่เกินกิโลกรัมละ 10 บาทขึ้นไป เกินเกินภาษีกิโลกรัมละ 0.75 บาท เหลือกิโลกรัมละ 0.10 บาท

3. ส่งเสริมการเลี้ยงไก่เนื้อ เพื่อช่วยให้กิจการปลาบ่มีตลาดกว้างขึ้นและถาวร โดยยกเลิกค่าธรรมเนียมการส่งไก่เนื้อออกต่างประเทศ ซึ่งคาดว่าจะทำให้การส่งไก่เนื้อออกต่างประเทศในรูปแบบแช่แข็งเพื่อกิจการไก่เนื้อจะขยายตัว ซึ่งเป็นการขยายตลาดปลาบ่ โดยตรง

4. ทิ้งกำแพงภาษีจากตัวเหลืองนำเข้า โดยกำหนดภาษีขาเข้าในอัตราร้อยละ 6 ซึ่งเดิมไม่มีการเก็บภาษีการนำเข้าจากตัวเหลือง ซึ่งการทิ้งกำแพงภาษีนี้นับเป็นการสกัดกั้นการนำเข้าจากตัวเหลือง ทำให้ส่วนแบ่งตลาดของปลาบ่ในประเทศเพิ่มขึ้นหรืออีกนัยหนึ่งคือ ไม่ถูกกีดกันตัวเหลืองจากต่างประเทศแย่งตลาดไปนั่นเอง

5. ให้ความช่วยเหลือชาวประมงและคุ้มครองผู้ผลิตปลาบ่ภายในประเทศให้สามารถจำหน่ายปลาเบ็ดและปลาบ่ในราคาที่เหมาะสม โดยประกาศของกระทรวงพาณิชย์ เรื่องการนำสินค้าเข้าในราชอาณาจักร ฉบับที่ 20 ลงวันที่ 27 กรกฎาคม 2525 ดังนี้

(1) ให้ปลาบ่ตามพิกัดอัตราอากรขาเข้าประเภทที่ 23.01 เป็นสินค้าที่ต้องขออนุญาตในการนำเข้ามาในราชอาณาจักร

(2) จะอนุญาตให้นำเข้ามาในราชอาณาจักรในกรณีดังต่อไปนี้

- ใ้เปิดเลตเตอร์ออฟเคเรคชันคเม็กตอนไม่ได้ไปก่อนที่ประกาศนี้มีผลใช้บังคับ แต่ทั้งนี้จะต้องนำเข้ามาให้เสร็จสิ้นภายใน 90 วัน นับตั้งแต่วันที่ประกาศนี้มีผลใช้บังคับ

- นำเข้ามาเพื่อประโยชน์ช่องทางราชการในปริมาณที่สมควร

- ในกรณีที่ราคาปลาบ่ภายในประเทศสูงขึ้นผิดปกติ หรือเกิดการขาดแคลนปลาบ่ขึ้นภายในประเทศ จะขออนุญาตให้นำเข้ามาในปริมาณและระยะเวลาที่เหมาะสม

(3) ความในข้อ 1 ไม่บังคับใช้แก่กรณีที่สินค้าดังกล่าวได้บรรจุทุกในยานพาหนะเพื่อส่งจากประเทศต้นทางมายังประเทศไทยก่อนวันที่ประกาศนี้ใช้บังคับ หรือในกรณีที่นำเข้ามาเพื่อเป็นตัวอย่างเท่าที่จำเป็น

6. กรณีที่ปลาเบ็ดและปลาบ่ รัฐบาลก็ให้ความช่วยเหลือโดยการประกันราคาปลาเบ็ดและปลาบ่

มาตรการต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นดังกล่าวข้างต้นนี้ เป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่ารัฐบาล
ไต้หวันพยายามส่งเสริมและให้ความช่วยเหลืออุตสาหกรรมปลาหมึกมาโดยตลอด

การใช้วัตถุดิบทดแทนปลาหมึกในการผลิตอาหารสัตว์

ในการประกอบอาหารสัตว์ผสมนั้น นอกจากต้องมีส่วนประกอบทางเคมีให้ครบ
ถ้วนตามความต้องการของสัตว์แต่ละชนิด แต่ละอายุ ตามพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์
พ.ศ. 2506 และตามหลักวิชาการซึ่งได้กำหนดไว้เป็นมาตรฐานสากลแล้ว ยังต้องคำนึงถึงต้นทุน
การผลิตของผู้เลี้ยงสัตว์ใหญ่ที่สุดประกอบด้วย ฉะนั้นการใช้วัตถุดิบที่ผสมจะต้องมีการทดแทน
กันได้ ในกรณีที่เกิดการขาดแคลนหรือมีราคาสูง แต่มีหลักเกณฑ์ข้อจำกัดทางวิชาการใน
เรื่องส่วนประกอบทางเคมีดังกล่าว

ในกรณีปกติ ปริมาณวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตอาหารสัตว์ผสมโดยเฉลี่ย จะต้องมีอัตราส่วน
ต่าง ๆ ดังรายละเอียดในตารางที่ 46

ตารางที่ 46 แสดงปริมาณวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตอาหารสัตว์ผสมโคจรเฉลี่ย

ชนิดของวัตถุดิบ	อัตราส่วนที่ใช้โดยประมาณ (%)
ข้าวโพก	50
ปลาบ่น	12
กากถั่วเหลือง	10
กากถั่วลิสงและกากถั่วอื่น ๆ	5
ข้าวฟ่าง	3
ปลายข้าว	2
รำข้าว	2
หินแม่	2
หอยบ่น	2
กากรำ	2
กากน้ำตาล	2
กากมะพร้าว	2
ใบกระถินบ่น	1
มันสำปะหลัง	1
ไขมันสัตว์ เนื้อกระดูกบ่นและเกลือบ่น	2
เกลือบ่น และวิตามิน	2
รวม	100

ที่มา : สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย

ตารางที่ 47 แสดงองค์ประกอบของวัตถุดิบในอาหารแต่ละชนิด

(หน่วย : เปอร์เซ็นต์)

ชนิดอาหาร	โปรตีน	ไขมัน	เยื่อใย	คาร์โบไฮเดรต	เถ้า	แคลเซียม	ฟอสฟอรัส	ไนโตรเจน	โปรตีนเชื่อม
กากมันสำปะหลัง	1.77	0.08	8.20	75.47	1.36	-	-	-	-
กากถั่วเหลือง	44.30	5.30	5.70	29.60	6.00	0.29	0.66	7.09	1.77
ปลาป่น	63.90	6.80	0.60	4.00	17.60	4.14	2.67	10.22	0.40
ปลายข้าว	8.77	1.82	0.25	64.96	12.70	-	-	-	-
รำหยาบ	10.40	7.39	8.56	54.70	10.05	-	-	-	-
ข้าวโพค	8.50	3.80	2.00	68.00	12.00	0.02	0.27	1.36	0.28

ที่มา : ศูนย์พัฒนาเศรษฐกิจภาคใต้ กองเศรษฐกิจอุตสาหกรรม สำนักงานปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม

จากตารางที่ 47 แสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ของวัตถุดิบแต่ละชนิด ในปลาป่นและกากถั่วเหลืองจะมีองค์ประกอบครบทุกชนิด โดยเฉพาะปริมาณโปรตีน ในปลาป่นจะมีโปรตีนถึงร้อยละ 63.90 ในกากถั่วเหลืองมีโปรตีนร้อยละ 44.30 ซึ่งมีปริมาณใกล้เคียงกัน ในวัตถุดิบตัวอื่น ๆ ก็มีโปรตีนเช่นเดียวกัน แต่เป็นปริมาณน้อย แสดงว่าวัตถุดิบทุกตัวสามารถใช้ทดแทนปลาป่นได้ แต่ที่นิยมใช้กันมากที่สุดคือ กากถั่วเหลือง

ตารางที่ 48 แสดงปริมาณกรดอะมิโนแต่ละประเภทในองค์ประกอบของอาหารแต่ละชนิด

(หน่วย : เปอร์เซ็นต์)

ชนิด	ไลซีน	เมทไทโอนีน	ฟีนิล อลานีน	ทรีนีน	ไทโรซีน	โทโรซีน
ข้าวโพค	0.2	0.1	0.4	0.3	0.08	0.4
กากข้าวโพคบ่น	0.9	0.3	0.8	0.9	0.3	1.5
ปลาบ่น	6.4	1.8	2.6	2.8	0.7	1.8
รำข้าว	0.5	-	-	0.4	0.1	-
กากถั่วเหลืองบ่น	2.7	0.7	2.1	1.7	0.6	1.4
กากมะพร้าวแห้ง	3.5	0.7	1.8	1.8	0.2	-
กระดูกบ่น	0.5	0.3	0.8	0.6	0.2	0.6

ที่มา : ศูนย์พัฒนาเศรษฐกิจอุตสาหกรรมภาคใต้ กองเศรษฐกิจอุตสาหกรรม สำนักปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม

จากตารางที่ 48 แสดงให้เห็นถึงปริมาณกรดอะมิโน (Amino Acid) ในองค์ประกอบของอาหารสัตว์แต่ละชนิด จะเห็นว่าในข้าวโพค กากข้าวโพคบ่น ปลาบ่น กากถั่วเหลืองบ่น และเนื้อกระดูกบ่น มีกรดอะมิโนครบถ้วนทุก ๆ ชนิด ซึ่งจำเป็นสำหรับสัตว์ โดยเฉพาะในปลาบ่น และกากถั่วเหลืองจะมีปริมาณกรดอะมิโนมากกว่าวัตถุดิบตัวอื่น ๆ จึงจัดเป็นวัตถุดิบที่สำคัญที่ใช้ในการผลิตอาหารสัตว์

หลักการใช่วัตถุเทียบทดแทนกัน

วัตถุดิบที่จะใช้ทดแทนกันในสูตรอาหารสัตว์โคเฉพาะประเภทคือ

1. ประเภทคาร์โบไฮเดรต ได้แก่ รำ ข้าวโพก ข้าวฟ่าง และปลายข้าว ส่วนอัตราการทดแทนก็มีอัตราแตกต่างกันแต่ละชนิด เช่น รำละเอียดใช้แทนข้าวโพกโคได้ไม่เกินร้อยละ 30 ปลายข้าวและข้าวโพกใช้แทนกันได้ทั้งหมด
2. ประเภทโปรตีน ได้แก่ กากถั่วเหลือง กากถั่วลิสง กากถั่วอื่น ๆ และปลาป่น ฯลฯ ใช้ทดแทนกันได้

เนื่องจากปลาป่นเป็นวัตถุดิบที่สำคัญในการผลิตอาหารสัตว์ผสม แต่ราคาปลาป่น และคุณภาพของปลาป่นจะไม่คงที่แน่นอนตลอดไป คือ ในบางช่วงราคาปลาป่นอาจจะสูงเกินไป หรือคุณภาพปลาป่นไม่ไ้มาตรฐาน ทำให้ต้องใช้วัตถุดิบอย่างอื่นในการทดแทนปลาป่นเป็นบางส่วน เพื่อลดต้นทุนในการผลิต วัตถุดิบที่สามารถใช้ทดแทนปลาป่นได้คือนิยมใช้กันมากที่สุดคือ กากถั่วเหลือง แต่การทดแทนก็ต้องคำนึงถึง

1. คุณภาพของปลาป่นและกากถั่วเหลือง
 - 1.1 ปริมาณโปรตีน ซึ่งเป็นหลักใหญ่คือ ปลาป่นมีโปรตีนอยู่ร้อยละ 50-60 และกากถั่วเหลืองมีโปรตีนอยู่ในร้อยละ 38-45 คือเป็นสัดส่วนกันประมาณ 3 : 2
 - 1.2 ปริมาณกรดอะมิโน ในวัตถุดิบทั้งสองชนิดต่างก็มีกรดอะมิโนครบถ้วนทุกชนิด ซึ่งถ้าพิจารณาเฉพาะกรดอะมิโนแล้ว วัตถุดิบทั้งสองชนิดนี้จึงมีความแตกต่างกันไม่มากนัก

แต่ที่สำคัญที่สุดจะใช้กากถั่วเหลืองอย่างเกี่ยวโยงไม่ใช่ปลาป่นไม่ได้ เพราะในปลาป่นมีสารเร่งการเจริญเติบโต คือ CGF แต่ในกากถั่วเหลืองไม่มีสารชนิดนี้

นอกจากจะคำนึงถึงส่วนประกอบทางเคมีให้มีอัตราส่วนที่สมดุลกันแล้ว ยังต้องพิจารณาในเรื่องระดับราคาควบคู่กันไปด้วย เพื่อให้มีคุณภาพมาตรฐานตามสากลและข้อกำหนดตาม พ.ร.บ. ควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2506 ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องใช้เทคโนโลยีในการ

คำนวณสูตรอาหารสัตว์แบบ Least Cost Formulation เพื่อปรับต้นทุนอาหารสัตว์ให้ถูกที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งจะต้องใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ช่วยในการคำนวณ ทั้งนี้เพื่อให้ต้นทุนการผลิตเนื้อสัตว์ต่ำสุด สำหรับผู้บริโภคภายในประเทศ และสามารถส่งไปแข่งขันกับประเทศผู้ส่งออกรายใหญ่ในตลาดต่างประเทศ ซึ่งจะเป็นแหล่งรายได้เงินตราต่างประเทศอย่างมหาศาลในอนาคต

2. ราคาต้นทุนการผลิตอาหารสัตว์ (เนื้อสัตว์)

สาเหตุที่ต้องใช้โปรตีนจากกากถั่วเหลืองร่วมกับปลาป่น คือ ราคา เพราะโดยปกติกากถั่วเหลืองจะมีราคาถูกกว่าปลาป่น เมื่อระดับราคาปลาป่นใกล้เคียงกับกากถั่วเหลือง นักวิชาการก็จะใช้อัตราส่วนปลาป่นเป็นวัตถุดิบหลัก โดยทั่วไปมีหลักเกณฑ์ว่า เมื่อใช้กากถั่วเหลืองและปลาป่นรวมกัน ราคาปลาป่นจะคงไม่แพงเกินกว่า 1.35 เท่าของกากถั่วเหลือง เช่น กากถั่วเหลือง (โปรตีน) ราคาที่โลกรับละ 8 บาท (โปรตีน 1 หน่วยราคา 0.18 บาท)¹ ปลาป่น (โปรตีนร้อยละ 60) ควรมีราคา 10.80 บาท (0.18×60) ถ้าราคาปลาป่นสูงกว่า 10.80 บาท ก็จะมีการใช้กากถั่วเหลืองเพิ่มเติมขึ้นอีกตามสัดส่วนดังกล่าว เพื่อปรับราคาต้นทุนการผลิตอาหารสัตว์ให้คงที่ แต่จะใช้กากถั่วเหลืองแทนปลาป่นทั้งหมดไม่ได้ เนื่องจากในกากถั่วเหลืองไม่มีสารเร่งการเจริญเติบโต (UGF) นอกจากนี้ในส่วนผสมอาหารสัตว์จะใช้ปลาป่นแทนกากถั่วเหลืองทั้งหมดไม่ได้ หรือจะสูงกว่าส่วนผสมปกติก็ร้อยละ 10 ก็ไม่ได้เช่นกัน เนื่องจากปลาป่นของไทยมีเปอร์เซ็นต์ของแคลเซียมสูงกว่ามาตรฐานสากล (ของไทยมีแคลเซียมประมาณร้อยละ 6.5 มาตรฐานสากลจะมีแคลเซียมประมาณร้อยละ 3 - 5) ซึ่งจะเป็นอันตรายต่อการเจริญเติบโตของสัตว์เลี้ยง

¹คำนวณโดยให้กากถั่วเหลืองมีโปรตีน 44%

$$\therefore 1 \text{ หน่วย จะมีราคา} = \frac{8}{44} = 0.18 \text{ บาท}$$

วัตถุประสงค์ที่ใช้ในการผลิตอาหารสัตว์ซึ่งสามารถใช้ทดแทนปลาบู่ได้

1. ถั่วเหลืองและกากถั่วเหลือง (Soybean and Soybean cake)

ถั่วเหลือง

ก. คุณค่าทางอาหาร

ถั่วเหลืองจะมีโปรตีนประมาณร้อยละ 37 นับว่าเป็นโปรตีนชั้นดีที่สุดในบรรดาโปรตีนจากพืชด้วยกัน โปรตีนของถั่วเหลืองมีคุณค่าสูงขึ้นเมื่อทำให้เมล็ดสุก ฉะนั้นถั่วเหลืองสุกจะมีคุณค่าทางอาหารสูงกว่าถั่วเหลืองดิบ โดยปกติจะไม่ใช้ถั่วเหลืองทั้งเมล็ดเป็นอาหารสัตว์ เพราะถั่วเหลืองยังมีน้ำมันอยู่ร้อยละ 18 และมีราคาแพงกว่ากากถั่วเหลืองซึ่งหีบเอาน้ำมันออกจนเหลือประมาณร้อยละ 15 และมีโปรตีนที่ทำให้สุกแล้วถึงร้อยละ 41 ขึ้นไป กากถั่วเหลืองจึงมีประโยชน์ในทางเป็นอาหารสัตว์มากกว่าเมล็ดถั่วเหลือง เนื่องจากสามารถใช้ในการเลี้ยงสัตว์ให้อ้วนที่มีเนื้อมีไขมันน้อยกว่า ในถั่วเหลืองมีสารบางอย่างซึ่งจะเป็นอันตรายต่อสัตว์เมื่อไม่ทำให้ทำลายให้หมดไป เช่น พบว่ามีโปรตีนอยู่ชนิดหนึ่งซึ่งมีผลต่อการขยายตัวของตับอ่อน เพราะจะกระตุ้นให้ตับอ่อนผลิตเอนไซม์ต่าง ๆ ซึ่งประกบช่วยการคมิโนที่มีกำมะถันเป็นองค์ประกอบ โปรตีนนี้สามารถถูกทำลายได้ด้วยความร้อน โดยการทำให้สุกจะขึ้นกับอุณหภูมิเวลาที่ผ่านความร้อน ขนาดของถั่วเหลืองและความชื้นของถั่ว การให้ความร้อนช่วยไอน้ำที่ความดันบรรยากาศแก่ถั่วเหลืองอย่างน้อย 15 - 30 นาที จะทำให้โปรตีนชนิดนี้ลดลง สัตว์จะนำโปรตีนจากถั่วเหลืองไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และโดยการค้นพบในปี ค.ศ. 1917 พบว่าถั่วเหลืองที่ไม่ผ่านความร้อนเป็นเวลา 2 - 3 ชั่วโมง จะทำให้สัตว์ที่ได้รับถั่วเหลืองชนิดนี้ไม่เจริญเติบโต นอกจากนี้ในถั่วเหลืองยังมีสารยับยั้งวิตามินเอ ถ้าให้ถั่วเหลืองดิบมากเกินไปจะลดจำนวนร้อยละ 30 ในอาหารโคคม และสารยับยั้งวิตามินอี พบว่าถั่วเหลืองที่ไม่ผ่านความร้อนจะสามารถยับยั้งวิตามินอี ซึ่งสูญเสียจากการเจริญเติบโตและอัตราการตาย

ข. การผลิต

ปกติเกษตรกรไทยจะลงมือปลูกถั่วเหลืองในต้นฤดูฝนครั้งหนึ่ง และตอนปลายฤดูฝนอีกครั้งหนึ่ง ผลผลิตถั่วเหลืองในระหว่างปี พ.ศ. 2510 - 2519 เพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอในอัตราร้อยละ 12 ต่อปี¹ เนื่องจากในปัจจุบันถั่วเหลืองที่ผลิตได้มีปริมาณไม่เพียงพอกับความ

¹สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, "การผลิตและการค้าถั่วเหลือง.", (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร) : หน้า 3.

ต้องการใช้ภายในประเทศ โดยเฉพาะโรงงานสกัดน้ำมันพืช ผลผลิตถั่วเหลืองผลิตได้ประมาณปีละ 100,000 - 150,000 เมตริกตัน ประมาณร้อยละ 85 มาจากภาคเหนือ จังหวัดที่ปลูกมากที่สุดได้แก่ สุโขทัย เชียงใหม่ และกำแพงเพชร ผลผลิตรวมทั้ง 3 จังหวัด ประมาณร้อยละ 70 ของผลผลิตทั้งหมด ถั่วเหลืองจะออกสู่ตลาดมากในช่วง 3 เดือน คือ เดือนกรกฎาคม - สิงหาคม ตุลาคม - พฤศจิกายน และ เมษายน - พฤษภาคม

ตารางที่ 49 แสดงผลผลิตถั่วเหลืองของประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2520/21 - 2524/25

ปี	เนื้อที่เพาะปลูก		ผลผลิต	
	พันไร่	เปลี่ยนแปลง (%)	เมตริกตัน	เปลี่ยนแปลง (%)
2520/21	975	50.77	96,295	15.23
2521/22	1,010	5.52	158,929	65.04
2522/23	679	(32.76)	102,149	(35.73)
2523/24	788	16.02	100,022	(2.08)
2524/25	930	17.99	135,000	34.97
2525/26	-	-	113,392	(16.00)

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ค. ตลาดภายในประเทศ

ความต้องการถั่วเหลืองในประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตลอดมา เนื่องจากถั่วเหลืองสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวาง เช่น สกัดน้ำมันถั่วเหลือง ทำน้ำมันถั่วเหลือง ทำหู้ ทำเจียว และนำไปบริโภคโดยตรง นอกจากนี้ถั่วเหลืองที่ได้จากการสกัดน้ำมันยังมีโปรตีนสูง สามารถนำไปใช้เป็นอาหารสัตว์โคอีกด้วย ความต้องการถั่วเหลืองในประเทศประมาณปีละ 150,000 - 200,000 เมตริกตัน

ง. การส่งออก

ก่อนปี พ.ศ. 2518 ปริมาณถั่วเหลืองมีการส่งออกเพียงร้อยละ 10 ของผลผลิตเท่านั้น แต่ในปี พ.ศ. 2518 การส่งออกได้เพิ่มทั้งปริมาณและมูลค่า โดยส่งออก

จำนวน 24,021 เมตริกตัน คิดเป็นมูลค่า 113,559 บาท ซึ่งเพิ่มจากปี พ.ศ. 2517 จำนวน 15,410 เมตริกตัน¹ อย่างไรก็ตามการส่งออกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 เป็นต้นมามีปริมาณลดลง (ดูตารางที่ 50) เนื่องจากความต้องการในประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ประกอบกับต้นทุนการผลิตข้าวเหลืองของไทยสูง เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ส่งออกรายใหญ่ของโลก ดังนั้นจึงยากที่จะส่งออกไปแข่งขันกับตลาดต่างประเทศได้ ประเทศผู้นำเข้าที่สำคัญของไทย ได้แก่ ฮองกง มาเลเซีย และสิงคโปร์ โดยมีการนำเข้ารวมประมาณร้อยละ 80 ของปริมาณส่งออกของไทยทั้งหมด

ตารางที่ 50 แสดงปริมาณและมูลค่าส่งออกข้าวเหลืองของไทยระหว่างปี พ.ศ. 2520/21 - 2525/26

ปี	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า(บาท)
2520	11,505	82,559,107
2521	8,098	51,294,736
2522	9,715	68,260,335
2523	3,394	27,936,047
2524	2,530	22,570,128
2525	1,295	11,396,536
2526	433	3,770,097

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์
มกราคม - กรกฎาคม

¹สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, "การผลิตและการค้าข้าวเหลือง.", หน้า 4.

กากถั่วเหลือง

กากถั่วเหลือง เป็นวัตถุที่ยังคงเหลือจากอุตสาหกรรมสกัดน้ำมันพืชที่โซ่ถั่วเหลืองเป็นวัตถุที่ยังคงเหลืออยู่ เมื่อผ่านการสกัดน้ำมันแล้ว จะให้น้ำมันร้อยละ 18 - 20 เหลือส่วนที่เป็นกากร้อยละ 80 ซึ่งจะมีโปรตีนอยู่ระหว่างร้อยละ 38 - 48 แล้วแต่กรรมวิธีการผลิต

โดยปกติกากถั่วเหลืองที่จะนำไปใช้เป็นอาหารสัตว์ ผู้ผลิตมักจะเลือกซื้อถั่วที่มีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ ซึ่งเมื่อสกัดน้ำมันก็จะได้น้ำมันมาก และกากถั่วมีคุณภาพสูง แต่กากถั่วเหลืองมีข้อเสียคือ ขาดสารเร่งการเจริญเติบโต (UGF) กรดอะมิโน (Amino acid) และวิตามินบี 12 ซึ่งในปลาบ่มีมากกว่า แต่อย่างไรก็ตามก็ต่างกันไม่มากนัก

นักโภชนาการยอมรับว่าส่วนเหลือจากการสกัดน้ำมันของเมล็ดพืชน้ำมันต่าง ๆ สามารถนำมาใช้เป็นอาหารสัตว์ได้ แต่ผลิตภัณฑ์เหล่านี้ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในแง่โภชนาการได้อย่างเต็มที่ ถ้าขาดขบวนการผลิตที่พิถีพิถัน เนื่องจากในผลิตภัณฑ์เหล่านี้จะมีสารต่าง ๆ อยู่ในตัวของมันเอง ซึ่งถ้าไม่สามารถทำลายหรือทำให้อยู่ในสภาพที่ไม่อันตรายต่อสัตว์ก็จะทำให้เกิดผลเสียต่อสัตว์ได้

กากถั่วเหลืองนับเป็นกากที่สำคัญในค่าน้ำใช้เป็นอาหารสัตว์ซึ่งใช้กันมากในโรงงานอุตสาหกรรมผลิตอาหารสัตว์สำเร็จรูปและฟาร์มขนาดใหญ่ แต่เนื่องจากกากถั่วเหลืองเป็นอาหารโปรตีนที่จำเป็นในการผลิตอาหารสัตว์อย่างหนึ่ง และผลผลิตไม่เพียงพอใช้ภายในประเทศ จึงต้องมีการนำเข้าจากต่างประเทศ

นับตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2517 เป็นต้นมา ทางราชการได้อนุญาตให้มีการส่งออกกากถั่วเหลืองได้บ้าง แต่กำหนดให้เจ้าของโรงงานสกัดน้ำมันจากถั่วเหลืองต้องจำหน่ายกากถั่วเหลืองในประเทศร้อยละ 80 ของผลผลิตทั้งหมด หรือเท่ากับส่งออกได้ไม่เกินร้อยละ 20 ของปริมาณกากถั่วเหลืองที่ผลิตได้ในแต่ละเดือน ซึ่งมีผลทำให้การส่งออกกากถั่วเหลืองลดน้อยลงไป เพราะตลาดประจำซึ่งได้แก่ สหองกง และมาเลเซีย ได้หันไปซื้อถั่วเหลืองจากแหล่งอื่นแทน ประกอบกับปัจจุบันด้วยความต้องการกากถั่วเหลืองภายในประเทศอยู่ในเกณฑ์สูง ดังปรากฏในตารางที่ 53, 54 ซึ่งแสดงปริมาณและมูลค่าการส่งออกกากถั่วเหลืองของไทย มีปริมาณน้อยมาก โดยในปี พ.ศ. 2518 และ 2519 ไม่มีการส่งออกเลย¹ แต่ในปี พ.ศ. 2520

¹กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์, "ภาวะการส่งออกถั่วเหลืองและกากถั่วเหลือง." (กรุงเทพฯพจนานุกรม : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์, 2525), หน้า 2.

ประเทศไทยกลับต้องนำเข้ากากถั่วเหลืองเข้ามารวมทั้งสิ้น 53,559 เมตริกตัน มูลค่า 252.7 ล้านบาท เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2519 ซึ่งมีการนำเข้าเพียง 9,847 เมตริกตัน มูลค่า 52.9 ล้านบาท¹ และถึงแม้จะเป็นเช่นนั้นมากก็มีการนำเข้ากากถั่วเหลืองทุก ๆ ปี โดยในปี พ.ศ. 2525 มีปริมาณการนำเข้าสูงสุดประมาณ 208,468 เมตริกตัน มูลค่าประมาณ 1,220 ล้านบาท ก็รายละเอียดในตารางที่ 51 และตารางที่ 52 ทั้งนี้เพราะโรงงานผลิตอาหารสัตว์ต้องการซื้อกากถั่วเหลืองจากต่างประเทศมากขึ้น เนื่องจากมีราคาถูกกว่ากากถั่วเหลืองในประเทศ เก็บการนำเข้ากากถั่วเหลืองไม่ต้องเสียอากรขาเข้า แต่ต้องเสียภาษีการค้าร้อยละ 1.5 ของราคานำเข้า และภาษีสรรพสามิตที่อัตราร้อยละ 10 ของภาษีการค้า แต่ปัจจุบันนี้การนำเข้าจะต้องเสียภาษีอากรขาเข้าร้อยละ 6 ส่วนใหญ่แล้วจะมีการนำเข้าจากประเทศ-บราซิล สหรัฐอเมริกา จีน เกีย

¹กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์, "ภาวะการส่งออกถั่วเหลืองและกากถั่วเหลือง.", หน้า 2.

ตารางที่ 51 แสดงปริมาณการนำเข้ากากถั่วเหลืองของไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2520 - 2526

(หน่วย : เมตริกตัน)

ประเทศ	2520	2521	2522	2523	2524	2525	2526
บราซิล	47,466	58,014	22,942	90,547	9,267	122,313	71,360,000
ญี่ปุ่น	-	-	-	-	248	4,132	46,840
สหรัฐอเมริกา	-	8,406	22,173	16,891	9,267	3,837	21,875,931
อินเดีย	5,038	-	12,787	44,478	30,423	18,155	2,532,700
จีน	-	-	-	2,614	13,773	54,681	90,378,416
พม่า	1,055	-	660	51	44	-	-
ไต้หวัน	-	-	-	200	2,900	-	-
เบลเยียม	-	-	-	-	-	2,200	-
สิงคโปร์	-	-	-	-	-	1,500	98,590
เนเธอร์แลนด์	-	-	-	-	584	-	-
สวีเดน	-	-	-	-	83,504	-	-
โบลีเวีย	-	-	-	-	-	1,650	-
ฮ่องกง	-	-	-	-	-	-	399,000
มาเลเซีย	-	-	-	-	-	-	400,000
รวม	53,559	82,357	58,562	154,782	142,997	208,468	187,091,477

ที่มา : กรมศุลกากร กระทรวงการคลัง

ตารางที่ 52 แสดงมูลค่าการนำเข้าจากตัวเหลืองของไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2520 - 2526

(หน่วย : ล้านบาท)

ประเทศ	2520	2521	2522	2523	2524	2525	2526
บราซิล	222,930	276,652	133,555	602,369	58,918	721,932	433,247,103
ญี่ปุ่น	-	-	-	-	1,465	28,430	1,406,916
สหรัฐอเมริกา	-	34,404	129,051	101,041	58,918	24,562	137,067,543
อินเดีย	27,190	-	70,476	260,946	223,941	111,870	16,607,880
จีน	-	-	-	17,872	101,214	300,617	501,938,779
พม่า	2,639	-	1,651	127	1,106	-	-
ไต้หวัน	-	-	-	1,269	18,473	-	-
เบลเยียม	-	-	-	-	-	13,933	-
สิงคโปร์	-	-	-	-	-	8,172	534,565
เนเธอร์แลนด์	-	-	-	-	3,915	-	-
สวีเดน	-	-	-	-	607,523	-	-
โบลีเวีย	-	-	-	-	-	10,215	-
ฮ่องกง	-	-	-	-	-	-	2,168,001
มาเลเซีย	-	-	-	-	-	-	2,306,689
รวม	252,700	387,987	334,734	983,626	1,027,577	1,219,732	1,095,277,476

ที่มา : กรมศุลกากร

ตารางที่ 53 แสดงปริมาณการส่งออกภาคใต้เหลือของไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2520-2526

(กิโลกรัม)

ประเทศ	2520	2521	2522	2523	2524	2525	2526
ลาว	-	-	48,000	99,964	300,000	250,000	100,005

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 54 แสดงมูลค่าการส่งออกภาคใต้เหลือของไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2520-2526

(หน่วย : บาท)

ประเทศ	2520	2521	2522	2523	2524	2525	2526
ลาว	-	-	329,235	723,939	2,879,340	2,294,628	615,623

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

2. ถั่วลิสงและกากถั่วลิสง (Groundnut and Groundnut cake)

ถั่วลิสง

ก. คุณค่าทางอาหาร

เมล็ดถั่วลิสงมีน้ำมันอยู่ประมาณร้อยละ 48 และมีโปรตีนอยู่ประมาณร้อยละ 30 โดยเหตุที่เมล็ดถั่วลิสงมีน้ำมันมาก จึงมีการสกัดน้ำมันออกเสียก่อน กากที่เหลือคือกากถั่วลิสงซึ่งใช้เป็นอาหารสัตว์ที่แพร่หลายในประเทศไทย กากถั่วลิสงมีน้ำมันเหลืออยู่ร้อยละ 7 และมีโปรตีนประมาณร้อยละ 43 คุณค่าทางโปรตีนของถั่วลิสงเป็นรองกากที่เหลือเล็กน้อย แต่ก็ใช้ทดแทนกันได้ทุกกรณี กากถั่วลิสงเก็บไว้ได้ไม่นานในที่ที่มีอากาศร้อนและชื้น อาจจะมีไขมันไม่เกิน 3 - 4 เปอร์เซ็นต์เสื่อมคุณภาพอย่างรวดเร็ว กากถั่วลิสงมีรสขมสำหรับสัตว์ทุกชนิด แต่ก็เชื่อกันว่ามีเชื้อราชื่อ Aflatoxin ซึ่งเป็นพิษต่อสัตว์ปศุสัตว์

ข. การผลิต

จังหวัดที่มีการผลิตถั่วลิสงใหญ่ที่สุดของประเทศ คือ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งสามารถผลิตได้ 12,888 ตัน คิดเป็นร้อยละ 12 ของผลผลิตทั่วประเทศ รองลงมาได้แก่ ลำปาง เชียงราย น่าน แพร่ นครราชสีมา เพชรบูรณ์

ค. การส่งออก

ปริมาณถั่วลิสงที่ส่งออกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี ทั้งปริมาณและมูลค่า โดยเฉพาะ ในปี พ.ศ. 2518 - 2520 โดยส่งออกปริมาณ 5,178 เมตริกตัน คิดเป็นมูลค่า 47.95 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2518 ปริมาณ 6,662 เมตริกตัน คิดเป็นมูลค่า 64.85 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2519 ปริมาณและมูลค่าเพิ่มขึ้นร้อยละ 28.6 และ 35 ตามลำดับ¹ และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกโดยเฉลี่ยก็เพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี ดังรายละเอียดในตารางที่ 55

ตารางที่ 55 แสดงปริมาณและมูลค่าการส่งออกถั่วลิสงของไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2520-2526

ปี	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)
2520	13,945	147,082
2521	20,371	192,384
2522	15,978	197,404
2523	3,080	61,102
2524	15,706	284,559
2525	18,744	251,939
2526	506	8,093

ที่มา : กรมศุลกากร

เดือนมกราคม - กรกฎาคม

¹กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์, "การค้าถั่วลิสงและกากถั่วลิสง."

(กรุงเทพมหานคร : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์) : หน้า 2.

กากถั่วลิสง

กากถั่วลิสง ไล่จากถั่วลิสงที่ผ่านการสกัดน้ำมันออกแล้ว กากถั่วลิสงมีโปรตีนสูง แต่การใช้กากถั่วลิสงในการเลี้ยงสัตว์ได้ผลดีกว่ากากถั่วเหลือง ทั้งนี้เพราะกากถั่วลิสงมีพิษ จากเชื้อราที่เรียกว่า Aflatoxin การกำหนดคุณภาพกากถั่วลิสงในกฎกระทรวง เกษตรและ สหกรณ์ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2521) มีดังนี้

โปรตีนไม่น้อยกว่าร้อยละ 40

ไขมันไม่มากกว่าร้อยละ 10

กากไม่มากกว่าร้อยละ 8

ความชื้นไม่มากกว่าร้อยละ 11

การใช้กากถั่วลิสงเลี้ยงสัตว์ของค่านึงถึงปัญหาหลาย ๆ ด้านคือ

1. ปัญหาเรื่องเชื้อรา ที่สำคัญคือพิษจากเชื้อราที่เรียกว่า Aflatoxin
2. ปัญหาเรื่องกรดอมโมเนียที่ไม่สมดุลย์ของกากถั่วลิสง ทำให้สัตว์ไม่เจริญเติบโต

เท่าที่ควร

3. การเก็บรักษา เนื่องจากกากถั่วลิสงมีไขมันตกค้างอยู่สูงจึงเหม็นหืนได้ง่าย นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องเชื้อราอีกด้วย

4. การปลอมปน สิ่งที่ต้องพิจารณาในกากถั่วลิสงก็คือ รำ และเปลือก- ถั่วลิสง ทำให้กากถั่วลิสงมีคุณภาพต่ำ

5. กากถั่วลิสงจะขาดแคลเซียม ฟอสฟอรัส แคโรทีน วิตามินบี การผสมอาหาร โดยใส่กากถั่วลิสงจึงควรใส่สาร เหล่านี้ให้เพียงพอต่อความต้องการของสัตว์ด้วย

ในปัจจุบันนี้ประเทศไทยมีผลผลิตถั่วลิสงประมาณปีละ 16 พันตัน โดยมีปริมาณการส่งออกประมาณ 2.3 พันตัน แต่เนื่องจากปริมาณที่ความต้องการใช้ภายในประเทศมีจำนวนถึง 44.1 พันตัน ทำให้ต้องมีการนำเข้าจากต่างประเทศประมาณปีละ 30.4 พันตัน¹ อย่างไรก็ตาม

¹กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์, "การค้าถั่วลิสงและกากถั่วลิสง.",

เนื่องจากถั่วลิสงที่นำมาสกัดน้ำมันมีปริมาณไม่ค่อยแน่นอน จึงทำให้กากถั่วลิสงที่ไค้จึงมีปริมาณไม่ค่อยแน่นอนด้วย

การส่งออกและการนำเข้ากากถั่วลิสง เนื่องจากกากถั่วลิสงสามารถใช้แทนกากถั่วเหลืองในการเลี้ยงสัตว์ไค้ จึงมีการใช้กากถั่วลิสงที่มีคุณภาพเลี้ยงสัตว์กันมากขึ้น จะเห็นได้จากปริมาณการนำเข้ามีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี จากปี พ.ศ. 2513 ไม่มีการนำเข้ากากถั่วลิสงเลย¹ ในปี พ.ศ. 2520 มีการนำเข้าประมาณ 3 หมื่นตัน มูลค่า 148 ล้านบาท แต่หลังจากปี พ.ศ. 2520 ปริมาณการนำเข้ามีแนวโน้มลดลงทุก ๆ ปี ถึงรายละเอียดในตารางที่ 56 ทั้งนี้เนื่องจากมีการใช้กากถั่วลิสงที่ผลิตในประเทศมากขึ้น ทำให้ปริมาณการส่งออกกากถั่วลิสงก็ลดลงด้วย (ดูตารางที่ 57)

ตารางที่ 56 แสดงปริมาณและมูลค่าการนำเข้ากากถั่วลิสงของไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2520-2526

ปี	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)
2520	30,429	148,414
2521	8,403	32,678
2522	58,563	334,734
2523	5,564	27,181
2524	4,548	24,188
2525	1,857	10,473
2526	936	9,691

ที่มา : กรมศุลกากร

¹กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์, "การค้าถั่วลิสงและกากถั่วลิสง.", หน้า 5.

ตารางที่ 57 แสดงปริมาณและมูลค่าการส่งออกกากถั่วลิสงของไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2520-2526

ปี	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (พันบาท)
2520	2,314	11,685
2521	2,641	12,317
2522	2,743	13,524
2523	110	756
2524	-	-
2525	50	106
2526	-	-

ที่มา : กรมศุลกากร